MUHAFIZ ALAYININ İHTİLÂLCİ KOMUTANI OSMAN KÖKSAL AÇIKLIYOR

Osman Köksal, Muhafız Alayı Komutanlığı günlerinde

CEMAL BAYAR [illegible] ay'da altı a[illegible]

OSMAN KÖKSAL İLK KEZ DEVRİM'DE AÇIKLIYOR

1970'in bomba yazı serisi

BAYAR, GENELKURMAY İKİNCİ BAŞKANI CEVDET SUNAY'I DAHİ TANIMIYACAK KADAR ORDUDAN HABERSİZDİ..

27 MAYIS ÖNCESİ GÜNLERDE BAYAR'LA İHTİLÂLİ TARTIŞTIK.

BAYAR İHTİLÂLİ BİLİYORDU : MUHAFIZ ALAYI KUMANDANININ İHTİLÂL'İN İÇİNDE OLDUĞU 12 MAYIS'TA BAYAR'A İHBAR EDİLMİŞTİ.

BAYAR VE MENDERES, 25 MAYISTA KÖŞKTE İHTİLÂLE KARŞI TEDBİR PLÂNLADILAR. JANDARMA TABURUNUN KOMUTANI BAŞYAVER, «MUHAREBE EDECEĞİZ» DİYORDU..

(İLK YAZI S. 3'DE)

DEVRİM

TÜRKİYE İÇİN

"İDAREİ MASLAHATÇILAR ESASLI DEVRİM YAPAMAZ.. GAZİ MUSTAFA KEMAL

Haftalık Gazete

Sayı: 14 - 20 Ocak 1970 - 150 Kr.

Sahibi: Cemal Reşit Eyüboğlu — Genel Yayın Müdürü: Doğan Avcıoğlu — Yazı İşleri Müdürü : Hasan Kaya Cemal

İdare Yeri: Adakale Sok. 28/4 Yenişehir — Ankara Telefon : 12720 0

Abone : Yıllık 70 TL. Altı aylık 35 TL. Üç aylık 17,5 TL. dır. (Yurt dışı ve uçak için ayrıca posta ücreti alınır.) İlân: Santimi 40 TL..

Ankara'da Murat Matbaasında dizilip tertip edilmiş, Hürriyet Matbaasında basılmıştır.

Devrimci ölür, Devrim yürür

TÜRK HALKINA

BEŞ DEVRİMCİ TEĞMENİN BİLDİRİSİNİN TAM METNİ

Biz beş genç subaydık. Birgün halktan yana çıktık. Ordudan çıkarıldık. Biz beş devrimci subaydık. Mustafa Kemal dedik, bağımsızlık dedik, emekli edildik bir sabah vakti. Biz genç devrimcileriz şimdi. Kendini halkın kurtuluşuna adamış savaşçıla

(Sonu S. 7 de)

«69'LAR» OLAYI

POLİTİKA KULİSİ

69'LAR BİLDİRİSİNİ İMZALIYORUZ

69'ların bildirisini, Tağmaç'ın Deniz Subayı olan iki oğlunun imzaladığını bir gazetenin yazması üzerine, Genelkurmay Başkanlığının resmî bir bildiri yayınlama sı dikkati çekti. Gazete Orgeneral Tağmaç'ın Deniz Subayı Ahmet ve Mehmet adlı iki oğlunun 69'lar bildirisini imzalaması üzerine, Tağmaç'ın fenalık geçirdiğini yazmıştı. Tağmaç'ın grip ten yattığı açıklanmıştı, ama gazeteye göre, hâlâ evinden çıkamıyan Genelkurmay Başkanının rahatsızlığında Teğmen Tağmaç'ların bildiriyi imzalaması, gripten çok daha etkiliydi.

«Genelkurmay Başkanlığının resmen yayınladığı bildiriye göre, «Tağmaç'ın Deniz Okulunda öğrenci olan çocuklarının bildiri ile ilgileri yok» tu.

THA muhabiriyle konuşan iki orgeneral de bu konuda şu bilgiyi verdi: «Tağmaç'ın iki oğlu Ahmet ile Mehmet'in de bildiride imzaları olduğu söylentisi çok önce çıktı. Hemen liste incelendi ve bunun tamamiyle asılsız olduğu görüldü. Durumu bize soran basın mensuplarına da söylemeleri için yetkililere direktif verdik, buna rağmen söylentiler basında yer aldı.»

Oysa, bildiriyi imzalamanın hiç de yalanlamaya kalkışılacak bir yanı yoktu. Bildiri, bütün Kemalistlerin göğsünü kabarta kabarta imzalayacakları bir Atatürk çilük belgesiydi. 31 Martçılara, Kemalist bir uyarıdan ibaretti. Karşı devrimcilere, «Türkiye'de meydan boş değildir» uyarısını yapıyor, «Mustafa Kemali nasıl döndüremediklerse yolundan, Türk gençliğini, Türk Ordusunu, Türk halkını da döndüremiyeceklerdir» diyordu.

Büyük Paşalar yalanlasalar da, sivil — asker tüm devrimciler, 69'lar bildirisini iftiharla imzalıyoruz.

MÜTEAHHİT DEMOKRASİSİ!

Kayseri Cezaevinden çı-

(Sonu S. 7 de)

69'lar Bildirisi'nin basında yayınlanması üzerine, AP — CHP koalisyonu günlerinde ihtilâl bildirilerine imza koyan Deniz Kuvvetleri Komutanı Celâl Eyicioğlu, öfke için de derhal Gölcük'e gitti. Fakat orada gördü ki, geniş kitle 69'lardan yanadır. 69'ların Bildirisi, devrimci kuşakların duygu ve görüşlerini dile getirmektedir. 110 subay, 69'ların Bildirisini imzalamıştır. Hava, Kara ve Deniz Harp Okullarından destek telgrafları gelmektedir. Dayanışma tamdır ve bunu belirten yeni bir bildiri hazırdır.

Esasen 69'lar Bildirisi, yeni bir olay değildi. Antikemalist gidiş, devrimcileri yıllardır tedirgin etmekteydi. 1968 yılı sonlarında da, Deniz Subayları yüzlerce imzalı bir bildiri yayınlıyarak, antikemalist gidişi protesto etmişlerdi. Hava Harp Okulu öğrencileri, «Göksenin» adlı bir dergi çıkarmışlar ve dergide «Konu yurt ise, topraksa ya da özgürlükse, bizim de söyleyeceğimiz var toplumsa, Harbiyeli olarak görevimiz bu. Hakkımızı

(Sonu S. 7 de)

THY

YOLSUZLUK DOSYASINI AÇIYORUZ

TÜRKİYE'DE JETLER SAVAŞI

(YAZISI S. 8'DE)

DEVEKUŞLARI

doğan avcıoğlu

Bayar, «9 Subay işini sıkı tutsaydık, 27 Mayıs olmazdı» di yor

Bu eski İttihatçı, yakın tarihimiz hakkında ciltlerce hâtırat yazdığı halde, tarihi anlamış ve ondan ders almışa benzemiyor: Abdülhamit, subaylar üzerinde en korkunç baskı rejimini ve haftyelik düzenini kurduğu halde, genç subaylar hareketi, kısa bir sürede gelişmiş, «Ulu Hakan» yıkılıp gitmiştir.

Mustafa Kemal ile arkadaşları, ordudan tardedilmişler ve Kurtuluş Savaşını yaparken Halifenin idam fermanını boynunda taşımışlardır. Ama asker—sivil devrimci saflar, gittikçe çoğalarak, altı yüz yıllık bir saltanatı devirmişlerdir.

1960 öncesi günlerde, ülkeyi ekonomik, toplumsal ve politik şiddetli bir bunalıma sürükleyenlerin, Saidi Nursilerle kol kola girerek ve şiddet tedbirlerine başvurarak iktidarda kalma

(Sonu S. 7 de)

«Cici Demokrasi» elbet tartışılacaktır

Prof. Savcı ve Prof. Tunaya Inönü'yü sert eleştirdiler

Politikacının rejim sorununun tartışılmasında gösterdiği tahammülsüzlük, Prof. Tarık Zafer Tunaya ve Prof. Bahri Savcı tarafından eleştirildi. Tunay'a şöyle dedi :

«Türkiye'de bir rejim meselesi vardır. Çünkü sosyal yapıda, hâlâ tedavisine girişilmemiş olanlar bir yana, doğru dürüst teşhis konulmamış hastalıklar var.

«Rejim meselesi yoktur, tartışılması zararlıdır» diyorlar. Gerçek bunu doğrulamıyor. Aksine, bol bol konuşup tartışmalıyız bu «meseleyi Uzun bir rejim a.

(Sonu S. 7 de)

Prof. Bahri Savcı

BELGE

Diyanet İşleri Başkanının gizli mektubu

Millî Birlikçi Mehmet Özgüneş, eski Diyanet İşleri Başkanı Ali Rıza Hakses'in 22.10.1967 tarihinde Devlet Bakanına yazdığı «gizli ve çâta mahsus» mektubu açıkladı. Mektup, AP iktidarının din istismarcılığını ve devlet tahribçiliğini gözler önüne seren bir ibret belgesidir.

«Ben Diyanet İşlerinde Hükümetin ajanıyım» diyen Tunagür, Elmalı ve Hakses gibi Diyanet İşleri Başkanlarını hiçbir emri dinlenmiyen kuklalar hâline getirmiştir ve bundan şikâyet eden başkanlar, AP iktidarınca emekliye sevkedilmiştir. Ama AP iktidarı, Başkanlığı Nurcu karargâhı hâline getiren bu fütursuz kişiyi hâlâ Meclis kürsüsünde savunmaktadır.

(Sonu S. 7 de)

ANA MUHALEFET — BABA İKTİDAR

DEMİREL DE DUYSUN!

Turgut Özal, Erbakan'a nasıl para sağladı ?

Devlet Planlama Teşkilâtı Müsteşarı Turgut Özal, «takunyalı» dostu Necmettin Erbakan'ın seçim kampanyasını devlet fonlarıyla besledi. Turgut Özal'ın emrinde, hovardınca kullandığı bir kalkınma fonu vardır. 1968 — 1972 döneminde kalkınma fonu için 400 milyon lira ayrılmıştır. Müsteşar Özal, gelecek sayılarımızda geniş bir biçim de ele alacağımız bu fonu, bir takım cidiyetten uzak projeler hazırlatma bahanesiyle eşe dosta dağıtmaktadır. Örneğin, şeriatçılardan Mustafa Sabri Sözeri'ye «İmam Hatip Okullarıyla İlgili Araştırma» için 9 bin lira ödenmiştir. İşte Turgut Özal, takunyalı biraderinin seçim kampanyasına katkıda bulunmak amacıyla bu fondan yararlanmış tır. Ne var ki, Erbakan'a doğrudan doğruya bir proje veril

(Sonu S. 7 de)

ÇIĞLIK

Bir düşün 10 bin köyün uyandığını,
Üzerine.
Gözleri yaldız kirpik,
Gözleri sonsuzla iri.

Bir düşün 20 bin köyün kalktığını,
Üzerine.
İlkin ovalara, yemyeşil,
Sonra dağlara dek.

Bir düşün 30 bin köyün ayaklandığını,
Üzerine.
Bir ucu, Almanyalardan çöpçü,
Bir ucu Avustralyalardan ırgat.

Bir düşün 40 bin köyün bayraklandığını,
Üzerine.
Binbir savaşla milyon milyon şehit,
Kanını sora duran.

Bir düşün 65 bin köyün yürüdüğünü,
Üzerine.
Bu mu dediğini, yerden göğe çığlık,
Benim efendi olduğum?

Fazıl Hüsnü Dağlarca

TUNAGÜR, YAMAN ADAM!

ilhan selçuk

Son hafta içinde gazetelerde yansıyan Yaşar Tunagör olayı, devrimcileri uzun uzun düşündürmelidir.

Üniversite gençliği, kitapçılarda satılan çevirilerle, dergilerde çıkan yazılarla CIA'ya değgin bilgi sahibi olmuştur. CIA'nın Guatemala'dan İran'a Yunanistan'dan Küba'ya kadar çeşitli alanlarda ne maniftetler çevirdiğini bilir aydınlarımız. Gizli oyunları, kitap ve gazete yayınlarında masal gibi okur. Çoğu zaman rejisörü, perdecisi, aktörü ile sahneye konan senaryo ustaca düzenlenmiştir.

Tunagör'ün hikâyesi kitaplarda değil, gözlerimizin önündedir. Ve tutucu ve gerici güçlerin ne verimli ne kurnaz çalışmalar içinde yürüdüklerini göstermesi bakımından ilginçtir. İzmir gezici valzı Tunagör'ün, aleyhinde düzenlenen «Atatürk düşmanı dır» raporuna rağmen Diyanet İşleri Bakan Vekilliğine tayin edilmesi olağanüstü bir başarı değil midir? Başkan Vekilinin bütün diyanet örgütünü kontrolu altına almasına ne demeli? Hangi kuvvete dayanarak yapmıştır bunu—Yasaları hafife alan,hatta hiçe sayan kararlar Tunagör'ün baskısıyla birbiri ardısıra nasıl verilıyor? Kilit noktalarına adamlar nasıl yerleştiriliyor? Eski gezici valzi dış ve iç ilişkileri, özel kuryelerle haberleşmesi ne yapacağını bilen insanın maniftetlerıdir .Bir yandan ARAMCO ve Suud Arabistan'ı ile ilişkisi var Tungör'ün, öte yanda Devlet Bakanı Hüsamettin Atabeyli'nin şemsiyesi altındadır: Demirel koruyucu rolündedir.

GİMA'ya el atılıyor, İstanbul Müftülüğü el altında tutulu yor. Çeşitli ilişkiler, bilinçle, gizlilikle yürütülüyor.

Aşkolsun adamal.

Tunagör'ü kendi alanında bilinçli, faal eylemci ve çalışkan bir kişi olarak görüyoruz. Cerbezeli, mariftli, gözükara. cesur bir adam Tunagör.. Ve en önemlisi teşkilâtçı kişiliği var.

Yalnız Tunagör mü böyle olan?..

Hayırl Sağ kanadın çoğu önderi, usta, hareketli ve bilinçli. Ticaret Odalarından tutunuz, Ziraat Odalarına kadar her yan da böyle adamları görmek mumkun Sağcılar, hayatın pratiğinde yetişmişlerdir. Her yanda karşı—devrimin eylemini yürütmekte kararlı ve cesurdurlar. Ellerine geçirdikleri yetkileri bu uğurda kullanır, dovlet örgütlerini karşı — devrimin yuvaları ni teliğine nokmak için hırala dıdinirler. Çünkü sandık rejiminde iktıdarı olında tutan tutucular koalisyonu, dovlet burokrasisini do dize gotirdiği zaman nolere kaadir olacağını iyi bilmokte dir.

Solcular ise amatör kalırlar sağcıların karşısında..

Öncelikle aydınlar kesimindeki bitmez tükenmez fikir tartışmaları solcular için herşeyden önemlidir. Hayatın pratiğinde, mücadelenin egzerisinde değil, kitapların tormüllerinde pişen bir soyut mantıkla olaylara bakmak, solcularımızın çoğun da alışkanlıktır. Fikir ayrılıklarını bitmek tükenmek bilmez bir titizlik ve sinirlilik içinde didik didik etmek yüzünden çoğu zaman asıl düşman br yana bırakılır ,unutulur.

Sağcılar, İşte böylesine bir kolaylık ortamı içinde, hazırlanmak, güçlenmek, örgütlenmek imkânlarını kullanırlar.

Sağcılar derken, komprador — mütegallibe ittifakı kurnazlarının kasdettiği bizimde, yalnız yobazları, şeriatçıları kasdetti ğimiz sanılmasın. Bize göre asıl aşırı sağcı Süleyman Demirel dir. Erbakan'dan Bilgiç'e Medeni Berk'ten Fahri Tanman'a kadar bir cephe içinde bilinçle örgütle, eylemle yürüyen sağcı cephe, ne yapacağını bilen, menfaat ilişkilerinde ortak, fikir ayrılıklarını hazmetmesini öğrenmiş, kuvvete ve kurnazlığa tapan, hayatın tecrübesinde pişmiş pratik kişilerin cephesidir.

Tunagör olayı bu gerçeği bir daha saptamıştır.

Sol devrimciler strateji üstüne tartışa dursunlar: imam okullarında, hafız kurslarında yetişen militanlar yapacakları bilen kişiler halinde eylemlerini yürütüyorlar Siyasi iktidarın koruyucusu şemsiyesi, aşırı sağcı denen çevreleri himaye ediyor; kapitalizmin kaleleri birbiri ardından Türkiye'de kuruluyor. Bu yolda en küçük bir sapma yapmadan, inançla yürüyor Demirel iktidarı..

Denebilir ki, Demirel, omuzlarına aldığı tarihi misyon bakımından sonuna dek tutarlı, kurnaz, ve tedbirli olarak yürümektedir yolunda.

Tutarlı olmıyan, gerçekleri bir yana itip de birtakım varsayımların üstüne İspanya'daki şatolarını şimdiden kuranlar sol cephededirler. 1969 seçimleri, artık gözleri açar diye düşünülmüştü.. Ama nafile imış.. Yeni olayların tokadını yemeden sol cephenin derlenip toparlanması mümkün görünmüyor. Ne ya zık.. devrimciler olayların önünden gideceklerine, daima olayların gerisinde kalmak için inatla direnmektedirler.

SAYIN SUNAY'A AÇIK MEKTUP

Talât Turhan

Sayın Cevdet Sunay,

Yeni yıl nedeniyle yayınladığınız mesajınızda diyorsunuz ki:

«Türk milleti, Milli Kurtuluş Savaşımı, büyük kurtarıcımız aziz Atatürk önderliğin. de kırk sekiz yıl önce yattı, ve kazandı. Bugün ikinci bir kurtuluş savaşından söz edilmesi, hem Atatürk'ün, hem şehitlerimizin ölümsüz hatıralarına, hem de devletimize karşı bir saygısızlıktır.»

Atatürk'ün «tam bağımsızlık» ilkesinin yeniden gerçekleşmesi için, tek çıkar yolun bir ikinci kurtuluş savaşı ver mek olduğuna inanan, seneelerden beri hayatı ve istikbali pahasına bu davanın kavgasını verenlerden biri olarak, sizi uyarmak için kendimi görevli saydım.

«Tam bağımsızlık demek, elbette siyaset, maliye. iktisat, adalet, askerlik, kültür... gibi her alanda tam bağımsız lık tam özgürlük demektir. Bu saydıklarımızın herhangi birin de bağımsızlıktan yoksunluk ufusun ve ülkenin gerçek anlamıyla bütün bağımsızlıktan yoksunluğu demektir.» (1)

Atatürk'ün tanımlaması ile gunumuzun somut gerçekleri nin tam bir zıtlaşma içinde bulunduğu, senelerden beri çeşitli çevrelerce ortaya konmuş ve ispatlanmış bir gerçektir.

Elimizi kolumuzu bağlıyan ikili anlaşmalar yürürlükte kaldıkça politik bağımsızlık ton: bir senede 450 milyon borç faizi ödemek durumunda kalan ve 2014 yılına kadar borçlu bir ülkede mali bağımsızlıktan; yeraltı ve yer üstü servetleri dünya kapitalist emperyalizminin işbirlikçisi kompradorlarca sömürtülen, endüstrileşmesi montaj ve ambalaj sanayii uyduluğuna terkedilen bir ülkede ekonomik bağımsızlıktan; yabancı makamlara yargı kapitülasyonu tanıman bir ülkede adli bağımsızlıktan; A.B.D. eski Cumhurbaşkanı Johnson'un mektubunda açıkca belirtildiği gibi elindeki silahı milli hedefler için kullanmak hakkından yoksun bir ülkede askeri bağımsızlıktan; ve nihayet nüfusunun yarısı okuma — yazma bilmez bir memlekette yabancı barış gönüllüleri kolgezer ve yabancı uzmanlar Milli Eğitim Bakanlığında türeyen kültürel bağımsızlıktan söz açmak, hem Atatürk'e hem Milli Kurtuluş Savaşı şehitlerine, hem devletimize karşı bir saygısızlıktır.

Atatürk'ün «tam bağımsızlık» ilkesiyle kurduğu Türkiye Cumhuriyetinin bekçiliği gençliğe emanet edilmişti. Basiretsiz, yeteneksiz, tavizci ve oportünist politikacıların eliyle yaratılan bugünkü ortam karşısında, emanetin bekçileri «tam bağımsız Türkiye» sloganıyla kavga veriyorlar. Bu kavganın adıdır İkinci Kurtuluş Savaşı.. Gerçek Atatürkçülerin zıdlerine dek bu mücadele sürecektir. Bizim yargımız değil, tarihi determinizmin verisi böyle dir.

Bu çok yönlü ve karmaşık savaşı anlamak yeteneğini kazanmalıyız. Bu mücadele de düşman hem içerde, hem dışarda bulunur. Dış düşman, emperyalizmin ve sömürücülerin her türlüsü ile onun uydularının merkezlerdir; iç düşman ise bu sömürünün yurtaki maşa ve işbirlikçisi olan kompardorlar, onların bilinçsiz destekçisi irtica ve nihayet bu destekle yaşayan karşı — devrimci iktidar güç leridir.

27 Mayıs'ı gerçekleştiren geçler, 14'ler, 22 Şubatçılar, 11'ler, Genç Kemalistler, 21 Mayıs'çılar, boykot ve işgalle üniversite ve tüm eğitim sorununun düzeltilmesini isteyen öğrenciler, inançları uğruna sokaklarda kurşınhanı gençler, mütegallibenin topraginı işgal eden köylüler, grevle haklarını arayan işçiler, protesto yürüyüşü yapan yargıçlar, boykottaki polis örgenleri, iktidara âlet polisin kurşununu yiyen emekçiler, bütün yurtta boykot eylemini yürüten öğretmenler, direnen memurlar, aydınlar, yazarlar, 69'lar, ve bu güçlerin düşün ve eylem paralelin de olan bütün vatandaşlar, gerçekte bilinçli, ya da bilinç siz «İkinci Kurtuluş Savaşı» nın birer neferi olarak görevlerini yapıyorlar.

«TÜRKİYE AMERİKALILARINDIR!»

Sayın Sunay,

Kişiliğinizi bilenlerden biriyim. Bu kişiliği dile getirirken 1950 — 1960 dönemide Genel Kurmay sorumlu makamlarında bulunduğunuzu, ve bu dönemin sonlarında Genel Kurmay 2'inci Başkanı olduğunuzu saptamanız şarttır. O tarihlerde Genel Kurmay Başkanımız Rüştü Erdelhun idi. Ve siz, onun muhalefet şerhi koymadığımız her icraatından sorumlu bulunuyordunuz. O dönemin aşırı tesli miyetçi içinde bu zatın, 1958' lerde, İzmir'de SIX ATAF Karargâhında yapılan bir toplantıda Amerikan general lerine :

«Bu memleket bizim değil, sizindir»

Dediğini biliyoruz.

İşte böyle bir ortamda tezgâhlanan ikili anlaşmalara — ki bağımsızlığımıza gölge düşürdüğü artık belirgindir — bugün karşı çıkmasını bilenler, gerçek vatanseverlerdir.

27 Mayıs'ı kendi deyiminiz le «Fırsatı bir daha kaçırmama» hissiyatı içinde karşıladığımız biliniyor. Birtakım olaylar, emekli olmanızı onle. dığı gibi sizi K.K.K. na getirdi. O günlerde sizi gerçek bir 27 Mayıs'çı havası içinde görüyoruz. K.K.K. olarak alttığı da imzanız bulunan ve K. Kuvvetlerinin durumunu etkileyen emrinizi herhalde hatırlıyacaksınız. Bu emirde en ilericiden daha ilerde ve solda bulunuyordunuz.

M.B.K. devrinde bazı Komite üyelerinin şahsınıza karşı davranışlarından müteessir olmuştuk. İçlerinde muasırca yumruk atacak kadar cüretli olanlar vardı. Ve ben bu olayın tanığı olmak üzüntüsünü tatmıştım. Daha sonra makamınıza yaraşır bir güç kazandırmak için Silahlı Kuvvetler Birliği üyeleri olarak size yardımlarımızı unutmuş olacağımızı tahmin etmiyorum.

«SBK BAŞKANI IDINIZ.»

6 Haziran olayından sonra giderinü fiilen gördüğünüz ve bulunduğunuz makama rağmen karşı çıkmıya cesaret edemediğiniz. Ve sonradan «Albaylar cuntası» diye kınanan örgüte girdiniz. Yani bizim «Silâhlı Kuvvetler Birliği»nin Başkanı oldunuz. Bu Başkanlığa «evet» derken arkadaşlarımıza «şeref sözü» verdiğinizi de herhalde hatırlıyorsunuz. Bertrand Russell'ın deyimiyle o sıra «şehveti tutkusu kadar iktidar tutkusu» içinde bulunan Sayın İnönü'nün ve CHP. ileri gelenlerinin bütün iyi niyetlerimize rağmen bizi bölmek ve hatta karacı — havacı diye ikiye ayırıp kırdırına tertiplerine engel olmadığımızı da herhalde kabul edersiniz.

30 Ağustos 1961 saat 15.00' de sayın İnönü ile yaptığımız gizli görüşmeyi Silâhlı Kuvvetler Birliği örgütüne bildirmenizin birtek anlamı vardı: İnönü'ye rağmen bizim safımızda olmak...

Seçimlerden sonra «Mürted» de atdığımız kararları Silâhlı Kuvvetlerin bası olarak parti liderlerine «Çanka ya Protokolu» adı altında dik te ettiren sizsiniz. Olayların garip cilvesine bakınız ki, bugün protokolun son hükmünü kaldırılması — yani siyasi affın gerçekleşmesi — sizin Çankaya'da oturduğunuz bir dönemine rastlamış, ve dün tersini savunduğunuz bir kararı bugün Anayasa değişikliği halinde onaylamak zorunda kalmışsınız... (2) Dünden bugüne bu kadar çelişkili bir duruma düşmenizin anlamı üstünde lütfen kendiniz düşününüze.

19 Ocak 1962'de saat 17'de Genel Kurmay'daki tarihi top lantıda ben de vardım. Birkaç gün önce bizim yanımızda bulunan birtakım sayın generallerle birlikte siz de susarken gerçeği birkaç albayın sesi dile getirmişti. Ama poli-

(Sonu S, 5 de)

Ben Milletvekili iken...

İLK KONUŞMAMDA KAVGA ÇIKTI

Hükümet programı üzerinde parti sözcüleri ikinci kez görüşlerini belirtmeye devam ediyorlardı. Sıra TİP'e gelmişti. TİP adına bu sefer Sadun Aren'in konuşacağı daha önceden Başkanlık Divanına bildirilmişti. Aren ille de kürsüde boy göstermek ihtirasıyla tutuşan bir arkadaş değildi.

— Nasıl olsa Genel Başkan partinin görüşünü belirtti. Tekrar çıkıp konuşmak mutka ka şart mı, diyordu. Konuşmaya çok hevesli görünmüyordu.

— Vallahi isterseniz ben konuşayım, de dim.

Ancak ben partili değildim. Parti listesinden bağımsız olarak gelmiştim Meclise. Sayet Başkanlık Divanı partı adına bir bağımsız milletvekilinin konuşmasını kabul etmezse parti ve gırdığımi soyliyecektim. Ve hemen girecek tim

Politikacıların sözlerinj dinledikçe kabarıp taşıyordum. Hepsine bir fırsat bulup lâf yetiştirme heyecanıyla yüreğim kabarıyordu. Çi çegi burnunda bir milletvekili olmanın ama tör çoskunluğuydu bunlar. Zamanla bu çoşkun luk durulacak, parlamento nutuklarının öylo se nildiği kadar pek bir işe yaramadığı gerçeği bana da kendisini kabul ettirecekti..

Ama öncelori o kadar duygusal bir fırtına nın içindeydik ki, kürsülere çıkıp indikçe Türkiye'nin hızla değişivereceğine, gerçeklerin pırıl pırıl bütün gözlerin önüne seriliveregeliğine inanıyorduk.

Gurup arkadaşları da Parti adına konuşmamı uygun bulduiler.

Meclis'te ilk defa kürsüye nasıl çıktığımı ve bu arada partiye nasıl girdiğimi tutanaklardan alıyorum:

Başkan — Söz sırası Sayın Sadun Aren'indir TİP adına. Sayın Aren sizin konuşmanız ne kadar sürebilir tahminen?.

Sadun Aren (İstanbul) — Çetin Altan ko nuşacak efendim.

Başkan — Sayın Aren, biz grup adına söz veriyoruz ve fiyasettekl listeye göre Çetin Altan müstakildir. Grupunuz adına söz vereme yiz efendim.

(Soldan alkışlar).

Sız konuşmak istiyor musunuz efendim?

Sadun Aren — Efendim Çetin Altan parti ye girmıştir.

Başkan — Partiye girdiğini Riyasete bildirmeniz icab eder. Partiye kayıtlı olduğu bize daha evvel verilen yazıda partiye katıldığı ve kaydedildiği bildirilmemiştir.

Şimdi sizin konuşmanız ne kadar sürebilir efendim?.

Sadun Aren — Efendim ben konuşmıya cağım. (Gürültüler).

Başkan — Siz konuşmıyacaksınız. Müsabede edinız, müdahale olmasın da sarahatle tes bit edelim efendim.

Sadun Aren — Efendim Çetin Altan gru pumuza dahildir.

Başkan — Şu halde efendim lütfen grup başkanınız Riyasete bir yazı yazsın. Çetin Altan Türkiye İşçi Partisine kaydoldu, malûmatınız olsun diye. Biz de resmen bilelim.

Sadun Aren — Hemen yazalım efendim.

Başkan — Türkiye İşçi Partisi grupu adına Sayın Çetin Altan, konuşmanız ne kadar sürer efendim.

Çetin Altan (İstanbul) — Bir saat kadar sürer efendim.

Başkan — Buyurun efendim.

Kürsüye doğru o ilk yürüyüşü hatırlıyorum.

Meclis hıncahınç doluydu. Seyirci locaları doluydu. Her taraf doluydu. Yüksek tavan dan sarkan muhteşem avizeler ışıl ışıl yanıyordu, Bütün bu büyük kalabalığı içine alan geniş bosluk içinde upuzun kürsüye doğru yürürken pek ufacık tefecik göründüğümü hissedi yordum.

Çok heyecanlı değildim. Daha heyecanla nacağımı sanmıştım. Konuşacağım konuları daha önceden gazetede o kadar yazmıştım ki, neyi nasıl söyliyeceğimi gayet iyi biliyordum. Üstelik Meclis'te öyle moral bozacak ölçüde büyük hatipler de yoktu. Alt tarafı onlar kadar konuşma yeteneğim vardı benim de..

Kürsüye çıktım...

Milletvekillerinin başları orta boy karpuzlar gibi görünüyordu. Ben acaba onların gözü ne nasıl görünüyordum, herhalde irice bir mangal maşası kadar!....

«Sayın Başkan, Sayın hükümet üyeleri, sayın milletvekilleri.» diye başladık konuşmaya.

İlk lafı Hamido attı...

Tam:

— Gerçek demokrasilerde kapitalist görüş vardır. Karşısında sosyalist görüş de vardır ve gerçek batı demokrasisi bu iki görüşün birbirine zabıta kuvveti çağırmadığı yerde te celli etmeye başlar, dedim.

Bir ses duyuldu.

Hamit Fendoğlu (Malatya) — Program üzerinde mi konuşuyorsun?.

Tutanak atılan lâfın bu cümlesini aimış sadece. Gerçekte ise Hamido, ben «Sosyalizm» dediğce bıyıklarını sıvalıyor, dudaklarını ısırıyor:

— Ulan suna bak, musluman memleketin de sosyalizm diyor, diye homurdanıyordu.

Hani soyle kürsüye fırlayıp beni hemen oracıkta yemek ister gibi bir gergınlık içindeydi.

Sade hukumet programını incelemiyecek bu arada hayatlarında ilk defa sosyalizm sözcüğünün yüzlerine karşı Meclis kürsüsünden söylendiğini duyan kısılere de bunun ne olduğunu anlatacaktık.

Konuşmaya devam ettim:

— Programın rejim meselesiyle çok ilgili olan gerçek demokrasi, o çok özledliğimiz, çok benzemeye uğraştığımız Batı demokrasisinin bir icabı olarak sosyalistiği, refahlerini, iktisad anlayışını, halkçılığını, çalışanlardan yana olmasını, emekçilerin kendi alın terleri ile meydana getirdikleri varidattan ve cevher den alınan kârların hesaplarını patronlardan, işverenlerden; özel sektör deyimi arkasına sakınılanlar dahi, sırmalarını ve bunu Parlamento da en demokratik icaplar içinde sormalarını ve «ben günde kaç saat çalışıyorsun, kaç para kazanıyorsun, ne kadar vergi ödüyorsun; benim hakkım bunda ne kadardır, ben ne kadar milli gelire yeni değer ilave ediyorum, sen ne ilave ediyorsun» diye hesaplaşması, gerçek demokrasilerin erişmesi gerektiği güzel bir noktadır.. Bugün eğer Türkiye demokrasisinde bu güzel yere gelmek için bir cebt sarlatmış se, bu elbette ki bütün memleket içindeki ye ni fikirlerin, memleketteki aydınların ve hakı katen çok istırap çekmekte olan zavallı 30,5 milyon, 31 milyon kişinin, yeni bir dünya, ye ni bir ufuk, yeni bir görüş aramasının netice sidir.

(TİP sıralarından alkışlar) (A.P. sıralarından gürültüler «Zavallı» sözünü geri alsın sesleri).

A.P.'liler konuşmamı mutlaka bozmak istiyorlardı. Ve bunun için de «Halka zavallı dedi.» «zavallı sözünü geri alsın» çeşidinden bahaneler icad ediyorlardı.

Bu demagojik, inançsız, çirkin, vahşi ve ham satışmaları büyük bir politika ustalığı sanıyordu iktidar grupu. Üstelik kafaları mahalle çocuklarınınkinden daha ötede bir kulp bulmaya da yetmiyordu.

Hepsi ayaklanmıştı. «Büyük Türk halkına nasıl zavallı der, nasıl hakaret eder, zavallı sözünü geri alsın...»

Ben konuşmıya devam ediyordum. Başkan sözümü kesmiye çalışıyordu.

Başkan — Sayın Hatip, sayın hatip, sesim duyulmuyor mu efendim?.

Arkadaşlar lütfen müdahale etmeyiniz.

Sayın hatip, konuşurken 30 milyon, 30,5 milyon zavallı diye bir tabir kullandınız. Bu «Zavallı» sözü millet için kullanılmak bakımından arkadaşlarımız tarafından yakışmaz bulundu. Lütfen bu yakışıksız tabirinizi daha yakışıklı bir tabirle tavzih ediniz (Soldan alkışlar).

Çetin Altan — İstatistiklere ait bir sözdür. Eğer bir memlekette ayda adam başına bir tek yumurta düşüyorsa, bu zavallı bir istatistiktir. Bu, bütün insanlığın kalbindeki insan sevgisini tahrik edecek, ayıpça bir istatistiktir, hatta.

A.P.liler ayağa fırlamışlar bağırıyorlardı Küfrün binı bir paraya gidiyordu. Ve ben cevap yetiştire. başkanla çekişe çekişe konuşmaya devam ediyordum. Sonunda kavga çıkacak bütün Meclis birbirine girecekti Ve ben de daha ilk konuşmada ilk büyük kavgayı görmüş o lacaktım.

çetin altan

GERİCİ BASINDA NE VAR NE YOK?

Hasan Kaya Cemal

YEMİNLİ DEMİREL HİZBİNİ, İNÖNÜ YÖNETİYORMUŞ!..

AP içinde mukaddesatçı «takunyalı» takımıyla, Demirel liderliğindeki Yeminliler hizbi arasındaki çatışma, takunya cı basında Demirel hizbine karşı sert bir kampanyaya yol açtı.

«Takunyalıların» organı durumunda olan «Bizim Ana dolunya bakılırse, «Yeminliler İnönü hesabına çalışıyor»lar mış. AP grubu içindeki esas muzursuzluğun, CHP Genel Baş kanının «hayta»b, «serseri» i Meclis konuşmasından sonra başladığını söyleyen gazete, AP'nin «CHP'nin dümen suyunda, kukla bir partl» haline getirilmek istendiğimi iddia ediyor.

Yine aynı gazete, «idealist milliyetçiler» değil takunya lılara Hükümette yer verilmeyişinin nedentini, Demirel'in AP içinde «tek adam» olma niyetiyle, «anti—demokratik tema yüllerine» bağlıyor.

«İNÖNÜ'NÜN EMİR ERLERİ»

«Bizim Anadolu» yazarı Bay Sevinç'e gelince, son gelişmelerin karşısında AP yöneticilerinin İnönü'den «emir» aldıklarını öne sürerek, «masonik» yeminliler «İnönü'nün emir erleri» olarak nitelemiştir. Nitekim, «mukaddesatçı» yazar, «Paşa çenesini kapattığı anda» yeminlilerin hıraçlar ko musunda kırara varmalarını kanıt olarak göstermektedir.

«Takunyalıların» «Bizim Andolusu», «yeminlilerin ihraç istediklerinin esas nedeni, AP'yi «büyük ve kökü dışarda gayri milli sermayenin emrine sokma tertiplerinde» aranmalıdır diyor.

Bunun gibi, «yeminlilerle» «takunyalılar» arasında «ideolojik» görüş ayrılığına işaret eden Bay Sevinç, bu durumun Yüksel Menderes tarafından da belirtilmesi «bizce» AP tarihinde bir «aşamadır» diyor.

«Şeriatçı» Bugün'de Refik Özdek ise, AP içindeki «takunyalıları»n mücadelesine en iyi teşhis, «şef sistemine karşı gelmeştir» demekle Yüksel Menderes'in yaptığını yazıyor.

«Şeriatçı» Sabah'a gelince, o da, AP'lilere, «Paşa karar verdi. Oyuna gelmeyiniz» diyor. «Rahmetli Adnan Menderes'i sonunda Paşa'nın oyunu ile idam sehpalarına» gönderen «fesatçılardan» sözeden gazete «bu yoldan dönmeyi» salık veriyor.

Aynı gazete AP'yi «ayakta tutmak» ancak «hem Demirel'i hem de O'nun kurduğunu bulunanları kısa bir müddet içinde olsa aktif politikadan menetmekle» mümkün olacağı iddiasında.

«ADNAN BEYİN AKİBETİ..»

Şeriatçıların en parlak teorisyeni Mehmet Şevket Eygi ise, kendi gazetesi Bugün'de her ne kadar «yeminli» Hükümetin din aleyhindeki «icraatı» çoğalmaktayse da AP'yi kur tarmanın gerekliliğine değinmiş.

Eygi, «solcu CHP'nin» veya «dinsiz bir koalisyonun» iktidarı ele geçirmesini engellemek amacıyla AP'nin şeriatçılarca tercih edildiğini söylerek, şayet yeminliler, «köhne bir laiklik zihniyeti'nin emrinde din ve vicdan hürriyetini kuşa çevirmeye» devam ederlerse, «korkarım DP'nin ve Adnan Beyin akibetine uğrarlar» diyor.

Şeriatçıların, AP'den vazgeçip başka bir parti kurmaları nın bir hata olacağı inancını taşıyan Eygi, «AP'yi farmason lara ,yeminlilere, kozmopolitlere, yabancı biraclara, Papa cılara, Ermeni krallının ortaklarına, Aydın Yalçın'lara hediye etmek cinayet olur» demektedir.

Eygi'ye göre, yapılacak en iyi iş, şeriatçıların AP içinde kalıp, partiyi ele geçirmeleriyimiş.

GENÇLİK

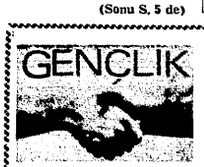

DEVRİMCİ ÇİZGİDE GÜÇBİRLİĞİ

Uluç Gürkan

Devrimci gençlik eylemi gerçek devrimcilerle, sahte devrimcileri ayıran çizgide gelişme göstermektedir. Gençlik, görevinin halktan yana bir düzen değişikliği uğruna mücadele etmek olduğunu kavramıştır. Aynı iddia ile ortaya çıkılsa dahi, «cici demokrasinin korunması» gerekçesiyle tutucular koalisyonuna iktidar sağlayan halk aleyhtarı rejime körü körüne bağlanmasının, gerçekte, egemen sınıfların sözcülüğünü yapmak olduğu ortaya çıkmıştır. Gençler, görevlerini yerine getirmek için gerçek devrimci çizgide milliçi bir güçbirliğinin zorunluluğunu anlamışlardır ve bunu gerçekleştirmektedirler. Nitekim, gün geçtikçe öğrenci kuruluşlarının gerçek devrimci kadrolar hakim olmaktadırlar. A.Ü. Fen Fakültesinde, Gazi Eğitim Enstitüsünde, Ankara Teknik Yüksek Öğretmen Okulunda, Bursa Eğitim Enstitüsünde, DTCF'de ve İ.Ü. Hukuk Fakültesinde se çimleri «devrimciler» kazanmışlardır, Seçimlere, yerlerini milici güçbirliği içinde saptayan sosyal demokrat gençlerle, milli demokratik devrim programını benimseyen proleter sosyalistlerinin ortak listeler ile kazandıkları da görülmüştür. İlk örneği Ankara'da Fen Fakültesinde gerçekleştirilen milliçi güçbirliği, İstanbul' da Hukuk Fakültesinde daha ileri boyutlara ulaşmıştır. Sağcı unsurların üç yıldan beri seçim yapmadıkları bir fakültede yeni bir tüzük hazırlıyan öğrenciler İÜHF Öğrenci Cemiyetini kurmuşlardır. Öğrenci Cemiyetinin Genel Kurulu Prof. Ümit Doğanay'ın başkanlığında öğretim üyelerinden meydana gelen bir kurulun denetiminde yapılmıştır. Se çimleri, «devrimci hukuklular» adı altında birleşen sosyal demokrat ve sosyalist gençlerin listesi kazanmıştır. Bu seçimlerin diğer bir yanı da Haysiyet Kurulunu Prof. Aytekin Atay, Doç. Aydın Aybay ve Dr. Bülent Tanör gibi devrimci hocaların seçilmesidir.

Öğrenci Cemiyeti Başkanlığına getirilen İbrahim Özlen ise yaptığı basın toplantısında, «Gençlik bugün Mustafa Kemal'in çizgisinde Türkiyemizin İkinci Milli Kurtuluş Mücadelesi için en ön safta döğüşüyorsa, bu onun yurduna ve halkına olan ölçülmez sevgisinin bir ürünüdür.» demiştir.

Öğrenci kuruluşlarının seçimleri sırasında milliçi güçbirliğini engellemeye çalışan bozgunculara karşı tepkiler şiddetli olmuştur. Nitekim, DTCF'de TDGF üyesi gençlerin ortak liste çağrısına olumsuz bir tavır takınan bazı sosyal demokrat yöneticilere karşı, seçimler deki venilişiden sonra, devrimci doğrultuda güçlü bir muhalefet başlamıştır.

ORDU — GENÇLİK ELELE

Tutumu Atatürk'ün tam bağımsızlık ilkesinden yana en dinamik güç olan gençlik saflarında önemli gelişmeler gösteren milliçi güçbirliği toplumun diğer sınıf ve tabakalarına da yavılmıştır. Devrimci gençlerin birbiri ardından cinayet tertiplerine kurban gitmesi karşısında, Mustafa Kemal'in ordusunun 69 Deniz Subayının bildirisinde acıklanan tepkisi bunun en güçlü örneğidir. 69 Deniz Subayından 5'i hakkında emeklilik kararı alınması üzerine gençliğin gösterdiği tepki de avını zincirin bir halkası olmuştur. Bu konuda Türkiye Devrimci Gençlik Federasyonunun yayınladığı bildiride şöyle denilmektedir :

(Sonu S, 7 de)

MUHAFIZ ALAYININ İHTİLÂLCİ KOMUTANI OSMAN KÖKSAL AÇIKLIYOR

CELÂL BAYAR ile Çankaya'da altı ay

Bayar, ziyafeti kısa kesti ve frakla uçağa binip acele Ankara'ya hareket etti.

«SUNAY KİMDİR?.»

Nisan'ın 27'si idi. Bayar'la birlikte İstanbul'daydık. Bayar :

— Kumandan Bey, şimdi hemen Ankara'ya gideceğiz, dedi.

Yeşilköy Havaalanında bir askeri uçak hazırlanmıştı. Uçağın kapısı önünde, Milli Savunma Bakanlığı Müsteşarı Salih Coşkun ile Genelkurmay İkinci Başkanı Cevdet Sunay beklemekteydi. Bayar, Sunay ve Coşkun'un ellerini sıktı. Merdivenleri tırmandık, uçağa girdik. Uçağa binince, Bayar bana, Sunay'ı göstererek,

— Kumandan bey, bu kimdir?. diye sordu.

Şaşırdım. Cumhurbaşkanı, Genelkurmay İkinci Başkanını tanımıyordu!. Sayın Sunay, fiziki yapı bakımından heybetli ve kolayca hafızada yer edecek bir kişiydi. Fakat Bayar yalnızca Birinci Başkan Erdelhun'u tanıyordu, İkinci Başkanın kim olduğunu bile bilmiyordu. Ordudan bu ölçüde habersizdiler!. Bayar'a,

— Sayın Sunay'ı mı soruyorsunuz?. Genelkurmay İkinci Bakanıdır, cevabını verdim.

İstanbul'a 27 Nisan günü, Eyüp Han'ın ziyareti dolayısiyle gelmiştik. Eyüp Han'ın Muhafız Alayı Kumandanı olarak benimde bulunmam gerekmekteymiş, gittik. Akşam, Şale Köşkünde ziyafet vardı. Saat 20.30 sıralarındaydı. Ben o sırada «Yâverler Odasında»ydım. Ankara'dan Bayar'ı istediler. Hiçyecanlı heyecanlı konuştu, bitince bana derhal Ankara'ya döneceğimizi söyledi. Bu beklenmedik dönüşün bir nedeni olmalıydı. Ankara'da arkadaşlarım bir iş yaptığımı düşündüm. Hemen Muhafız Alayını aradım :

— Alay, alarma geçsin. Ben şimdi geliyorum, Bende başka kimse Alaya emir vermiyecektir.

Alay, derhal alarm durumuna geçmiş.

Biraz sonra öğrendik ki, Bayar'ın telâşla telefonda konuştuğu kişi, Meclis Başkanı Refik Koraltan imiş. O gün Meclis'te kavgalı bir oturum olmuş. İnönü, «**Baskı tertipçileri zannediyorlar ki, Türk milletinin Kore milleti kadar haysiyeti yoktur**» sözleriyle hatırlanan konuşmasını yapmış, Güney Kore'de, o sıralarda, gençliğin ön planda dövüştüğü çatışmalar sonucu diktatör S. Rhee devrilmişti. İnönü, buna telmih yapmış, Demokrat Partı yöneticilerinden Baha Akşit, İnönü'yü göstererek :

— Reis Bey, ihtilal beyannamesi mi okuyor?. diye bağırmış.

Çıkan kargaşalıklar sonucu, CHP. Genel Başkanına «Meclis'ten 12 oturum dışarıya çıkarma» cezası verilmişti. Koraltan, işte bunun için Celâl Bayar'a telefonda «Acele Ankara'ya gel» demişti. Bu telefon üzerine, Eyüp Han şerefine verilen Şale Köşkü ziyafeti hemen bitirildi. Yemekler çok acele yenildi. Bayar ve yakınları, üzerlerinde frankları, Yeşilköy yolunu tuttular.

Uçakta Celâl Bayar, orta sıralarda Salih Coşkun ile birlikte oturdular. Sunay, çok geride yer aldı. Bayar ve Coşkun ile hiç ilgilenmedi.

Bir ara Salih Coşkun ile konuşurken Bayar beni çağırdı. Hemen önlerindeki koltuğa oturdum ve dinledim. Salih Coşkun, Bayar'a şunları söylüyordu :

— Ankara'daki subayların hepsi CHP'lidir. Değiştirmeh bunları...

Bana döndüler :

— Ne dersin Kumandan?. dediler.

— Evet, olabilir... dedim.

Etimesut'a indik. Havaalanında Bayar'ı bakanlar karşıladılar. Heyecanlıydılar. Menderes yoktu. Şehre dönerken, Menderes yarı yolda arabayla yetişti. Durduk. O da heyecanlı gözüküyordu. Köşke gelindi. Bayar, Menderes ve bir kısım bakanlar hemen bir toplantı yaptılar.

Ben, sabah olur olmaz, o sıralarda Genelkurmay Nato bölümünde çalışan İhtilâlci arkadaşım Sezai Okan'ı aradım.

— Uçakta bir konuşma geçti. Coşkun, Ankara'daki subayların CHP.'li olduğunu, değiştirilmeleri gerektiğini söyledi. Ben de seçilebilir» cevabını verdim. Dikkatli olun, dedim.

GÜRSEL'İ İZMİR'E BİZ YOLLADIK

Kısa bir süre sonra, ihtilâl lideri söyleşimiz Kara Kuvvetleri Komutanı Gürsel'e mecburi izin verildi. Yerine Suat Kuyaş getirildi. Gürsel'le örgütten sınırlı sayıda arkadaşın temas etmesini uygun bulmuştuk. Suphi Karaman, ben, Londra'ya gideno kadar Sadi Koçaş, Türkeş ve Acuner gibi az sayıda arkadaş Gürsel ile temastaydık. Mecburi izin meselesi üzerine Gürsel beni çağırttı.

— Orduya bir mesap yayınladım, dedi.

Eski yazıyla yazılmış mesaj, masasının üzerinde duruyordu. Okudum.

— Toplattırırlar dedim. Gürsel.

— Milli Müdafaa Vekiline de mektup yazdım, daktilo ettiriyorum, sana okuyacağım, dedi.

Ama mektubun daktilo edilmesi bitmedi, mektubu göremedim. Bu arada Gürsel,

— Bana mecburi izin veriyorlar, ne yapayım?. Ankara'da mı kalayım, İzmir'e mi gideyim?. diye sordu.

— Paşam, Ankara'da sizin yapacağınız birşey yok. Bizler varız. Belli bir hedefsiniz, şimşekleri çekersiniz. Kanımca, hemen İzmir'e gitmeniz uygun olur. Biz sizi uçakla alırız, cevabını verdim. Gürsel,

— Acele etmeyin. Havanın biraz daha oturmasını beklemek lâzım Osman, diyor du.

SUBAY TASFİYE PLÂNI

Mayısın ilk günleriydi. Gürsel İzmir'e hareket etti. Yerine İkinci Ordu Komutanı Suat Kuyaş geldi. Bir gün Kara Kuvvetleri Komutanlığına gittim. Subaylar endişeliydi. Bir sürü tâyin listesi hazırlanmıştı. Sezai Okan.

— Senin söylediğin çıktı. Ankara'daki subayları uzaklaştırıyorlar, dedi.

Bunu önlememiz gerekti. Hemen bir plân düşünüldü. Birimiz Milli Savunma Bakanı Etem Menderes'e gidecek, ona Anadolu'da ki subayların, ihtilâl yapmıyorlar diye, Ankara'daki subayları gerçekdışı suçladıklarını; Ankara'dakilerin yerine geleceklerin çok daha acar olacaklarını anlatacaktı. Esasen gerçek de böyleydi. Anadolu'daki subay arkadaşlarımız, Ankara'dakileri bir an önce ihtilâle zorlamaktaydı. Durumu Etem Menderes'e anlatma görevi bana verildi. Bakana gittim. Tâyin işleminin hatalı olduğunu söyledim. Etem Menderes, hemen ikna oldu.

— Doğru dedi. Bekle, Suat Kuyaş'ı çağıreyim, bu meseleyi birlikte konuşalım.

Durmak istemiyordum. Zira biraz sonra yakındaki bir odada arkadaşlarım toplantısı vardı. Bir arama, bir bakın yapabilirlerdi. Onları acele uyarmam gerekti. Etem Menderes, «Kalb diye ısrar ediyordu. Ona,

- Saat beş. Numayişler olabilir Alayı mın başında bulunayım, dedi.

Bakanın buna aklı yattı, çıktım. Karşı kı odadan arkadaşlara telefon edip onları uyardım. Etem Menderes, «Gel»en gideni aratıra gerekçesiyle, Suat Kuyaş'ı ikna etmiş olmalı ki, tâyinler durdu.

BAYAR'A İHBAR EDİLİYORUM !

Muhafız Alayında, Köşk'ün çok kuvvetli bir istihbarat kaynağı vardı. Usteflk Alayda devamlı baskı altındaydık. Zaman zaman subaylarımın CHP'li olduğunu fleri sürüp başka yere tâyinlerini isterlerdi. Reddederdim, tartışmalar çıkardı.

Bir de Çankaya'da DP Başkanı Nilüfer Hanım vardı. Nilüfer Hanım, Subay eşlerinin katılacağı bir Vatan Cephesi Ocağı kurma çabasındaydı. Buna şiddetle karşı koydum. Bir gün Nilüfer Hanım, kongre yapmak için Muhafız Alayı gazinosundan boşca sandalye istedi. Sandalyeler kamyona yüklenecek, başında bir subay, kongreye götürülecekti. Emir, Köşk'ten geliyordu. Yâver, «Celâl Bayar'ın emriy» diyordu. Ben,

— Asker bu gibi şeylere karışmaz, benim prensibim değildir, cevabını verdim.

— Peki, bu sefer ver de, bir daha vermiyeceğim, diye ısrar ediyordu. Vermedim.

Bu gibi sürtüşmeler, sık sık oluyordu. Köşk'le, Umumi Katip'le subaylar ve erlerin özlük işleriyle ilgili günlük anlaşmazlıklar çıkıyordu. İhtilâl örgütündeki arkadaşlarımı Muhafız Alayından uzaklaştırılırsın diye endişe ediyorlar, tâvizkâr ol tavsiyesinde bulunuyorlardı.

— Merak etmeyin, tâvizsiz halledeceğim cevabını veriyordum.

Tehlikeli bir durum. 12 Mayıs'tan sonra ortaya çıktı. O gün Bayar, benim ihtilâl örgütü içinde olduğuma dair Asubay Kıdemli Başçavuş Ahmet Binakan (veya Binakır) imzalı bir ihbar mektubu almıştı. İhbar mektubunu tahkik için Milli Emniyete ve Emniyet Genel Müdürlüğüne vermişti. Bana derhal Bayar'a bir ihbar mektubu geldiği bildirildi. Sonradan 13.2.1961 tarihli yazıyla Emniyet Genel Müdürlüğünden suretini aldığım ihbar mektubunda, kötü bir Türkçeyle, aynen şunlar yazılıydı:

«Bilkim de bu mektubum zâmanı ulaşmadan herşey olup bitecektir.

«Burada bir isyan olacağı şüphesizdir. Bunu yapacaklar yine askerlerdir.

«Bize verilen malumata göreçen sizin mühafız kitaları komutanı Yarbay Osman Bey ve Milli Müdafaa Bakanının emir subayısı Albay Edinan Bey ve Angarede birçok subaylardan ve assubaylardan kimseler bunu yapaceklermiş.

«Bize burada emirler de verildi. Tankar ve mot. Kita piyadeleri bunu yapacaklardır. Buna göre acele tedbir almak lâzım.»

12 Mayıs tarihli bu mektuptan sonraki iki gün sonra, Bayar beni bir Cumartesi günü öğleden sonra çağırttı. Neden çağırttığını tahmin etmiştim. Hazırlıklıydım. Bayar, aşağa salondaydı. Yanında Başyâver Mustafa Tayyar vardı. Celâl Bey ayakta geziniyordu. Sordu:

— Kumandan Bey, Alay nasıldır?

Anlamazlıktan geldim. Askerlikte sık sık sorgulaştığımız bu soruya askerce cevap verdim:

— Alay çok iyidir ,eğitim ve disiplin mükemmeldir.

Bayar, tatmin olmamış gözüküyordu. Ayakta gezinip duruyor ve dikkatle beni süzüyordu.

— Yâni iyi midir?.

— Alay iyidir, söylediğim gibi, çok iyidir.

Bayar, sorusunu biraz açma ihtiyacını duydu:

— Bâzı Alay subayları CHP'li imiş. Aşağıdan bir hareket olursa, onlara katılacak mış.

— Böyle bir devrede çok dedikodular çıkabilirim efendim. Subaylar CHP'lidir demekiarı. Hatta benim ihtilâl yapacağım bile söylenebilir. Bizler de bunları duyuyoruz. İhtilâl yapmayı düşünenler, elbette ki beni bundan alıtıp daha uygun adamlar getirmek isteyebilir

Bayar durdu, biraz düşündü:

— Peki Kumandan Bey, dedi:

Bu nâzik durum, böylece atlatılmış oldu

BAYAR «ASKERLİĞİ BİLMEM» DİYOR

Orfi idare ile sık sık kapışıyorduk, geçemiyorduk. Orfi Idare, Muhafız Alayından kuvvet istiyordu. Ben, Kuvvet verme taraftarı değildim. Direliyorlardı. Konuşmaya gittik. Orfi Idare Kurmay Başkanı Kâzım Doğanci ile aramızda sert bir tartışma geçti. Orfi Idare Kumandanı Namık Argüç'le konuşmak gerekti. Yanında Ankara Valisi Dilâver Argun vardı. Argüç, ayağa kalktı. Asabi ve yüksek sesle konuşuyordu:

— Kuvvet vermen gerek.

Argüç ve Argun, SBF.ye böyle ateş açtırınca ortalık «sütliman» olmuş..

Direniyordum. Argüç şöyle devam etti:

— Bak, ateş ettirdim, ortalık sütliman oldu. İstanbul'da Fahri Paşa hâlâ beceremiyor.

Asabileşmiştim:

— Bir gün hesabını sorarlar sizden, Ben, gençlere ateş etmek için kuvvet veremem.

Tartışma Dilâver Argun'un yanında geçti, Tatsız biçimde ayrıldık, Muhtemelen Argün Cumhurbaşkanına şikâyet etmiş olmalı ki, Bayar beni çağırttı. Havuz başındaki salonda oturuyordu:

— Kumandan Bey, ben askerliği bilmem. Atatürk'ten biraz öğrendim. Sizin Orfi İdare'ye kuvvet vermeniz gerekirdi, dedi.

Uzun uzun askerlikten söz ettim ve konuşmamı şöyle bağladım:

— Ben de askerim. Gerçekten kuvvet vermek gerekmez.

Bayar, bir sırada bulunmadı, odadan çıktı gitti.

ANIT - KABİR KAPATILAMAZ

Iktidar, Anıtkabir'de Ata'nın huzurunda olayiar olmasından korkuyordu. Anıtkabir'i Orfi İdare, 19 Mayıs olaylarından sonra, 20 Mayıs sabalı ziyarete kapamış. Anıtkabir'in iç kısmının korunması Muhafız Alayı'na, dış kısmın korunması ise Orfi Idare'ye aitti. Bir gün önce çok geç yatmış, uyuyordum. Orfi Idare, kapatma kararını Nöbetçi Amirliğine bildirmiş, Nöbetçi Amirliği de, geç yattı diye beni uyandırmayıp emri yerine getirmiş. Ha beri öğrenince, sinirlendim. Emir verip Anıtkabir'i ziyarete açtırdım. Biraz sonra Başyâverden telefon geldi. Orfi İdare Kumandanı, beni Bayar'a şikâyet etmiş. Başyâver,

— Orfi İdare kapattığı halde Anıtkabir'i ziyarete açtırmışsınız, diyordu.

— Her yer kapatılabilir, Türk milletinin ziyaretgâhı olan Anıtkabir kapatılamaz, ceva bını verdim.

Daha sonra ele geçirdiğim Başyâver Mustafa Tayyar'ın günlüğününe tuttuğu notlardan öğrenlyorum ki, Anıtkabir'i ziyarete kapatma emrini Bayar vermiş.

Öğretmen Remziye Batırbaygil olayı bu sırada oldu. Garnizon Kumandanı Selahattin Kaptan diretiyordu:

— Anıtkabir'in içine çoplu bir tabur koyacağım, diyordu.

— Anıtkabir'in iç güvenliği bize ait. Benim Muhafız Alayım yeter. Sorumluluk benimdir. Bir olay üzerine birlik sokarsanız, süngüyle çıkartırım, diye diretiyordum.

19 Mayıs günü Anıtkabir'de olaylar bekleniyordu. Şu tertibatı aldım: 10—15 genç su bay seçip Anıtkabir içine yerleştirdim. Onlara, «Hiçbir olaya karışmıyacaksınız. Sarhoş, omuzunda ceket gelen kişiler olursa, onları kibarca uyaracaksınız ,ama hiçbir olaya karışmıyacaksınız» emrini verdim. Orfi İdare'nin emri vardı, 5 kişiden fazla toplu gidi lemezdi. Tarih öğretmeni Remziye Batırbaygil, bâzı gençlerle gelmiş, Mozole'nin içi bir gen dolmuş. Gençler çoşmuş. «Kahrolsun diktatörler, yaşasın hürriyet, Atam gel bizi kurtar» diye bağırmışlar. Subaylarım olaya seyirci kalmış. Ben Anıtkabir'e geldim, Remziye Hanım Loynuma sarıldı. Ona, «Hanımefendi, bittiyse işiniz gidiniz, diğer ziyaretçiler gelsina dedim. Birlikte indiler, Anıtkabir'in dışına çıkan merdivenlere gelince ona şöyle dedim:

— Bakın hanımefendi, şu bulunduğunuz bölgenin kumandanı benim. Şu anda Orfi İdare bölgesine giriyorsunuz. Tevkif edilebilirsiniz, dikkat edin.

Batırbaygil ve arkadaşları, benim bölgemden çıkınca tevkif edildiler ve Sıhhiyene tam Mahkemesine verildiler.

Onlar merdivenden inerken, meydana el feneri ışıklarla bir takım girdi. Takımı der hal Anıtkabir dışına çıkardım. Biraz sonra beni Genelkurmay Başkanı Rüştü Erdelhun çağırdı.

— Ne oluyor? diye sordu.

Bir çocuk babasının mezarında ne söylenmesi gerekiyorsa onu söyleyip gittiler hâdise yoktur, cevabını verdim.

Köşkten Başyâver de izahat istedi. Ona da aynı şeyleri söyledim.

O gün Anıtkabir'in içindeki Kumandan Odası gazetecilerle doluydu, Gazeteciler, çaylarını yudumlarken soruyorlardı:

— Albayım, bu işler ne olacak?.

— Elbet hallolacaktır. Bu, böyle gitmez, demekten kendimi alamadım.

HARBİYE YÜRÜYÜŞÜ

21 Mayıs'ta subaylar ve Harbiyeliler bir yürüyüş yaptılar. Gece bakanlar, Celâl Bayar'ın başkanlığında Köşk'te toplandılar. Benim de yâverler odasında beklememiz söyledi ler .Toplantıları saat 4'e kadar sürdü. Bakanlar ayrılırken, Bayar aşağıya indi. Beni hayuzbaşı denilen salonda kabul etti:

— Kumandan Bey, olaylara ve Harpı Okulu yürüyüşüne ne dersiniz?.

Açık konuşmayı uygun buldum :

— Zannedersem, herşey bitmiştir.

Bayar, bu lâf üzerine sarsıldı, durakladı ve şöyle cevap verdi:

— Fransız İhtilâlinde de bu gibi olaylar vardır, direneceğiz.

— Siz bilirsiniz efendim.

Sonradan Başyâver Mustafa Tayyar'ın notlarından öğreniyorum ki, Bayar da, Menderes de benden şüphe içindeymişler. Bir ihtilâl olacağını ve Muhafız Alayının ihtilâle katılacağını biliyorlarmış. Bayar ve Menderes'in konurnası, Muhafız Alayından önce, 700—800 mevcutlu Muhafız Jandarma Taburuna aitti. Taburun 1958 Irak İhtilâlinden sonra, Çankaya'ya yerleştirilip Bayar ve Menderes'in emniyetini sağlamakla görevlendirildiği bilinmekteydi. Güvenilir kişilerden seçildiği sanılan Jandarma Taburunun Muhafız Alayı ile hiçbir ilgisi yoktu. Doğrudan doğruya Başyâvere bağlıydı. Başyâver, birşey olursa, bu birliklerle muharebe etmeyi Bayar ve Menderes'e teklif etmiş. Nitekim şimdiki Bursa AP Milletvekili Albay Mustafa Tayyar'ın notlarında 25 Mayıs günü için eski yazıyla aynen şunlar yazılı: «Beni çağırdılar, gittim. Orada ne var ne yok dediler. Sonra Başvekil geldi. Yemekten sonra tekrar Reisicumhur beni çağırdı. Yine dedi, subaylar varmış, dedi. Çankaya'ya gelecekler!mış Bizim Muhafız Alayının subayları da onlara katılacaklarmış, dedi. Onlara karşı hemen muharebe ederiz, dedim. Bunun üzerine yapacakları şeyleri düşündük, konuştuk.»

Demek ki, Bayar ve Menderes, 27 Mayıstan iki gün önce, 25 Mayıs'ta, Muhafız Alayına karşı Jandarma Taburu ile muharebe etmeyi tasarlıyorlardı..

Gelecek Yazı:

BENİM HAZIRLADIĞIM VE BAYAR'IN ONAYLADIĞI KÖŞKÜ SAVUNMA PLANLARI

İhbar mektubunun tasdikli sureti.

SUBAY KIYIMI

Dündar Seyhan

Atatürk'ün ölümünden beri devam ettirilen karşı—devrim mel'aneti, içinde bulunduğumuz günlerde, iktidar ve sözde muhalefet koalisyonunun teşvik ve tâvizi ile öyle korkunç bir rezilliğe ulaştı ki, kendi deyimleriyle, bize «her gün yeni bir 31 Mart» yaşatır hâle geldi.

Kişi ve zümre çıkarı devlet idare etme felsefesinin ana temeli oldu mu, elbetteki bundan daha kepaze bir sistemin ve düzenin varolabileceği tasavvur dahi edilemez.

Hergün birbirini kovalayan olaylar dizisini tekrarlama ya lüzum yok. İçinde yaşıyoruz ve görüyoruz.

Devrimci güçlerin zaman zaman karşı—devrim hıyanetine gösterdiği en mâsum ve haklı tepkileri, işlenmiş birer cinayet gibi karşılamaya katılan yeni yardakçıların sahneye atıldığını ve kıyımlara kalkıştığını görmek apayrı bir talihsizliğimiz olmaktadır.

İrticam devrimci Türk gençlerine karşı câmilerde hazırladığı cinayet plânlarına göre öldürülen üniversite öğrencilerinin acısını içinde duyan ve bu yüzden Atatürkçü ve devrimci olduğunu ve öyle kalacağını bir bildiri ile kamu oyuna duyuran asil ve Atatürkçü Deniz Kuvvetleri mensuplarına sözde göz dağa vermek için beş genç subayı emekliye ayırmak zihniyetini kınamamaya imkân var mıdır?.

Emeklerin emekliliğini bu gün gözünü karpmaksızın, vicdanı sızlamaksızın onaylayan kalemin, 1961 yılı 21 Ekiminde Parlamentoyu toplamadan iktidara el koymak için düzenlenen protokola büyük bir istekle imza attığını hatırladığımız zaman, bâzı kişilerin mevki rütbe ve ikbal uğruna ne durumlara geldiğini görmek, insanın kanını donduruyor..

22 Şubat 1962'den beri siyasi nedenlerle ve sözde disiplin sağlamak amacıyla sırtından üniformasını alman yüzlerce subayın ve Harp Okulu öğrencisinin Silâhlı Kuvvetlerden ayrılmış olması bugün neyi değiştirmiştir?.

Memleketin içinde bulunduğu ekonomik ve sosyal koşullar böyle kaldıkça, iktidar sağlamak ve devam ettirmek uğruna artıcaa tâviz verme yarışı bu derece bayağıca sürdürüldükçe Atatürkçü ve devrimci güçlerin, mücadelesini önlemenin mümkün olmadığını hâlâ anlayamamanın gafletinden kendilerini bir türlü kurtaramayanlar palyatif tedbirlerle hiç bir şeyi değiştiremiyeceklerdir.

Bizi, son gelişmeler karşısında asıl üzen husus, yüksek mevki ve rütbe sahibi bâzı kişilerin de, küçük dünya nimetleri karşılığında iktidar ve sözde muhalefet koalisyonuna katılmış olmalarıdır.

Atatürk'ün Ordusundan Atatürkçüler atılmaktadır. Ama o büyük gücün gögdesinin her hücresi Atatürk için yaşamaktadır. Saçının bir kaç teline koparmakla neyi değiştirdiğinizi sanıyorsunuz?.

Türkiye'nin bu günkü çıkmazında tarihe karşı sorumlu olanlar lânet halkasını kendilerinin ve çocuklarının boynunda ebedîyyen taşımak istemiyorlarsa küçük çıkarlar uğruna hıyanet kombinezonlarına katılmasınlar..

NEME LÂZIM BE KARDEŞİM!

Neme lâzım be kardeşim
Etlisine, sütlüsüne
Sokaktaki bitlisine karışmak.

Neme lâzım be kardeşim
Soldakine, sağdakine
Eli silâhlı dağdakine karışmak.

Neme lâzım be kardeşim
Sömürene
Ensemizi kemirene karışmak.

Neme lâzım be kardeşim
Avrupa'yı komşu eden
Vurgun için Hacca giden
Saygideğer kişilere
karışmak.
Neme lâzım be kardeşim

Demiryolu arasını
Bankaların kesesini
Kitsâına uyduran
İktidarın nimetiyle kuduran
Hacı Demirel'in
Bu mihnetli, bu zahmetli
Böylesine rahmetli
İşlerine karışmak.

MÜCİP ATAKLI

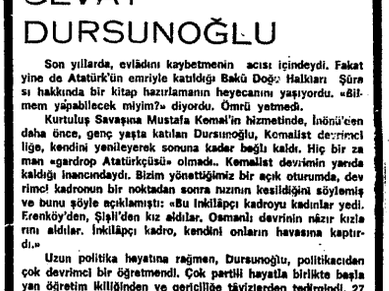

CEVAT DURSUNOĞLU

Son yıllarda, evlâdını kaybetmenin acısı içindeydi. Fakat yine de Atatürk'ün emriyle katıldığı Bakü Doğu Halkları Şûrası hakkında bir kitap hazırlamanın heyecanını yaşıyordu. «Bilmem yâpabilecek miyim?» diyordu. Ömrü yetmedi.

Kurtuluş Savaşına Mustafa Kemal'in hizmetinde, İnönü'den daha önce, genç yaşta katılan Dursunoğlu, Komalist devrimci liğe, hiç değilse yenileyerek sonuna kadar bağlı kaldı. Hiç bir zaman «gardrop Atatürkçüsü» olmadı.. Kemalist devrimin yanda kaldığı inancındaydı. Bizim yönettiğimiz bir açık oturumda, devrimci kadronun bir noktadan sonra nasının kesildiğini söylemiş ve bunu şöyle açıklamıştı: «Bu inkılâpçı kadroyu kadınlar yedi. Erenköy'den, Şişli'den kız aldılar. Osmanlı devrinin nâzır kızlarını aldılar. İnkılâpçı kadro, kendini onların havasına kaptırdı.»

Uzun politika hayatına rağmen, Dursunoğlu, politikacıdan çok devrimci bir öğretmendi. Çok partili hayatla birlikte başlayan öğretim killiğinden ve gericiliğe tavizlerden tedirgindi. 27 Mayıs'ı yeni bir umut ışığı olarak karşılamıştı. Kurucu Meclis'te, hiç değilse eğitim alanında, ilerici bir Anayasa ile, eğitimde Atatürk geleneğinin yeniden kurulabilmesi umuduyla çırpınmıştı. Özel yüksek okullar rezaletine bir aralık kapı bırakılmasın, özel statülü üniversiteler kurulmasın diye, yirmi yaşında bir genç heyecanıyla mücadele vermişti.

«Gici demokrasi»den hiç umutlu değildi. 27 Mayıs'tan önce, CHP Genel Merkezinde kendisiyle uzun konuşmalarımız olmuştu. «Bu, demokrasi değil, karşı—devrim» diyordu. «Neden karşı—devrim'e yeşil ışık yakıldı?» diye Dursunoğlu'dan âdeta hesap soruyorduk. Nihayet bir gün cevabı şu oldu: «O tarihler de çok tehdit mektupları gelmekteydi.»

Devrimci Dursunoğlu'nun toprağı bol olsun.

D.A.

SAHNE

Hezarfen Ahmet Efendi neden uçak yapamadı... ya da...

ÖDÜNÇ KANAT VE PERVANE İLE UÇMAK ÜZERİNE...

Güngör Dilmen Devrim'in 13 Ocak 1970 tarihli sayısında «Hezarfen Ahmet Efendi'nin Galata Kulesinden Üsküdar'a uçması, ya da Geleneksel Türk Tiyatrosu» başlıklı ilginç yazısın da Türk oyun yazarlığında geleneksel kaynaklardan yararlanmak konusunda Özdemir Nutku, Cevdet Kudret ve benim görüşlerime bir karşı görüş getiriyor. Kendimden başkaları adına konu şacak değilim, zaten onlar gerekli görürlerse kendi düşüncelerini belirtirler. Ben kendi düşüncelerimi savunacağım, kendi düşüncelerim derken Güngör Dilmen'in bunları dikkatli okumadığı için yaptığı değişikliklerden pek çoğunu yadırgasam da..

Son çıkan kitabının adı «Gelenek sel Türk Tiyatrosu» idi. Güngör Dilmen soruyor: «Okuduğum kuramsal kitaplarda hiç «geleneksel İngiliz Tiyatrosu», «geleneksel Alman Tiyatrosu» gibi deyimlere rastlamadım. Yoksa gelenksel tiyatrosu olan yalnız biz miyiz?» Soru hem haklı hem haksız. Açıklayayım. Aralarındaki çeşitli ayrımlara rağmen Avrupa ulusları büyük bir aile; birinin geleneği hepsinin geleneği. Osmanlılar III. Selim'e kadar bu ailenin dışında kalmışlar. Sonra da gerek siyasal, gerek kültürel bağlarla bu aileye yamanmaya çalışmışlar. Avrupa ailesi tiyatro geroksinmesini çok önce duymuş. Duydukları zaman da o aşağıda açıklayacağım gibi geleneksel kaynaklardan yararlanmışlar. Ancak Güngör Dilmen'in «geleneksel tiyatrosu olan yalnız biz miyiz?.» sorusu yanlış, tiyatrosu olan ve sonradan Batı geleneğine dönmüş bütün Doğu ülkelerinde var. Bir Japonya, bir Hindistan ister sömürülmek. İster başka nedenle olsun Batı tiyatrosuna özenmeyerek kendi tiyatrolarına geleneksel, Batıdan aldıklarına da Batı geleneği demişlerdir. Öyle sanırım çok yakında bu deyimin Avrupa'da da dirildiğini görürsek şaşmayalım. Bugün Batıda Uzak Doğu tiyatrosuna bir özenme var; «total» tiyatroya varmak için Doğu tiyatrosunu taklit ediyorlar, bu taklit yaygınlaşırsa kendi tiyatrolarına geleneksel ya da bu anlamda bir niteleneme yaklaştıracaklardır .Kitabımın başında tiyatromuzda dört gelenek bulun duğunu belirtmiştim: Köylü tiyatrosu Geleneği, Halk Tiyatrosu Geleneği, Saray Tiyatrosu Geleneği ve Batı Tiyatrosu Geleneği. Bunun ilk iki buçuğu geleneksel, ikinci bir buçuğu ise Batı Tiyatrosu geleneğidir. Geleneksel Türk Tiyatrosu deyince aşağıda açıklayacağım gibi bunda kaynaklık edecek olan geleneksel tiyatrodan çok bu tiyatronun gelenekseli kaynaklardan nasıl ya rarlanmış olduğu örneğidir.

Avrupa tiyatrosunun kaynağı Yunan Tiyatrosudur. Yunan Tiyatrosunun kaynağı ise yalnız ve yalnız Yakın Doğu'da görülen bolluk törenleriyle. Yunan folklorudur, yani gelenektir. Gelenim tiyatronun ikinci doğuşuna. Hıristiyanlıkla tiyatro hiç yoktan varolmamıştır (birçok tiyatro tarihçilerinin yanlış görüşlerine rağmen) zaten var olan

Yunan tiyatrosu, Avrupadaki halk ve köylü tiyatrosu geleneğiyle güçlenip yeniden ortaya çıkmıştır. Yani Avrupa tiyatrosunun başlangıcı olan bu yeniden ortaya çıkış geleneksel tiyatroya dayanmaktadır. Ancak yukarıda belirtiğim gibi Avrupa ortaklaşa kültürü olan büyük bir aile olduğu için bu geleneksel kaynağa İngiliz, Alman gibi ulusların adları takılmamış.

Gelelim Geleneksel Türk Tiyatrosuna. Güngör Dilmen ve onun gibi düşünenleri yanıltan ve bunun ilkel, ol duğu dram sanatı sayılmayacağından hareket ederek yararlanılmıyacağı görüşüne. Bu seyirlik oyunlarının kesin biçimlerini alışı çok sonradır. 19. yuz yıla uzanır. Bu türler kendilerine bir çokbüzüm verip kesin biçimlerini alır kon Türk geleneğinden, ve onun yapı ve yönetim özelliklerinden yararlanmışlar. Ancak metinsiz, ilkel halk sanatının ürünleri olduklarından olanakları sınırlı kalmıştır. Bugünün tiyatrocusu bunlardan yararlanırken bu türlerin yü zeydo gösterdiği verilerden değil, onların geleneksel nasıl kullanmış oldu ğu örneğinden yararlanacaktır. Ben tiyatroyla ilgilendiğim için yalnız bu türleri inceledim, aslında konu çok derin dedir, müziğinde, edebiyatında, plastik sanatlarında, kültürün bütün dallarında araştırılması gerekir. Ancak sonuçları çok uzun sürede de alınsa bu konularda da eğilmeyi planlıadım. Ne var ki sınırlı da olsa Karagöz'ün. Ortaoyu nunun incelenmesinde bile bir takım iç yapı ve yöntem özellikleri ortaya çıktı: Açık biçim, göstermecilik gibi. Açık biçimi daha derinliğine almak için onun üzerinde de çalışmaya başladım, bu çalışmanın ilk verileri yakında yayınlanacak Tiyatro Araştırmaları dergisinin ilk sayısında «Tiyatro açık biçim ve Türk Tiyatrosu bakımından 6-nami» başlıklı uzun bir yazıda ele alındı. Güngör Dilman Cevdet Kudret'in yayınladığı Karagoz metinlerinin iki cildini okumuş ve «toplumsal eleştiri devede kulak kalıyor» diyor. Ya okuya madıkları veya hiç bir zaman okuya mayacaklarına ne demeli. Unutmayalım Karagöz mutlaka bir tiyatrodur. Cevdet Kudret'in yayınladığı oyunlar filân ca oyun önörgülerinin falânca Kara gözcü eliyle ancak bir kezlik dondurulmuş biçimdir. Ya aynı Karagözcünün veya başka Karagözcülerin aynı oyunu ne biçimlere soktuğunu Güngör Dilman nereden bilebilecek .Aynı oyunu bir paşa konağında başka türlü, bekâr erkekler önünde başka türlü, kadınlar önünde başka türlü, çocuklar önünde başka türlü oynamış. Seyirciye, göre çeşitlemeler çeş ve yer bakımından da değişkendir. Aynı oyunu Karagözcü Kırım savaşında başka türlü, istibdatta başka türlü. Hürriyetin ilânında başka türlü oynamıştı. Biran için iyim ser olup diyelim Güngör Dilmen bü tün Karagöz oyunlarının metinlerinin hepsini ele geçirdi, okududa sonra ge ne de cildiz, ilkel buldu. İyi ya, cildz o dan bu malzemenin, bu geleneğin halk sanatçılarının elinde aldığı biçimdir. oru .enginleştirecek bugünün yanın ve yeratıcı yazarlardır. Hem sonra ya zar tiyatrosun bir görevlisidir, tiyatro nun sahneye koyucu, oyuncu gibi öte ki görevlilerini unutmayalım, onlar da yararlanacak bu kaynaktan. Bu yararlanma üzere müziğimizden bir örnek verebiliriz. 1930'larda, 40'larda batı tekniğiyle yazan Turk bestecileri eser lerine yerli renk koyabilmek için ge leneksel Türk sanat müziği ve Halk müziğinden aktarmalar yaparak, tüm parçaları örneğin bir horonu, bir uzun havayı, bir zeybeği çok seslendirip ol duğu gibi eserlerine aktarıyorlardı. Bu birsız tiyatroda gelenekten yararlanma yı sahneye bir Karagöz veya Kavuklu çıkarmakla, bir iki Karagöz tekerleme söyle, olup biteceğini sanmaya benziyor. Ama son yıllarda bestecilerimiz özellikle Adnan Saygun geleneksel eserin iç yapısı içine giziyor. Dinleyen sırası veya buraşı diyemeden eserin bütününde gelenekselden gelen bir ruh, bir çatı bulabiliyor.

Eğer tiyatroyu yalnız Aristo estetiği ve Aristocu tiyatro anlayışından dü şünürsek gerçekten sınırlıdır gelenek lerimiz. Ancak günümüzde Aristocu ti yatro anlayışına büyük bir başkaldırma var. Üstelik bu baş kaldırma hiç de Güngör Dilmen'in sandığı gibi ortak bir felsefenin sonucu değildir. İşte örneği Paul Claudel, Bertolt Brecht, her ikisi epik ve açık biçimde eser vermiştir, bu iki yazarın dünya görüşleri, felsefeleri, amaçları, bir midir? Claudel ve Brecht. İkisini yanyana koymak bile garip kaçıyor, ama her ikisi de çok yakın yöntemleri (örneğin Uzak Doğu tiyatrosundan yararlanmak bir tanesi) çok değişik amaçlar için kullanıyorlar. Bizde de şimdilik daha çekingen, kendi öz malımıza karşı ürkeklik varken bile bu kaynakları dene yen yazarlar gene de çıktı, hemen söyliyeyim bunların ortaya koydukları eserler pek önemli değil ama Güngör Dilmen'in yandaşı olduğu onlayışının örnekleri çok mu başarılı. Onun verdiği örnekleri kullanayım. Goldoni gibi davranan Türk yazarlarıyla, Ugo Botti veya Pirandelo gibi davranacak yazar larımızdan acabo hangisinin özgün, Türk tiyatrosu diyebileceğimiz eserler vereceğini zaman gösterecektir. Üstelik ben bu yolun tek yol olduğunu da söylemiş değilim, yaratıcıya rüçete vermek gücünü ve yetkisini kendimde hiç bir zaman görmedim. Hele eleştirmen olarak da bir eser yaratıldıktan sonra onu değerlendirirken hiç bir zaman bu değerlendirmede geleneksellik konusunu işin içine katmadım. Üstelik Geleneksel Türk Tiyatro su kitabım eslında bu konunun değil (çok kısa değinilmiştir) bu tiyatronun birkaç örnekle tanıtılmasına dayanır, bu kitap dört ciltlik bir dizinin ilk kitabı olduğuna göre, belki daha tamam bir resim dördüncü ciltte ortaya çıkacaktır. Kaldı ki konuyu geleneksel in yalnız tiyatroda gösterilmesi olarak sınırlamak çok eksik düşer. Karagöz, Ortaoyunu olsa olsa bu gelenek kaynağından yararlanmış bir iki örnektir, bu konuda kafa yoranlar bu örneklerden daha öteye, kaynağın kendisine inmek zorundadır. Kısa bir yazıda Güngör Dilmen'e verdiğim cevap çok kısa oldu. Belki benim söylemek fırsatını bulamadığım noktaları Özdemir Nutku ile Cevdet Kudret tamamlarlar.

Bir de Hezarfen Ahmet Efendi'nin uçması var. Güngör Dilmen uçmanın motorsuz olmıyacağını bile bile Galata'dan Üsküdar'a Hezarfen Ahmet Efendi yontemiyle uçmak isteyenlere izin veriyor. Kendisi böyle bir işe kalkışmıyacağını Avrupa yapısı kanat ve motorla uçacak, ve düşmiyecek. Ama bu alaycı örnek o kadar da alaycı değil. Uçmanın ilkesini anlayan Hezarfen Ahmet Efendi neden motor da takmadı, veya daha güzeli 18. yüzyılda mimarbaşı İbrahim Efendi'nin buluşu olan içindeki canlılarla su altında kalabilen, istenilince su üstüne çıkıp yüreyabilen denizaltı üstelik kesin başarıya ulaştığı halde neden bir Padişah şenliğinden öteye gitmemiş de sonra denizaltıları Amerikan yardımından almışız. Bunun sorumlusu kimdir? Sorumlusunu bulup çıkarmak zor, ama bunlar öncülerin çalışmalarını tamam lamayan, yerli yaratıcıları küçümseyip Avrupa mal bir çift kanatla, pervane yi ödünç almakla herşeyin olup bitece ğini sananlar olmalı.

Metin And

ALTMIŞ YIL ÖNCE BUGÜNKÜ ANADOLU

⑤ MEMURLAR

Ramazan dolayısiyle Dahiliye Nâzırı telgrafında memurların saat beşte gelerek onbuçuğa kadar vazifelerı başında bulunmalarını emrediyor. Fakat Postane, Ziraat Bankası, bir kısmı da Mal Kalemi memurları dışında ötekileri yedide bile iş başında bulmak olanaksız. Akşam üzeri de saat dokuzdan sonra yine kimseyi bulmak güçtür. Bu ne karşılık, memurlara ay l klarından gündelik kesile ceği söylense, meselâ 125 kuruş aylığı olan tahrirat kâtibi gülerek: «Ne önemi var, gündeliğim 4 kuruş tutu diyeceğinde şüphe yok tur. (s. 78—79).

MEMURLARIN SAŞKINLIGI KISA SÜRDÜ..

Başka bir mektubumda da yazdığım gibi, birdenbi re değişen idare üzerine şaşıran memurlar bir süre için tereddüt içinde kalmış lar, fakat işlerin ayrıntısını da bir yenilik, değişiklik olmadığını görerek her yer de eski alışkanlıklarını sürdürmeğe başlamışlardır. Halkta ise bu konuda o kadar ahlâk zayıflığı ve çöküntü var ki, rüşvet, para ver meyince bir işin görülmiyeceğine inanırlar. Bir memurun para almaksızın doğru iş görebilmesi ihtimaline inanmazlar. Halk güvenebilmek için kendisinden para istenmesini, pazarlığa girişilmesini ister; bu ahlâksızlık halka yukardan, eski hükümetten gelmiştir. (s. 81).

AYLIGI 250 KURUŞ, AMA İŞLERİ YOLUNDA

Bir nüfus memuru görüyorsunuz ki, bunun aylığı 250 kuruştur. Aile sahibi de olması gereken bu memurun davranışlarında, söz söyleyişinde bir gariplik gö rüyorsunuz.. Merakımız artıyor, kurcalamak istiyorsunuz ve anlıyorsunuz ki, bu adamın yaşayışı aylığıyle uygun değil. Evini idare edi yor, kendisi güzelce gezi yor, yemeğini lokantada yi yor ,elden geldiğince temiz giyiniyor, şık geziyor, fakat aylığı 250 kuruş! Söylentiye göre, başka yerden geliri de yok. İncelemeyi sürdürseniz, gözleriniz sıra sıra odalara çevrildikçe bir çok şeyler görebilir. Bura da eçilip kapanmaktan sahifeleri yırtılmış, zaten âdi kâğıtlı, iyi ciltlenmemiş defterler. Bunların üzerine eğilmiş çalışıyor sanılan, karşısında bir heykel gibi dikilmiş olan köylünün iste diği bir kaydı bulmak için yarım saatten beri çalıştığı halde esrarlı defterinde bunu bir türlü keşfedeme yen ,artık kaşları çatılmış, öfkesi alnındaki çizgilerde görünmeğe başlamış bir memur. Ötede, önlerinde kahve fincanları, muhabbetin tezzet ve ateşiyle kendilerini kahvehanede oturuyor sanan üç dört memur. Daha istersenız .isini takıp için hükümete gelip gitmekten usanmış birisini artık kendisi de bıkan bir memurun kovduğunu da görebilirsiniz. (s. 38 — 39)

EL DEGİŞİREN .TAPU SENETLERİ!..

Aylığına, kazancına sınır tayin edilemeyen tapu memurları istedikleri hareket te özgürdür. Bir kimsenin malı için başka birine se net vermek, âdi bir işlemi «Nezaretten sordum» diye rek yıllarca sürüklemek en basit meselelerdendir. Öte de köylü tarla senindir, be nimdir diye birbirini kırar, çünkü her iki tarafa senet verilmiştir, beride keyfini çaar. (s. 96).

Hükümet dairesine gi tini. Başka ilçelerde az rastanan bir hükümet konağı. Kapıdan girince, duvarın di binde beyaz sakallı, halin den ve davranışından köylu olduğu anlaşılan bir ada nın oturmakta olduğunu gördüm, yanına yaklaşım ve ne işi olduğunu, niçin beklediğini sordum. Köylü, kendisine söz söyleyen bu adamı süzdü, dedi ki:

«Köyüm dokuz saattir. Buraya tarla alım satımı i çin geldim. Kimse bir şey demedi, işimi göreceklerdi. Fakat pul memuru işimi bozdu. Köyden ihtiyar heyeti bir tutanak yaptılar ve buna pul yapıştırdılar. Mühür pulun biraz yan tarafına mı vurulmuş, ne olmuş, memur buna ilişti; bu sabah oğlumu köye gönderdim, mühürü doğru bastırıp gelecek. İşte bunun için bekliyorum. Biz köylü yüz, bu işleri o kadar anlamayız. Bu kadar ufak bir iş için bize bu eziyetleri et meseler daha iyi olur.» (s. 114 — 115).

«MAŞALLAH»LI KAYMAKAM BEY!..

Karşımda, üzerinde «Maşallah» levhası asılı iki kanatlı büyük kapı dikildi. Memurlara namaz kılmak için ayrılmış bir yer sanılırdı. Kaymakamın odasını sordum gümbürtüyle kapıyı gösterdiler. Alt mışlık, ak sakallı bir sat. Otuz, kırk senedir hizmet e de ede pek yorgun düştüğü belli. Ağzından çıkan söz cümleler bile bezgin bezgin dökülüyordu. Öteden beri den konuştuk; dairenin dö şemesinden, bu konuda ve rilen paranın hiç olduğun dan söz ettik. Yine görüş mek dileği ile kendisinden ayrıldım. Sağ yanda tahrirat kâtibinin odası var. Fakat herkes gibi kaymakam da bir ev bulabilecekken, anlaşılması pek güç olma yan bir düşünceyle, beye fendi geldiği günden beri burasını yatak odası haline getirmiş. Zavallı tahrirat kâtibi ne yapsın, — söylesem söz olur — nüfus memuru nun odasında bir köşecik kapmış, hallenmeğe çalışıyor. Kaymakam odada ya tar, yer, içer, oturur. Çok lukla yemeğini zaptiye kah ve ocağında pişirir, kimi zaman da öteden beriden gel diği söylenir. Odunu hükümetin yakıtından, gazı dai renin yakacağındandır. Elbette, hükümetle kayma kam arasında ayrı gayrı o lur mu? Tahrirat kâtibinin büyük bir merakla kâğıtla rı düzenle sıralayarak içine koyduğu dolabı kaymakam bey kiler haline getirmiş, kâtip farelerin müsaffiriğin den korkuyor. (...) Sol taraftaki kapı orman idaresi ne açılıyor. Genç bir fen memuruyla suarı ve oda lık memuru meselelerinin başında oturuyorlar. Mihaliç ok'ın kışı pek şiddetli olmasına rağmen orman idaresinin yakıtı yok. Müraca atlara, «dımdı»ye kadar orman idarelerine yakıt verilmemekte olduğun cevabı ve rilmiş. Aceba İstanbul'da, Nezaret dairelerı de böyle midir? Kırtasiyesi de yok. Memurlar yakacaklarını, yazacaklarını keselerinden aldıklarını söylüyorlar. Bu adamlar hiçbir iş görmeseler de hakları var. Çünkü âlet mürekkep, kâğıt, kalem verilmiyor, Orman ve Ziraat Nezareti'nin, nerede oldu gunu hatırlıyamıyorum, bir yazısını görmüştüm. Bunda, yazışmalarda lakaplara, saygı sözlerine, yani eski ve bilinen usule uyulmamasını memurlar için ayıp olacağından, teşrifata, satırın şöyle başlamasına, tarih ve mührün böyle konmasına uyulması emrediliyordu. Acaba Nezaret'in çalışmaları ve işleri yalnız bu noktalara mı yönelmiştir? (s. 160 — 126).

AKŞAMA NE YİYECEĞİNİ DÜŞÜNEN ZAVALLI KÜÇÜK MEMUR..

Saçı sakalı ağarmış olan nüfus memuru, ayağında kundurası olmayan 125 kuruş aylıklı nüfus kâtibi. Defterler, kâğıtlar, işlemler arasında boğulmuşlar, kendilerini kaybetmişler, hiçbir iş çıkmadığı halde dalma çalışmak, sonra başının nasıl geleceğini, ihtiyarlığında ne yiyeceğini, ne yakacağını düşünmek. İşte birde maaşları 400 kuruşu geçemeyen zavallı küçük memurların hayatıdır. (s. 174).

MAHKEMELER HAK KAPISI DEĞİL..

Ahalinin temel şikâyetleri nden biri mahkemelerin hali, hakkı elde edebilmek için rastlanan zorluklardır. Basit bir işte bile dava açmak için Bahkesir'e gidilmek gerekiyor. Köylü orada birkaç gün kalarak dilekçesini verince kesenin bağını çözmeğe mecbur oluyor. Birçok harçlar, mübaşir ücretleri, eğer ilâm almabilirse icra dairesine ait bir hayli masrafları ödemek için işlemin yürütüldüğü süre içinde bu «Vera sesi kesilmez ve kese kapanmaz E ğer bir de cahil, insafsız vekillerden birinin pençesine geçmişse, sonunda masrafın hakkı geçtiğini görmekle şaşıp kalıyor. Asıl zorluğun büyüğü de icra dairesinde başlıyor İşte şu keyiflar, zahmetler dolayısiyle köylü mahkemeye gitmekten, hakkını aramaktan çekiliyor.

«ÖĞRETMENLERE İŞTEN EL ÇEKTİREN KAYMAKAM VE VALİLER, SORUMLU DURUMA DÜŞEBİLİRLER»

Boykot yapan öğretmenlerin işten el çektirilmesine dair

Ekmel Çetiner

1 — Boykota iştirak etmiş öğretmenlerin Vali ve Kaymakamlarca işten el çektirilmeleri, kanaatimca yürürlükte bulunan kanunların lafız ve ruhuna uygun bulunmamaktadır. Çünkü :

A) Umumi olarak «İşten El Çektirme» bir ceza tatbiki değil, idari bir tedbir mahiyetindedir. Tedbirin esası da, o memurun «vazifesi başında kalmasında bir mahzur var ise, o mahzurun izalesi» dir. Halbuki; derse girmemiş öğretmen için «vazifesi başında bulunmaktan ileri gelen bir mahzur» bahis konusu olmayıp, bilâkis «vazifesinden uzak kalmasının tevlit eylediği mahzur» bahis mevzuudur.

B) Yürürlükte bulunan kanunlardaki «işten el çektirme» ile alâkalı 788 sayılı Memurin Kanunun 12. maddelerı de tetkik edildiği takdirde; bu prensip bütün açıklığı ile görülmekte ve tatbik edilen «işten el çektirme» işlemlerinin bu maddeler hükümlerine uymadığı anlaşılmaktadır. Filhakika :

a — 788 sayılı Memurin Kanunun 48. maddesi şöyledir :

«Ahvali fevkâladede Valiler, bakalarında memleket asayiş ve inzibatınca mahzur gördükleri herhangi bir memuru, mes'uliyeti kendilerine ràci olmak üzere memurun mensup olduğu vekâlet veya daireye derhal malûmat vermek şartiyle işten el çektirmeye mezundurlar...»

Görüldüğü üzere, bu maddede «memleketin veya o ilin ahvali fevkâlade içinde bulunması» ve buna ilâveten o memurun «vazifesinde kalmasının da mahzurlu olması» ve aynı zamanda bu mahzurun «memleket asayiş ve inzibatı ile alâkalı bulunması» şartlarını ihtiva ettiği için, bu madde ye istinaden bir memurun işten el çektirilebilmesi bu şartların mevcut olması halinde mümkündür. Bu şartlar arasında bilhassa mevcut olması gereken şart, o memurun «vazifesi başında kalmasının mahzurlu olması» şartıdır. Öğretmenlerin işten el çektirilmeleri ise bu şart ile tezat teşkil etmektedir. Çünki tatbik edilen durumda «öğretmenin vazifesinde olması» değil, aksine «vazifesi başında olmaması» mahzur teşkil etmektedir.

Madde hükmünde «mes'uliyetin kendilerine ràci olacağı» da açıklanmış bulunduğundan, mezkûr şartlar ve durumlara mevcut olmadan işten el çektirilme halinde, işten el çektirenler şahsen sorumlu duruma düşmüş olurlar.

Memurun işlediği suçu veya durumu, inzibati bir cezayı istilzam ettirmekte olsa dahi, o fiil veya durumun maiyeti veya mevzuunun madedeki şartlar ile ilgili olmasının gerektiği yanında, bilhassa «vazifesi başında kalmasının mahzurlu olması» keyfiyetinin mevcut bulunması; aksi taktirde inzibati ceza takibatının işten el çektirilmeden yürütülmesi icabeder. Bu itibarla bir memurun inzibati cezayı gerektiren her fiili, kendisinin işten el çektirilmesini gerektirmez; diğer bir söyleyişle, bu yetkinin kullanılmasına mesnet teşkil etmez.

b — 5442 sayılı İl İdaresi Kanunun 16. maddesi de şöyledir :

«Valiler, denetlemeleri sırasında iş başında kabahatlerin da mahzur gördükleri bir memur ve müstahdemleri soruşturuşu altında işten el çektirebilirler ve hizmetin aksamasını için gereken tedbirleri alırlar.»

Bu madde hükmünde de, o memurun «işi başında kalmasının mahzurlu olması» şartı mevcuttur. Halbuki; işten el çektirilen öğretmenin durumundaki mahzur, işi başında bulunmasından değil; bilakis «işleri başında bulunmasından» ileri gelmekte ve vazifelerine başlamakla «mahzur» ortadan kalkacağı ve işten el çektirilmeleriyle ise devam etmiş olacağı için «mahzur» asıl işten el çektirilmekle meydana geliyor ve ya devamına sebebiyet verilmiş olunuyor demektir.

Diğer taraftan; madde hukmü «hizmetin aksamaması için gerekli tedbirin alınmasına» da şart koşmuştur. Öğretmenin vazifesinin özelliği icabı yerine diğer darelerdeki gibi hemen, hatta uzun zaman bir öğretmen — hususiyle aynı branştan — ikame edilmesinin mümkün olmadığı aşikârdır. Esasen okularda öğretmen ihtiyacının karşılanamadığı malumdur. Bu itibarla işten el çektirme ile mevcut bir «mahzur» giderilmiş olmayıp, aksine mahzur yaratılmış olunmaktadır.

Keza bu madde hükmü de, yetkinin duruma ve şartlara uygun kullanılması halinde sorumluluğun şahsen Vali'ye râci olacağını açıklamıştır.

c — İşten el çektirme ile alâkalı diğer bir kanun olan Memurin Muhakematı hakkında kanunun 12. maddesi de şöyledir :

«Aleyhinde tahkikatı ibtidaiye icrasına mübaşeret olunan memurlar lüzum görülür se, memuriyetleri vekâletle idare edilmek üzere işten el çektirilir...»

Bu maddeye göre de, o memur hakkında «cezayı mucip tahkikatın başlamış olması» gerekir. Burada bahis mevzuu edilmiş «tahkikatı ibtidaiye» inzibati ve idari mahiyette olmayıp, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunundaki «ilk tahkikat» tır. Memurun işten el çektirilmesi için böyle bir tahkikata başlatılmış olmasından başka, işten el çektirilmesi «lüzumu» nun da bulunması gerekir. Meselâ: Delillerin yok edilmesi ihtimali, şahitlere tesir edebilecek durumda olması veya tahkikat mevzuu suçun ağır cezayı müstelzim yahut yüz kızartıcı suçlardan bulunması sebebiyle memuriyet hayatı ve şerefi ile bağdaşmayan bir suç olması... gibi.

Öğretmenler hakkında boykottan mütevellit yapılacak tahkikatlarda bu gibi haller bahis mevzuu bulunmadığı gibi, kendilerinin suçluluklarını, cezalarının nev'i ve miktarı, ve hatta ceza görüp görmeyecekleri tahkikatı müteakip İdare Heyetlerince verilecek «lüzumu muhakeme» kararlarının bir üst İdare Heyeti veya Danıştay'da itirazen tetkik edildikten sonra tastiklerı halinde adli mahkemelerce yapılacak muhakemeleri sonunda verilecek karar ile anlaşılacaktır ki; bü tün bunlar uzun zamana mütevakkıftır.

Bundan başka 157 sayılı tetsir kararı da «aleyhlerinde vilâyetlerce tahkikatı ibtidaiye icrasına mübaşeret olunan merkezden mansup memurlara, o memurun mensup olduğu vekâletin muvafakatiyle işten el çektirilir» açıklamasını yapmıştır.

Diğer taraftan da «memuri yetlerinin vekâletle idare edilmesi» derpiş edilmiştir. Buna göre bu tedbirin yerine getrilmesi de zaruridir.

D) İşten el çektirme ile ilgili bir hüküm de 657 sayılı Devlet Memurları Kanunun 137. ve mütekâip maddelerinde mevcut ise de; 237. maddesinde açıklanmış Tüzük yapılıp yürürlüğe konulmadığından bu hükümler henüz yürürlüğe girmemiştir. Esasen bu maddede de «Görevi başında kalmasında sakınca olmaası» kayıt ve şartı mevcuttur.

2 — Anayasa'nın 114. mad desinde şu hüküm vardır: «Kararını hiç bir eylem ve işlemi hiçbir halde yargı mercilerinin denetimi dışında bırakılamaz, İdare kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlüdür.»

118. maddesi de «... disiplin cezaları yargı mercilerinin denetimi dışında bırakılamaz.»

Hülâsa: sayın meslektaşlarını bazı valilerin, boykota iş tirak etmiş öğretmenleri işten el çektirmeleri mevcut kanunların bu hususdaki madde leri hükümlerinin lafız ve ruhlarına uymadığı ve bu sebeple kendilerinin maddi ve manevi tazminat, hatta yetki tecavüzünde bulunmaktan mütevellit sorumluluk ile karşılaşabilecekleri ve bu itibar la da işten el çektirdikleri öğretmenleri vazifelerine hemen ifade etmeleriyle hem bu durumların ağırlaşmasını önlemiş ve hem de yalnız kanunların emrinde olduklarını göstermiş olacakları kanaatındayım.

(DEVRİM'in Notu : Danıştay, işten el çektirilen bir öğretmen için yürütmenin durdurulması kararı vermiştir.)

YİNE ASKERLİK..

ilhami soysal

Geçen yılın son günlerinde, Yüksek Askeri Şûra'nın olağanüstü bir toplantıya çağrılması, askerlik ve yedeksubaylık sürelerinin kısaltılması için bir karar alınmasıyla ilgilenmişti. Bunu önceki yazımızda belirtmiştik. Eğer bir aksilik çıkmaz ya da her çevreyi tatmin edici bir formül bulunamazsa, Şubat ayında yapacağı olağan toplantıda yine bu konuyu ele alacak ve bir karara bağlayacaktır.

Son toplantıda Yüksek Askeri Şûra'nın bir karara varamamasına rağmen, konu önemini kaybetmiş değildir. TBMM Bütçe ve Plân Karma Komisyonunda Millî Savunma Bakanlığı bütçesi görüşülürken, sivil ve eski asker pek çok parlmanter, askerlik süresiyle ilgili fikirler yürüttüler. Hatta daha ileri gidip kanun teklifi yapanlar bile oldu. GP Milletvekili Hasan Tosyalı, askerlik süresinin kısaltılması için bir kanun teklifini Meclis Başkanlığına sundu. CHP'li Ali Sekir Ağanoğlu, yıllarca önce yapılmış bir teklifi tazeledi. Buna göre, askerlik süresinde öğrenim durumu dikkate alınacak ve okuma — yazma bilmeyenler 20 ay askerlik yaparken, ilkokul mezunları, 18 ortaokul mezunları 16, lise mezunları 14 ay askerlik yapacaklardı. Lise ve Üniversite öğrencileri ,eskiden olduğu üzere, yaz tatillerinin bir kısmını askerlik kamplarında geçirecekler ve burada geçen süre askerlik sayılacaktı.

Yıllardır lâfı edilip bir türlü sonuçlanmıyan askerlik süresi meselesinin özü şudur : 1111 sayılı Askerî Kanunu günümüzün ihtiyacını karşılamaktan uzaktır. Konun, Türkiye nüfusu 14 . 15 milyonken çıkarılmıştır. Yirmi yaşını dolduran her erkeğin askerlik yükümlüğüne girmesini emretmektedir. 14 - 15 milyonluk bir ülkede, bu birkaç yüz bin kişinin altında altında alınması demektir. Ama 35 milyonluk nüfusa ulaşıldığında bu sayı hemen bir kaç kata çıkmaktadır. Nüfus artışıyla birlikte, silâha alınanların sayısı da durmadan yükselmektedir. Aynı sorun, yedeksubaylar için de söz konusudur.

Bu, işin bir yönüdür. İkinci önemli nokta, Nato şemsiyesi altına sığınmasına rağmen, Türkiye'nin iktisadî gücünün çok üstünde fedâkârlığa katlenarak kalabalık bir ordüyu silâh altında tutmak zorunda bulunmasıdır.

Her yıl bütçenin dörtte birine yakın kısmı, millî savunma giderlerine akmakta ve kalkınma için gerekli temel yatırımlar bu yüzden de aksamaktadır.

Şu halde yapılması gereken nedir? Ordu mevcudunu, Nato'nun izniyl alarak azaltmak, askerlik süresini kısaltmak. Ama bu kez de ortaya, muvazzaf subay ve generallerin durumu çıkmaktadır. Asker sayısının azalması, şiş kin kadrolar yüzünden esasen büyük çoğunluğu masa başına bağlanmış kişileri, emri kumandasında kimse olmayan insanlar durumuna getirecektir. Bu yüzden de yeniden subay ve general tensikatına gidilmesi gerekebilecektir. İşte Yüksek Askeri Şûra'yı hemen karar almaktan alıkoyan bir engel de budur.

Nato kaynaklarından alınan rakamlarla hazırlanan aşağıdaki tablo, Türk Silâhlı Kuvvetlerinin, sâdece subay ve general kadroları bakımından değil, asker sayısı bakımından da ne kadar şişkin olduğunu açıkça ortaya koymaktadır :

ÜLKELER	Nüfus (bin)	Silâhlı kuvvetler mevcudu (bin)	Fert başına gayri safi milli hasıla (TL.)	Vatandaş başına mali yük (TL.)	Tek er için yıllık masraf (TL.)
ABD	197.000	4.477	34.097	3.315	145.924
B. Almanya	55.700	467	18.898	802	95.745
Belçika	9.450	116	16.272	447	36.431
Danimarka	4.800	55	19.240	614	49.966
Hollanda	12.534	152	14.348	613	50.592
İngiltere	55.295	826	15.472	899	59.980
İtalya	53.375	452	10.010	363	42.876
Kanada	20.100	142	22.087	732	103.697
Lüksemburg	336	1	17.997	230	76.000
Norveç	3.765	48	17.742	743	58.291
Portekiz	9.260	180	3.885	291	14.977
Türkiye	**32.864**	**503**	**2.545**	**119**	**7.805**
Yunanistan	8.814	177	6.464	229	11.192
Fransa	50.400	505	18.738	1.099	109.750
SSCB	235.000	3.220	13.832	1.537	112.174
Irak	8.500	82	2.350	260	27.902
Pakistan	110.000	324	1.081	42	14.404
İsrail	4.000	40	8.172	1.425	142.550
Mısır	31.500	211	1.470	198	29.691
Suriye	5.600	60	1.702	221	20.716
İran	28.000	221	2.444	172	20.334
Bulgaristan	8.500	153	8.011	243	13.529

Çökertilmek istenen PETROL OFİSİ

Türkiye'nin tüketim ihtiyacı, 1912 yılından itibaren Standart Oil Co. (Socony) tarafından karşılanmaktaydı. 1935'de Shell de ülkemizde boy gösterdi. Ancak İkinci Dünya Savaşı içindedir ki, akaryakıt ihtiyacımızın karşılanmasını yabancı şirketlere bırakmanın ulusal güvenliği miz için ağır bir durum yaratmakta olduğu anlaşıldı ve 1941 yılında, Petrol Ofisi kuruldu. O tarihlerde görev olarak «olağanüstü durumlar da halk ve milli savunma ihtiyaçlarını karşılamak» işini yüklenen ofis, 1952 yılında Caltex'in çengeline yakalandı ve yapılan anlaşmaya da «ihtiyaçlarımın tamamını, eksiksiz meye çıkartmadan, Caltex' den temin edecektir» hükmü konuldu. Böylece, 1962 DPT Petrol Sanayii Raporunda ver alan ifadeyle. «Bundan sonra Petrol Ofisi, akaryakıt piya sasında bir denge olmak ve fiyatları memleket ekonomisi yararına düşük bir seviyede tutmak imkânlarını kaybet miş ve Caltex şirketinin bir tevzi organı haline gelmiştir» (s. 21).

Bir sonraki adım ise, petrol ürünlerinin Ticaret Bakanlığı tarafından kısıtlayıcı biçimde ithaline sağlayan kotanın 1959'da global kotalara çevrilmesi olmuştur. Bunun sonucu ise, Ofisin satış kapasitesinde yüzde 10 bir düşme, memleket çapkındaki satış payının ise yüzde 29'a düşme si olmuştur. Petrol Kanununun verdiği imkânlar save sinde piyasaya üşüşen yabancı şirketlerse, sürekli olarak ge lişmişlerdir.

Ofisin kendisini kurtarmak için giriştiği çabalamalar sıra sında İpraş'ın kuruluşu ve Caltex'in bu kez İpraş'a ortak oluşu, bu rafineri ürünlerinin Ofisçe pazarlanmasını gerek tirmiştir. Bu imkân, Ofisin durumunu bir miktar düzel tebilmiş ise de, halihazır pidiş, Ofis'in tasfiyesi yolunda dır. Şövle ki, Millî Korunma Kanununun kaldırılmasından bu yana dokuz yıl geçildiği halde, bu kanunun 103. mad desine göre çalışan Otis, bü tün uğraşmalarına rağmen bir statüye sahip kılınamamış tır. Bu durumuyla da, Türkiye'de bir benzeri yoktur. Bu yolda uğraşan sayısız seçkin elemanın başının yendiğini yaz mak belki de gereksiz. 440 sa yılı IDT Kanunu hazırlanır ken de, mevzuat açıkça elver mediği halde, Ofis'in petrol kanunundan yararlanması muhtemel kuruluşlardan sayı labileceği gerekçesiyle, 440 kanunun dışında bırakılmış tır.

Düşünen kafalar görmektey diler ki, kamu kesiminin, petrol çıkarılmasından, rafinaji na ve dağıtımına kadar entegre edilmeleri, petrole ilişkin tüm taaliyet dallarının tek elde toplanması, en az iktisadi işletmecilik prensipleri açısından şarttır ve dünyada, sırtını rafinerilere dayama dan çalışan tek bir dağıtım şirketi de yoktur. Bunun üzerine, değişik alternatifleri de barındıran, doyurucu bir holding tasarısı hazırlanmışsa da, tam sekiz yıldır bu tasarı da — bazı konularda olağan üstü sürati bilinen — Millet Meclisi'nin komisyonlarından çıkma şansı bulamamıştır. 1964 sonlarında, TPAO ile Ofis, ilişkilerini sağlamlaştırma kendilerine çeki — düzen verme savaşına girişmişler, açılan yoğun reklâm kampanyası da yabancı şirketleri ürküten unsurlardan biri olmuş tur. O zaman ortalığın karıştığı, emperyalizmin «hakları rekabet yaratıldığı», iş birlik çilerinin ise «bu işte sakin — sessiz ortamı bulandıran boş gunculardan parmağı olduğu» iddiaları ortalığı doldurmuş tur. Bütün bunların sonu da, doğrulma çabasının çöktertmesi, yenen genel müdür ve uzman kafalarıyla, «Türk Petrol» adının yarattığı şaşırtıcı imaj nedeniyle kampanyadan, Ataş Grubu üyelerinden Türk Petrol'ün büyük parsa toplaması olmuştur. Yabancı şirketler tam bir entegrasyon içinde çalışırken, toparlanma yolundaki her deneme, ayni biçimde yıldırma ile sona erdirilmektedir.

İşbirlikçilerin Ofis'i çökertmek yolundaki edimleri ise, ortaya ana hatlarını verdiği miz yukarıdaki durumdan daha ilginç bir tablo çıkarır. İlk elden, Petrol Ofisi'nin genel müdürsüz idare edildiği sövle nebilir (ortalama 5,5-6 ayda bir değişiklik ve her genel müdür tavininde hatırı sayılır gecikmeler). Böylece, alt kademe atalette sevkedilirken, hiç bir genel müdür de meslevi kavrayışı tedbirler alma imkânına sahip kılınmamış tır. Yavgın kanaatin vanı sıra, DPT raporlarına dahi geçen husus, Ofis'in politik baskılara tamamen açık tutulduğu, istasyon yapımının, Otis dışı tepeden inmelerle, bir sena törün, bir milletvekilinin kol tuğuna sıkıştırdığı adamına belge verdirilmesiyle, ya da bakan telefonlarıyla halledildiğidir. Yine belirtilen hususlardan diğeri, Ofis'in yüzde 15 ilâ 18'e kadar yükselen bir maliyetle elde ettiği kredileri, faizsiz olarak dağıtan bir kuruluş derekesine düşürüldüğüdür. Ofis, «7.1.1964'de 6.5, 1965'de 11.6, 1966'da 14.5, milyon lira faiz ödemek zorunda kalmıştır» (MAKR — s. 49). Yavgın bir söylentiyi ise, Ankara'nın meşhur istasyon kralларından birinin, 10 küsür milyon lira civarında bir krediyi üzerinde bulunduğu yolundadır. Seçilen istasyon yerlerinin nasıl kapatılıp bilâhare yabancı şirketlere aynı yerler için izin verildiği, İstanbul'da Belpet işinin nasıl donduruldüğu da herkese çe biliniyor artık. 12.9.1969 günü basında yer alan bir haber de, Ege'deki 300 istasyon için de en verimli istasyon olan Petrol Ofisi Konak (İzmir) istasyonun Belediyece yıktırıldığını açıklıyordu. Daha önceki bir tarihte ise bizzat Osman Kibar, yabancı petrol şirketlerinin burada Ofis'e yer ve rilmemesinin temini için kendisine ve arkadaşlarına rüşvet teklif edip, baskılarda bulunduklarını ilân etmişti. Kibar'ın bu beyanı, Belediye Meclisi zabıtlarına da geçmiştir.) DPT çalışmalarında benzerine çok rastlanan «Petrol Ofisi ise, kuruluşundan itibaren türlü kayıtlamalara ve şartlara bağlı tutulmuştur. Genis imkânlara sahip şirketler le rekabet etme durumunda olan bu ilk devlet teşebbüsü (P.O. ve TPAO) mevcut devlet idare ve muhakabe-usullerinden dolayı daima geç kalmakta ve rakipleriyle mücadele edememektedir.. aynı kip teşebbüslerin sahip oldu ğu imkânlarla teçhiz edilmeleri, aynı şartlara uymaları gerekliidir...» cümleleri kamu oyunu uyuşturmak amacı nı mı güder, bilemiyoruz. Fakat, petrol Ofisi'nin çöküşü, hemen hemen tescillenmiş gö zükmektedir. Şu günlerde, bir yandan önümüzdeki yıllarda piyasanın yüzde 70'ini karşılamak zorunda kalacağı ileri sürülürken, bir yandan da mütevazi yatırım talebinin yüzde 45 oranında buda maya uğratılması, bu kanaati mizi kuvvetlendirmektedir. Ve, bu gidişe «dur!» denilmedikçe, Ofis'in «ört ki ölem» demekten öte yapacak bir şeyi kalmamıştır.

Aynı egemen güçlerin, TPAO nun çalışmalarını baltalayıcı çabaları da ortadadır. Hatta, TPAO, Petrol Ofisi, İpraş birbirlerine düşürülmüş, birbirlerine güvensiz, düşman gözüyle bakan bir hale getirilmişlerdir. Petrol Dairesi ile Akaryakıt Dairesinin koordinasyonu gerçekleştirilemiştir, Petrol Dairesi, sembolik bir kuruluş olmaktan öteye karılması amacıyla tasarlanan «Petrol Sanayii ve Ticaret İşleri Koordinasyon ve Münakabe Dairesi» kanununa kavuşturulamamış olup, DPT ile de ilişkileri kesilmiş durumdadır. DPT ise, Petrol işleri ni tek bir petrol mühendisine tevdi ederek, teşkilât olarak bir sonuç alıcı çalışma göstermiyeceğini ilân etmiştir.

Ve meydan, daha 1962 de sivil tüketim toplamının ikimisli kapasiteye sahip bir rafineri ile teçhiz edilen ve pi yasanın yüzde 75'ini rahatlıkla ellerine geçiren yabancı şirketlerindir. Bu şirketlerden yalnız bir tanesi, tek bir sa tışı bölgesi için 1970'de 45 istasyon birden kurma kararını almıştır. Diyecek bir şeyi miz var mı, bizim?.

NİXON, DEMİREL'E «HAŞHAŞ EKİMİNE SON VERİN» DEDİ

Birçok takir Türk köylüsünün gelir kaynağını teşkil eden afyon ekimine, ABD'nin baskısıyla artık son verilece ği anlaşılmaktadır. Zira Türkiye'de afyon ekimini engelle mek için, bu sefer Başkan Nixon, doğrudan doğruya harekete geçmiştir. Nixon uyuşturucu maddelerin dış ülkelerde üretim ve ithali önlene mediği takdirde, bu maddelerin ABD'ye girmesinin engel lenemiyeceği kanısına varmış tır. ABD'nin kaçakçılığı durdurmıyacağına inanan Nixon, Türkiye'nin afyon ekimin den vazgeçmesini istemektedir. Amerikalıların iddiaları na göre, ABD'ye giren eroinin yüzde50'i Türkiye'de üretilen afyondan yapılmaktadır.

International Herald Tribune, bu konuda şu bilgiyi ver mektedir :

«Türkiye Başbakanı Süleyman Demirel ile yapılmakta olan görüşmelerde, Birleşik Amerika, Türkiye'den ülkede haşhaş ekiminin yasaklanmasını istemiştir.»

«Yetkililer, bunun Türkiye için kolay bir adım olmıyacağını kabul etmektedirler. Çünkü haşhaş, birçok küçük ve fakir çiftçinin tek gelir kaynağını teşkil etmektedir.»

Ancak, tahminlere göre, Türkiye haşhaştan yılda altı milyon dolar gelir sağlamaktadır. ABD ise, bu yasağı uygulayan bir ülke olarak, kaybedeceklerı bu gelirin Türklere ödeneceğini ima etmiştir.»

Ima etmek, tabiatiyle, taahhüt etmek değildir. ABD, afyon ekiminin durdurulmasına karşılık, belli bir yardım taahhüt etse bile, yine bu bir aldatmacadan ibaret kalacaktır Zira ABD, afyon yardımı kısarak bunu karşılamayı bilecektir. Sonuçta, Türkiye'ye yardım artmıyacak, afyon ekicisi çiftçi, bundan herhal de zarar görecektir.

Afyon ekimi ve kaçakçılığı, Ispartalı Çoban Süllü ailesinin çok yakından bildiği bir iştir. Bakalım Başbakan Demirel, Başkan Nixon'a bu konuda karşı koyabilecek mi?

SAYIN SUNAY'A AÇIK MEKTUP

(Başı S. 2 de)

tikacı, tertiplerinde başarıya ulaşmıştı ve siz yeni bir safa ilthakınızı :

«Ben sizin namınıza İnönü'ye kendişini desteklediğinizi söyliyeceğim» cümleleyle belirtilerek toplantıyı bırakmış tınız. (3)

Gene o tarihlerde Silâhlı Kuvvetlerin bütününe kuman da edecek mevkide bulunmamıza rağmen Genel Kurmay Kışla Komutanlığından kişisel emniyetinizi sağlamak için özel bir bölük kurduğunu zu da hatırlamalısınız.

Bu noktada bilginiz dışında bulunan husus, özel bölüğünüz kumandanının hakkında uygulanacak işlem için emir konusunda bize başvur masıdır.

22 Şubat ile 21 Mayıs ve ondan sonraki dönemde Silâhlı Kuvvetler üzerinde aldığımız tertiplerden söz açmıyacağım. Hata 21 Mayıs'ın şahsımıza ilgili talihsiz hikâyesi de şimdilik bizde mahfuz kalsın. Bugün işgal ettiğiniz mevki bakımından bu olayların açıklanmasını daha ilerdeki bir zamana bırakmak düşüncesi, bulunduğunuz makama duyduğum saygıdan ileri gel mektedir.

1961'de Sayın Hüseyin Ataman'dan boşalan Millî Savunma Bakanlığı, Sayın Gürsel tarafından, Sayın Muzaffer Alankuş ve size Hariciye Köşkünde aynı anda teklif edilmişti. Hatırlıyorsanız bu olayın tek tanığı bendim. Millî Savunma Bakanlığını reddetmenizin sizin ağzınızdan çıkan ifade ve gerekçesini de gene bugün işgal ettiğiniz makama duyduğum saygıdan açıklıyamıyacağım.

Daha sonraki bir tarihte de Silâhlı Kuvvetler Birliğinden üç üye size Devlet Başkanlığını teklif ettiğinde kan bahsetmiştiniz; ama bugünkü soyut demokrasiye olan tutkunuzu dile getirmemiştiniz.

İşte bu noktadan başlıyarak gelmiş bulunduğunuz Cumhurbaşkanlığı makamı eşiğinde politikanların herbiri kendi çıkar hesabını yaparak art niyetlerinin yürütmesinde aldığı tehditiyle taşınmaya bulunduğunuz apoletlerden yararlanmayı düşünüyordu. 1960'lara kadar askerlikten kurtulmanın, 1960'lardan sonra da Devlet Planlama Teşkilâtının konforu içinde askerlik yapmanın yolunu bulan Bay Süleyman Demirel ve arkadaşları, çizdikleri karşı — devrim stratejisinin gerçekleşmesinde en büyük engel olarak orduyu görüyorladı. Sizin Cumhurbaşkanlığı makamına getirilmeniz, orduyu yatıştıracak bir tedbir olarak düşünülüyordu. Ordu ise kendi içinden çıkmış, 27 Mayıs'tan beri eylemlerinde çeşitli görevlere getirilmiş bir eski askerin Çankaya'da bulunmasında bir olumlu ha va seziyordu. Sizin Genel Kurmay Başkanlığı makamından Cumhurbaşkanı makamına geçişiniz, soyut demokrasi kosullarına değil, ihtilâl şartlarına göre yürürlüğe girmiştir. Bu noktayı Millet Partisi Genel Başkanı Osman Bölükbaşı kamuoyu önünde tekrar tekrar ele almış, gerçekleri açıklamıştır.

Ne var ki, sizin Çankaya'ya yerleşmenizden sonra Bay Süleyman Demirel karşı — devrimin edebiyatını yoğunlaştırmak cesaretini bulmuş ve hatta «200.000 sivilin bir günde silâhlanmasından» bah seder olmuştur.

KARŞI — DEVRİMİ TEŞVİK

Sayın Cevdet Sunay,

27 Mayıs'tan bu yana gelişen çizginizde bugün bulunduğunuz yer ilgi çekicidir. Türkiye ile bugün gerçek bir bunalımın içinde kıvranıyor. Sosyoloji bilimine göre, bir toplumda bu ölçüde huzursuzluk işaretleri görülürse o toplum bazı geleceklere gebe dir. Bu doğum suçlamalarla önlenemez. Sosyal olayları suçlamaylа önlemek gibi bir fomül henüz keşfedilememiş tir. Siz ise çelişme içinde bulunmakta israr ediyorsunuz. Hem demeçlerinizde «köy sahipliği — toprak köleliği» kurumunun varlığını itiraf ediyorsunuz (4), hem de toprak reformu için bilinçli mücadele verenleri kınıyorsunuz; biryandan irticadan şikâyet ediyor, bir yandan da İrticaya karşı çıkanları suçluyorsunuz. Yaşama kavgası veren sınıf ve tabakaları işçi, öğretmen, memur) kınamak yerine, onlara devlet indekslerindeki asgarî geçimi sağlamak yolunda ağırlığınızı kullanmalısınız. Bugün Türkiye öyle bir haldedir ki Anadolu köylüsü açlık ve sefaletin pençesinde kırılırken İstanbul'un jet sosyetesi yılbaşını yurt dışında dünya jet sosyetesi ile kucak kucağa geçiri yor. Bu tablo içinde Anayasa da sosyal adalet ilkesi bulunmasının bir anlamı yok bizce. Gerçek bir ülkücülük içinde, vatanseverlik anlayışıyla, yurt ve halk çıkarları için öne atılanları suçlamakla, ister — istemez karşı devrimci safları teşvik eder duruma düşüyorsunuz.

Bu durum, makamınızın tarafsızlığı ile bağdaşmadığı gibi, yukarıda grafiğini kabaca çizdiğimiz 1960'tan bu yana gelişinizle ters düşüyor.

Öyle umarız ki danışmanlarınız ve istihbaratçılarınız bulundukları yerlerdeki devamlarını sağlamak için sizi gerçeklerden uzaklaştıracak bilgileri taşımakta kendilerince yarar bulmaktadırlar. Bizler kulaklara hoş gelmiyecek gerçekleri pervasız söyliyecek kişileriz. Uyarılarımız dan yararlanmanız umudunu saygılarımızla birlikte sunarız.

TALAT TURHAN

1) a — Atatürk'ün Işığında Tam bağımsızlık ilkesi, Prof. Muamer Aksoy, Sevinç Matbaası Ankara, Prof. Yavuz Abadan'a Armağan kitabı.
2) — Çankaya Protokolu.
   a — Gölgedeki Adam, Dündar Seyhan, sayfa 155-160
   b — Talât Aydemir konuşuyor, Talât Aydemir, sayfa 108 — 109
   c — İhtilâl Çıkmazı Emin Aytekin, sayfa 134 — 135
   d — Geliyorum diyen İhtilâl, Can Kaya İsen, sayfa, 168
   e — İhtilâlciler arasında bir gazeteci, Bedii Faik, sayfa 168
3) a— Gölgedeki Adam, Dündar Seyhan, sayfa 165-168
   b — Geliyorum diyen İhtilâl, Can Kaya İsen, sayfa 27
4) — Cumhuriyet Gazetesi 21 Ekim 1968, Kemal Aydar'a verilen beyanat
   b —Mustafa Kemal'in saati Tiban Selcuk, Sayfa 127 — 201.

ABD, BEŞ UZAY CASUSU İLE SOVYETLER BİRLİĞİNİ GÖZETLİYOR

Amerika, bugün için, muhtemel düşmanların askerî faaliyetlerini izlemek amacıyla beş tip gözetleme uydusundan yararlanmaktadır. Bunlar 1969 Ağustosunda uzaya fırlatılan «Kenetli Uydu 949»a ek olarak yapılmışlardır.

FERRET :

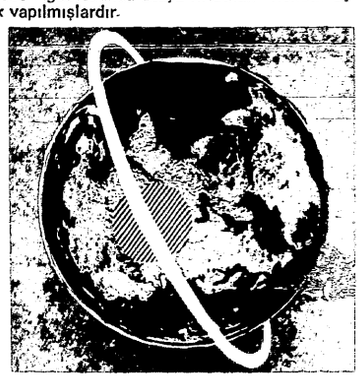

Amerikalı İstihbarat subayları, bu uyduyu Sovyetler Birliği, Çin ve diğer yerlerdeki radar ve radyo dalgalarını dinlemek için kullanmaktadırlar. 50 — 60 Kgr. ağırlığındaki bu uydu, ülkelerin üzerinden geçerken dalgaları teype geçirmek te ve sonra bunları Hawaii, California ve New-Hampshire'deki İstasyonlara vermektedir. Tam 1 metre çapında olan Ferret, 1962 yılından beri kullanılmakta ve geliştirilmektedir. Kullanım, Amerikalı uzmanların dalgaları çözmedeki ustalıkları arttıkça yaygınlaşmaktadır.

770

Bu uydu, Sovyetler Birliği ve yakın ülkelerin azzam arazisini geniş açılı fotoğraf makinalarıyla izlemektedir. Gerektiğinde bulut tabakalarından da nüfuz edebilen bir antenle donatılmış olan 770, en dar yokla şma istikametlerini de tesbit edebilmektedir. Normal olarak üç—dört hafta süreyle yörüngede kalan 770, «film kapsülü»nü yeryüzüne doğru fırlatır. Bu kapsüller, Pasifik üzerinde özel olarak donatılmış C—130 Hava Kuvvetleri Jeti tarafından havada yakalanır.

920

Amerika bu uyduyu Sosyalist dünyaca özel ilgi gösterilen bölgelerin yakın fotoğraf larını elde etmek için kullanmaktadır. Çok hassas fotoğraf makinalarına sahip olan 920, geniş gözetleme bölgelerine dağılmış olan tesislerin ayrıntılı resimlerini çekmektedir. Uydu, film kapsüllerini havada yakalanmak üzere yeryüzüne göndermezden önce, en çok beş gün yörüngesinde kalabilmektedir.

823

Bu uydu, Sovyetler Birliğinde ve Çin'de yüzey de ya da uzayın uzak köşelerinde yapılan nükleer patlamaları tesbit etmek için kullanılmaktadır. Daha önceleri Vela adı verilen bu uydu, ultraviolet ve x ışınlarını ölçüp bulguları Amerika'daki alıcı istasyonlara iletmektedir. 823, atmosferde ve uzayda nükleer denemeleri yasaklayan 1963 anlaşmasına Sovyetlerin uyup uymadığını denetlemek amacıyla uzayda tutulmaktadır. Bu anlaşma yı imzalamayan Çin ve Fransa'nın da denemeleri bu uyduyla izlenmektedir.

MİDAS

Sosyalist dünyadan atılacak füzeleri önceden haber vermek için kullanılan Midas uydusu, hassas aygıtlarıyla bu gibi patlamaları tesbit edebilmektedir. Bu aygıtlar o kadar hassastır ki, her türlü kalabalık hareketliliği delebilir ve araçlarla tank motorlarının sıcaklığını, bunların çalışmaları durduktan sonra dahi tesbit edebilir.

İLERİCİ ARAP BİRLİĞİNE DOĞRU

Libya'nın 28 yaşındaki lideri Albay Kaddafi, Rabat Zirve Konferansının yarattığı hayal kırıklığından sonra, şöyle konuşmaktaydı :

«Okyanustan Körfez'e kadar uzanan Arap milleti bilsin ki, liderleri, kendilerini İsrail'e karşı bir ölüm — kalım savaşı vermekten alıkoyacaklar ve Arapların muazzam olanaklarından İsrail'e karşı yararlanılmasını önlemek için İsrail'in yanında yer alanlar bilsinler ki, Arap petrolü ve özellikle Suudi Arabistan petrolü İsrail'le yapılan savaşta rol almıyacaktır... Dışarıda ve Arap halk kitleleri arasında yükselen Fedailerin sesi, Krallar Konferansında yükselmiyecektir.»

El Nimeyri

Nâsır

Kaddafi

Bu görüş, Suriye ve Cezayir gibi ilerici Arap ülkeleri tarafından 1967'den beri savunulmaktaydı ve gerici Arap ülkeleri bir kenara bırakılıp, savaşın ilerici Arap ülkelerinin ortak çabasıyla yürütülmesi istenmekteydi. Rabat Konferansı'nın başarısızlığı, Sudan ve Libya gibi ülkelerde askeri darbelerle ilerici rejimlerin kuruluşu, bu görüşe güç kazandırmıştır. Hatta cografya, dil, kültür yakınlıkları olan ve ekonomileri birbirini tamamlayıcı durumda bulunan Libya, Mısır ve Sudan'ın birleşmesi, günün aktüel konusu hâline gelmiştir. Geçen haftanın ortasında Mısır, Libya ve Sudan, politika larını birleştirmek üzere, bakanlıklar düzeyinde hareket geçmişlerdir.

Birleşme hareketinin temelleri, Rabat Zirve Konferansından hemen sonra, Trablusgarp'te yapılan zirve toplantısında atılmıştır. Nâsır, Kaddafi ve El — Nimeyri toplantısının sonunda yayınlanan bildiride, «Üç ülkeyi bundan böyle bağlayan sıkı devrimci ittifak» tan ve bunun «tarihsel zorunluluğu»ndan söz edilmiş, benzer toplantıların en az her dört ayda bir yapılması kararlaştırılmıştır. Her alanda işbirliğini geliştirmek ve örgütlemek üzere komisyonlar kurulmuştur.

Sudan İçişleri Bakanı, «Üç ülke arasında ekonomik, askeri ve hatta politik birlikten daha Aralık ayında söz etmiştir. Libya lideri Kaddafi, başından itibaren birlik fikrinin şampiyonluğunu yapmaktadır. Nâsır şimdiye kadar nisbeten daha ihtiyatlı davranmıştır. Bununla birlikte, Jeune Afrique son zamanlarda Nâsır'ın da şöyle konuştuğunu ileri sürmektedir: «Libya'da para, Sudan'da toprak var, Mısır'da da kadrolar ve insan mevcut.» Gerçekten, nüfusu 2 milyon kişiden az olan Libya, petrolden yılda milyar dolardan fazla kazanmaktadır. Ekime elverişli çok geniş arziye sahip Sudan, bu arazinin ancak yüzde 4'ünü ekebilmektedir.32 milyon nüfuslu Mısır ise, geniş teknik personele sahiptir, ama büyük nüfusunu besleyecek arazıden ve büyük petrol zenginliklerinden yoksundur. Ekonomik açıdan üç ülkenin birleşmesi rasyonel bir tutum dur. Ne var ki, 45 milyon nüfuslu, petrol zenginliklerine sahip böyle bir Arap Birliği, emperyalist ülkeler, petrol şirketleri, gerici Arap ülkeleri ve İsrail için bir kâbustur. Herhalde birleşmeyi engellemek için ellerinden geleni yapacaklardır. Birliğin gerçekleştirilmesi, herhalde kolay olmıyacaktır ve hayli uzun zaman alacaktır.

SOLA KAYIŞ

İndra Gandi'nin partisi, Bombay Kongresinde bankaları sigortaları ve birçok sanayi teşebbüsünü millileştirmesine ve Çin'den geniş yardım almasına rağmen, International Herald Tribune, Batılıların «Tanzanla Sosyalizmi»ni sempatiyle karşıladığını ileri sürmektedir. Gazetenin haberi şöyle:

«Ülkenin bankaları ve sigorta şirketlerinin yanı sıra, çimento, sigara, ayakkabı ve bira imal eden şirketleri de millileştirdi mıştır.

Bu, çok sert, insafsız bir davranış gibi gelmektedir kulağa. Ama uygulamada, millileştirme, şirketlerin hisselerinin büyük bir kısmını yapılan bir anlaşma üzerinden Ulusal Kalkınma Sandıkına satmaları ve böylece hisse senetleri sermayelerini kredi diye tahvil etmeleri anlamına gelmektedir. Şirketlerin eski idare cileri yine başta bırakılmaktadır ve millileştirilen şirketlerin çoğu, şimdi daha çok kazanç sağlamaktadır.

Başkentteki ABD Büyükelçiliği, Amerikan ekonomik sisteminden farklı olmasına rağmen, burada girişilen plânlama çabalarına sempati duymaktadır. Bütele gözlemciler, böylesine geri kalmış bir ekonomik ilerleme kaydedilmesi arzu edildiği tak dirde, bu çeşit kontrollerin gerekli olduğuna inanmaktadırlar. Ancak Batılı diplomatları huzursuz kılan bir durum, rüşvet alanların yargılanmasıdır. Fakat hemen bütün gözlemciler, bu yapılmadığı takdirde, Nijerere sosyalizminin seçebileceği öteki alternatifin daha otoriter bir tutum olduğunda fikir birliğine varmış lardır.»

TANZANİA SOSYALİZMİ VE ABD

PAPAZLARIN PROTESTOSU

Avrupa'nın tanınmış papazı, Papa Paul VI.'ya bir mektup göndererek, hükümete karşı çıkanlara Brazilya'da yapılan işkenceleri duyurmuşlar ve onlardan tedbir almasını istemişlerdir. Mektupta verilen bilgiye göre, geçen Ağustos'ta Kuzey Doğu Brezilya'da düzenlenen sendikacı tutuklanmış, Sao Paulo ve Belo Horizonte'de çok sayıda öğrenci, işçi, öğretim üyesi ve politikacı tutuklanarak işkence odalarına sürüklenmişlerdir. Orada bunların bir kısmı döğülmüş ya da kamçılanmış, bir kısmına elektirik şoku uygulanmış ve bâzıları ise asılmıştır.

U—THANT VE TOPRAK REFORMU

Sonora tohumu Türkiye'de kötü sonuç verdi. Fakat Hindistan, Pakistan, Seylan ve Filipin gibi ülkelerde Sonora ve yeni pirinç tohumu, hiç değilse şimdilik, iyi sonuçlar sağladı. Amerika İnlar, bu başarıya «Yeşil Devrim» adını veriyorlar. Fakat Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri U—Thant, «Yeşil Devrim»den hoşnut değil. U—Thant'ın görüşü özetle şöyle: «Yeşil Devrim, az gelişmiş ülkelerde açlık tehlikesini önledi. Ama bu durum, tarla fiyatlarının yükselmesine ve arazi spekülasyonuna da yol açtı. Yeşil Devrim, geçimlik üretim yapan fakir çiftçiler yerine, pazar için üretim yapan büyük çiftçilere yaradı. Yeşil Devrim, toprak reformu yapılmadığı takdirde, bolluk içinde yokluğa yol açacak. Yeşil Devrim, toprak reformlarını geciktirmek için bir bahane olarak kullanılamaz.»

KÜBA ŞEKERİ

1970 Küba Şeker Kampanyası'na bütün dünya gençliği katılıyor. Yüzlerce Amerikan genci, Meksika yoluyla, şeker kamışı biçmek üzere Küba'ya geldi. Amerikalılar, Vietnamlı gençlerle yanyana, Küba için hayati bir önem taşıyan şeker kampanyasının başarısı için çalışıyorlar.

Emperyalizm ve Nijerya İç Savaşı

Afrika'nın 58 milyon nüfuslu en kalabalık ülkesi ve 1969'a dek İngiltere'nin sömürgesi olan Nijerya'da, 1967 Temmuz'undan beri süregelen iç savaş, federal kuvvetlerin geçen hafta içinde kazandığı askeri başarılar ve Biafralı lider Albay Ojukwu'nun Portekize kaçmasıyla şimdilik sona ermiş gözükmektedir.

Nijerya Federal Devleti ile ayrılıkçı Biafra arasında 30 aydır devam eden ve 2 milyon hayata mal olan iç savaşın ilk bakışta karmaşık bir görünüm arzeden nedenleri, ülkenin politik, sosyo — ekonomik yapısına ve emperyalist ülkelerle ilişkilerine eğilindiğinde hayli açıklık kazanacaktır.

Nijerya'da din ve dilleri farklı 300 kadar kabile yaşamakta olup, bunların başlıcaları ülkenin Kuzey ve Güneyindeki 22 milyonluk müslüman Hausso'lar ve Yoruba'lar ile Doğu'da yerleşik 8 milyonluk hıristiyan Ibo'lar dır.

Ülke, uzun süreden beri İngilizlerin etkisiyle, bu üç kabileden oluşan ve parlâmentoculuğu esas alan bir Federasyonla yönetilmektedir. Feodal bir yapı üzerine oturtulmuş, İngiltere'den ithal bir parlâmanter sistem ülkenin sorunlarını çözmekten tabiatiyle uzak kalmış ve ülkeyi kabilelerin egemen unsurları arasındaki kısır politik çekişmelere itmiştir.

1960'da siyasi bağımsızlığını kazanıp İngiliz Milletler Topluluğu'na katılan Nijerya'nın başına İngilizler kendi adamları olan «Sir» Ebubekir Balewa'yı getirmişlerdi. «Sir» Balewa, 1966 da Ibo'lardan General Agiyi Ironsi tarafından devrilmiş, fakat Ironsi de aynı yıl içinde Husso'lardan General Yakubu Gowon'un, Ibo'lara karşı çok çeşitli unsurlarca desteklenen darbesiyle iktidardan indirilmişti.

İÇ SAVAŞ BAŞLIYOR

General Gowon, Federasyonu oluşturan üç eyaletin sayısını onikiye çıkartmış ve Ibo'ların çoğunlukta bulunduğu Doğu bölgesindeki üç eyaletin (Biafra) valiliğine de Albay Ojukwu'yu atamıştı. Ibo'ların egemen unsurları, bu durumda hiç de hoşnut kalmamışlardı. Bir yandan Federasyonun yönetimini elden kaçırmışlar, öte yandan yalnızca kendi bölgelerinde çıkan ve yılda 96 milyon doları bulan hem petrol ihracat gelirinden ülkedeki diğer etnik grupların da yararlanabilmesi, işlerine gelmemişti.

Bunun üzerine Albay Ojukwu, Biafra'yı yeni bir «Kuveyt» hâline getirebilme hayaliyle ve ABD, Fransa ve Portekiz'in de desteğini sağlayarak 30 Mayıs 1967'de ülkenin bağımsızlığını ilân etti. Temmuz 1967'de de savaş başladı.

EMPERYALİZMİN PARMAĞI

Savaşın patlamasıyla birlikte, emperyalist ülkelerin tümü kendi çıkarları doğrultusunda yangına körükle koşmaya başladılar.

Fransa, Biafra'nın yanında yer alarak yeni rejimle petrol anlaşması imzaladı. Buna karşılık Fransız petrol şirketleri de Ojukwu'ya bir kısmı derhal ödenen 6 milyon frank ihsan ettiler Fransa bu bölgede bir petrol imparatorluğu kurmak niyetinde olup, zaten 1963'den beri Fransız Safrap Şirketi 23.000 kilometre karelik alanda petrol arama permisine sahip tir.

Bunun dışında, Nijerya Federasyonunun dağılmasından Fransa'nın duyabileceği hoşnutluğun bir nedeni de şuydu: Komşu ülkelerden Fransa'ya bağlı Dahomey ile Niger Cumhuriyeti, son zamanlarda bu federasyona katılmaya istekli oldukların göstermişlerdi.

Biafra'yı açıkça destekleyen ve kurtarma uçuşları için ona bir üs sağlayan Portekiz ise, Nijerya Federasyonunun dağılmasıyla birlikte, Afrika kıt'asında bu türden ayrılıkçı hareketlerin yaygınlaşması suretiyle kendi sömürgelerini daha kolaylıkla muhafaza edebileceği umudunu taşıyordu. Diğer bir deyişle, «Balkanlaştırma politikası» ulusal kurtuluş hareketlerine set çekeçekti. Nitekim, Ojukwu'nun mağlubiyetini hemen ertesinde Lizbon'a sığınması, Portekizli sömürge cilerin oyununun bir kanıtı dır.

Amerikan emperyalizminin Nijerya'da izlediği politikaya gelince, bunu büyük petrol tröstlerinin çıkarları tâyin etti.

Bilindiği gibi, Nijerya'da ki hami petrol üretiminin beşte dördü ile en önemli petrol rezerveleri Biafradaydı. Bu üretimin yüzde 15.i Amerikan petrol şirketi Gulf Oil'a, gerisi ise İngiliz Shell British Petroleum şirketine aitti.

Amerika'nın Nijerya'daki yatırımı 480 milyon dolar olup, Amerikan «Businessweek» dergisine göre bunun yüzde 75'i Biafra'da bulunmaktaydı. Nitekim, bağımsızlığın ilânı ile birlikte, Biafra'daki Amerikan petrol şirketleri Ojukwu'ya her türlü ekonomik yardımı vermeyi kabul ettiler. Bu suretle, hem kendi çıkarlarını garantiye aldılar, hem de uzun vâdede İngilizlerin ayağını bu bölgeden kaydırabilecekleri için düşündüler. Bunun gibi, ayrılıkçı hareketlerin desteklenmesi geleneksel politikalarına da uygun düşmekteydi.

İngiltere'ye gelince, kendisi için büyük bir pazar olan Nijerya Federasyonu'nun dağılmasına gönlü razı değildi. Çünkü İki İngiliz şirketinin bu ülkede 850 milyon dolarlık yatırımı vardı ve günlük gelirleri bir milyon dolara erişmekteydi. Bu nedenle İngiltere'nin tutumu, öteki empervalist ülkelerden farklı oldu.

İç savaşı, emperyalizmin «Balkanlaştırma» politikasının bir sonucu olarak kabul eden Sovyetler Birliği ve dördü hariç bütün diğer Afrika ülkeleri de Biafra'ya karşı Federal Hükümeti desteklediler.

SONUÇ

Ve işte, iç savaş 2 milyon Nijeryalının ölümüyle son buldu. Şimdi yapılacak ilk iş bu savaştan en büyük zararı gören Biafralılara yardım elini uzatmak ve çağrı lara uyarak onların daha fazla katledilmelerini engellemektir. Ama kaybolan 2 milyon hayatın sorumlusunun hersşeyden önce emperyalizm olduğu da hiçbir zaman aklımızdan çıkarılmamalıdır. Nijerya halkı için mücadelenin sona ermediği de muhakkak. Bir Nijeryalı aydının dediği gibi, ülkeyi geri kalmışlıktan kurtarabilmenin yolu, ülke deki feodaliteyi bertaraf edip, ülkenin emperyalizmle olan bağlarını koparabilmekten geçiyor.

ENTERNASYONAL SİYONİZM

Siyonizm, Türkiye'de şeriatçı çevrelerin baş hedeflerinden biridir. Fakat emperyalizmin kudretli bir aracı hâline gelen Siyonizme, asıl sol çevreleri şiddetle karşı çıkma durumundadırlar.

İsrail devletinin kurulması, bir hatâ idi. Fakat artık kuruluşmuştur ve oraya yerleşen insanların yaşama hakkı red dedilemez. Ama yurtlarından kovulan Filistinlilerin vatanlarında yaşama hakkı da inkâr götürmez. İsrail ise, «Biz üstün ırkız, Araplar aşağı bir ırktır. Kuvvet zoruyla Arapları boyun eğdirir, arazimizi genişletiriz. Biz, Batı'nın Orta Doğu çıkarlarının bekçisiyiz. Batı bize dayanmakla, petrol ve öteki çıkarlarını korur» görüşünü benimsemişe benzemektedir. Siyonist enternasyonal, bu yolda çaba göstermekte, Batı'daki bütün dünya yahudileri bu çabaya katılmaktadır.

Cumhuriyetçi olsun, Demokrat olsun Amerikan Hükümet çevreleri, siyonist enternasyonalin gücü karşısında boyun eğmektedir. Amerikan yahudi topluluğu 10 milyon kişiyi bulmaktadır. Bu topluluk zengindir, kudretlidir ve Amerikan politikasında İsrail aleyhinde bir değişikliği önleyecek kudretli temsilcileri ve dernekleri vardır. Nitekim Siyonizme Demokratlardan daha az bağımlı sayılan Cumhuriyetçi Nixon, rakibi Humphrey gibi, seçim kampanyasın da İsrail'e askerî ve politik destek getirmeyi vaadetmiştir. İsrail'e çok sayıda Phantom uçakları vermiştir. Amerikan vatandaşı müsevilerin İsrail'de askerlik yapmalarına müsaade edilmektedir. Araplar, bu bakımdan, bir anlamda Amerikalılarla dövüşmektedirler. İsrail'in 1967 Haziran başarısı da, Akdeniz'deki Amerikan enfrastrüktürü sâyesinde kolaylaşmıştır. İsrail, Amerikan yahudilerinden her yıl yüz milyonlarca dolar yardım görmektedir.

İsrail, sözde yasaklansa bile, her türlü silâhı Batı'dan kolaylıkla sağlayabilmektedir. Cherbourg'taki beş gemiyi kaçırma olayı, bunun yeni bir örneğidir. Ama tek örneği de ğildir. Daha 1947 yılında İsrail devleti kurulurken, yahudilerin uçaklara büyük ihtiyacı vardı. New York yahudilerinin paralarıyla Amerikan uçakları alınmış, pilotlar Elonor Rudmick'in California'da ki özel hava meydanlı çiftliğinde eğitilmiş, ilk İsrail — Arap karşılaşmasına bu uçaklar yetiştirilmiştir. O tarihler Silâh ambargosu olduğu için, resmî müsamahadan yararlanan kaçakçılık, bu maksatla kurulmuş «Lineas Aeras de Panama» adlı paravan yahudi şirketinin aracılığıyla gerçekleştirilmiştir.

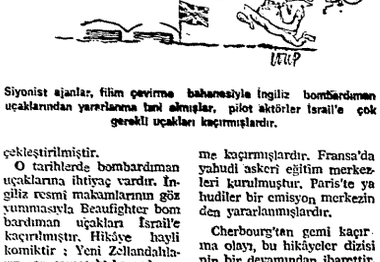

Siyonist ajanlar, filim çevirme bahanesiyle İngiliz bombardıman uçaklarından yararlanma tarı almışlar, pilot aktörler İsrail'e çok gerekli uçakları kaçırmışlardır.

O tarihlerde bombardıman uçaklarına ihtiyaç vardır. İngiliz resmî makamlarının göz yummasıyla Beaufighter bombardıman uçakları İsrail'e kaçırılmıştır. Hikâye hayli komiktir : Yeni Zellandalıların son savaştaki başarılarını gösteren bir filim yapılması kararlaştırılmıştır. Filimde pilotlar, Beaufighter'lere binip havalanırken gösterilecektir. Gerçekten filim çekilirken Beaufighter'ler havalanmış, ama bir daha geri dönmemiş lerdir. Sahte sinema artisti pilotlar, uçakları İsrail'e götürmüşlerdir.

Fransa'da sağcılar da ,solcular da Siyonizmi desteklemek tedir. Basın, geniş ölçüde Siyonistlerin egemenliğindedir. Daha 1947'de Fransız gizli servisleri, İsrail'e İngiliz abluka sına rağmen, asker ve malzeme kaçırmışlardır. Fransa'da yahudi askeri eğitim merkezleri kurulmuştur, Paris'te ya hudiler bir emisyon merkezin den yararlanmışlardır.

Cherbourg'tan gemi kaçırma olayı, bu hikâyeler dizisinin bir devamından ibarettir. İsrail, Batı istihbarat servislerinden, askerî ve politik çevrelerinden devamlı destek görmektedir. General De Gaulle'ün iktidardan düşürülüşünde, Siyonizmin parmağını arayanların tamamen mübalâğa ettikleri söylenemez.

Türkiye'de de Siyonizm, Amerikancı ve tutucu iktidarların iş başında kalmasından yanadır. İlerici bir rejim, Siyonizm için büyük bir tehdit tir. Bunu engelleme amacıyla, yalnız CIA değil, Siyonist hareket de, CIA ile işbirliği hâlinde, faaliyet göstermektedir.

Devrimci ölür, Devrim yürür

(Başı S. 1 de)

zı ulustan alıyoruz, gücümüzü Ata'dan. Tüfeklerimize devrimci düşünceyi sürmek zorundayız. Tetik o zaman güvenilir olur» demişlerdi.

Göksenin, antikemalist basın Ordu'yu kötüleyen ağır hücumlarına uğramıştı. Bunun üzerine Deniz Harp Okulu Subay Taburu, «Biz halk ordusuyuz» diye yüzlerce imzalı bildiri yayınlamıştı. Tam bir dayanışma gösterilmiş, açılan soruşturmadan kısa bir süre sonra vazgeçilmişti.

Bu sefer ise, elebaşları cezalandırarak bir gözdağı vermek istenmekteydi. Antikemalist gidişe karşı tepkinin bir gözdağı kampanyasıyla sindirileceği görüşü benimsenmişti. Bu amaçla, Askeri Ceza Kanunu'nun 148. maddesini değiştiren bir kanun tasarısı acele Meclis'e sevkedildi. Tasarıya göre, «Sivasi toplantılara katılan, bildiri neşreden, sivil olarak siyasi toplantılara katılıp da tezahüratta bulunan ve siyasi toplantılar tertipleyen subaylar beş yıl ağır hapis cezasına» çarpıtılabilecekti. Büyük karargâhlarda ise «emniyetçi» ekipler, solcu luk üzerine «beyin yıkama» toplantıları düzenlediler Beş devrimci teğmen, Ordu'dan ihraç edildi. Beş teğmen, «Mustafa Kemal dedik, bağımsızlık dedik, emekli edildik 69'lar, yüzler, binler bir avuç başıboşuk, beş solcu hayta biçiminde ufalayıp küçültmenin hesabına emekli olduk» diye bu tutumu değerlendirdiler ve «ünlüformalı ya da ünliformasız bütün devrim cilere», «gelin kavgada birlik olalım» çağrısında bulundular. Teğmenlerden Sarp Kuray ise, «Türk Ordusunun devrimci bir halk ordusu olarak kalması için mücadele ediyoruz. Devrimci subaylar olarak, devrimcilere karşı girişilen saldırı üzerine hare kete geçtik» dedi.

Antikemalist gidiş son bulmadıkça, gözdağı kampan

(Başı S. 1 de)

kan Bayar'ın taşkınlıklarına zincir güçlerden gelen tepki üzerine, şaşkınsı alıp AP Genel Merkezinden sıyrışan ve Gümüşpala'nın birinci yardımcılığı görevinden istifa eden Demirel, meğer o günlerde «cici demokrasi» den ümidini kesmiş. Türkiye'de demokrasi olmayacağının gerekçesini de, milletin tahammülsüzlüğünden değil, bizzat kurucularının kendilerinden kaynaklandığını belirtmekteydi : «Olaylara derinlemesine bakacak olursak, ehliyetsiz bir iktidarı ve ağalık sistemini koruyan kanunlarla perde sinde gizlenmiş bu gerici ehil yönetim, Türkiye'nin ana hayatı Harp Okulu talebelerine komünist diye bağıran üniversite öğrencisinin kabından kurşunlayan ve devede misali her tarafı eğri bozuk olan bir vasatı meydana getirmektedir. Elbette bu vasat içerisinde memleketi seven idealist, körpe ve tecrübesiz vatan çocukları bazı tepkiler gösterecek ve içlerinden bazı kurbanlar verecektir. Şimdi sorulması gereken asıl suçlu vasatı yaratanlar mı, yoksa tepki gösterenler midir »

«Evet, bu beş Deniz Teğmenlerin ne ilki, ne de sonuncusu olacaktır.»

men uzaklaşacaktır.»

POLİTİKA KULİSİ

BAYAR, MENDERES, DEMİREL VE İHTİLÂL

27 Mayıs hareketinden dört gün önce, Menderes, DP Genel İdare Kurulunda şöyle konuşuyor: «Müsterih olunuz. Ordudan herhangi bir hareket gelmez ve gelme yecektir. Kendileri ile konuştum. Mesele, bir polisin, bir subayın yakasına sarılmasından ileri gelen bir tepkidir. Orduya karşı tam emniyetteyiz. Anlatılan vaziyetin hiçbir önemi yoktur. Ordu bizimle beraberdir.»

Demirel ise, başta ordu, devletin kevgetleri sadık kalırsa, «cici demokrasi» var, diyor. Demirel'e göre, aşırı sol, devlet kuvvetleri arasına sızmaktaymış. Bunun için Demirel, «sadık kalınsa» diye tarihi konuşmak tavrını. Tabii ki, Demirel'in lügatinde, bütün Kemalistler aşırı sol sayılmakta.

Demirel'in «Devletin kuvvetleri rejime, sadık kaldığı müddetçe hiçbir şeyden korkmam» mealindeki konuşması üzerine, Abdi İpekçi ile aralarında şu konuşma geçti :

İpekçi — Bir şart koymuş oldunuz şimdi ...

Demirel - şart koyuyorum tabii... Gayet tabii koyuyorum şarı. Şimdi ben size söyliyeyim : Devletin kuvvetlerine, devletin müesseselerine aşırı sağın nüfuz etmesi mümkün değildir. Ama dün yarın her tarafında aşırı solun nüfuz ettiği bir gerçektir.

İnönü ise, bu görüşe katılmadı.² «Orduda anormal cereyanlar yok. Yâni ordu ya sızıyorlar, kimler sızıyor Aşırı solcular mı? Aşırı sağcılar, aşırı solcular ordu ya .. Böyle birşey işitmedim» diyor.

Demirel ve benzerleri «69'lar bildirisi» gibi milliyetçi Kemalist tepkivi «aşırı sol sızması» sayıyorlar. Nitekim Celâl Bayar da, apaçık bir milliyetçi Kemalist tepki olan 27 Mayıs hareketi için «Bir komünizm parmağının da müessir olduğuna kanaat getirmiş değilim» diyebiliyor. Ve Bakanlar Kurulu, Bayar'a göre, «9 subay olayı» na gereken önemi vermeyiniş, 27 Mayıs önlenirmiş. Şimdi bu zihniyetin temsilcileri, «Biz Atatürkçüyüz» diye bildiri yayınlamayı 5 yıl hapisle cezalandırarak ve bir takım ihraçlara kalkışarak «aşırı sol» diye adlandırdıkları Milliyetçi Kemalist tepkiyi önleyebileceklerini umudundalar. Bayar'ın yapamadığını, Demirel başaracak .. Hem Demirel, Nurculara devlet örgütü içinde kümelendiği, bağımsızlık ve «milli» ordu özleminin bütün zinde güçlerde yaygınlaştığı bir dönemde, Atatürk devrimlerine toz kondurulmadığı iddiasında, Demirel'in Atatürk devrimleriyle ilgili görüşü şöyle: «Atatürk devrimlerinden geriye dönüş mümkün değildir Türkiye'de .. Türkiye'de Atatürk devrimlerini den geriye dönüş için ne sebep var?»

«Atatürk devrimlerinden geriye dönüş yok» diyenler'in, Milliyetçi Kemalist tepkiyi «aşırı sol» saymalarının ve tepkiyi şiddet tedbir leriyle yok edebileceklerini sanmalarının şaşılacak bir yanı yok.

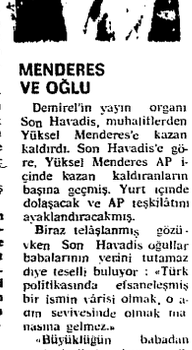

MENDERES VE OĞLU

Demirel'in yayın organı Son Havadis, muhalitlerden Yüksel Menderes'e kazan kaldırdı. Son Havadis'e göre, Yüksel Menderes AP içinde kazan kaldıranların başına geçmiş. Yurt içinde dolaşacak ve AP teşkilâtını ayaklandıracakmış.

Biraz telâşlanmış gözüken Son Havadis ogullar babalarının verini tutamaz diye teselli buluyor : «Türk politikasında efsaneleşmiş bir ismin vârisi olmak, o adın seviyesinde olmak muhasına gelmez.»

«Büyüklüğün babadan ogula intikal ettiğini tarih pek kaydetmiyor. Hele beba acıyla politikanın kapılarını açmak nâdiren mümkün olabilmiştir.»

Ama yine de Demirel'in yayın organı, «İç politikada sembolleşmiş bir ismin, kazan kaldıran bir grubun emir ve hizmetine verilmesin den çok üzülüyormuş.»

Yüksel Menderes ise, Demirel'in yayın organını, «Neden bu telâşın içindedir ler» dedikten sonra, şöyle cevaplandırdı : «Menderes isminin arkasına sığınmaya kalkanlar onlardır. Adnan Menderes'in ismini hiç kimse, hatta vârisleri de dâhil olmak üzere hiç kimse, kim senin emrine veremez.»

Yüksel Menderes, babasının kendisine yüklediği mis yonu da şöyle açıkladı :

«Babam vasiyeti ile beni, bu gibi yazıları yazan veya yazdıranların (Devrim'in no tu : Yazdıranlar, Demirelcilerdir) **şeni menfaatlerine değil, Türk milletine hizmet te devam etmekle vazifelen dirmiştir.»**

SİYONİSTLERİN AVUKATI SENATÖR

Türkiye'nin ve Kasım Gülek'in çok yakın dostu Javits, Yahudilerin egemen bulunduğu New York'un Senatörüdür ve Siyonizmin avukatıdır. Bu Siyonizm avukatı, «parayı veren düdüğü çalar» atasözüne uygun biçimde, Ankara'da, Sunay, Demirel ve bütün devlet büyükleriyle uzun uzun görüştü. Propeller kulübünde yaptığı konuşmada da, İsrail savunuculuğu yaptı. Türkiye'yi ve Türk işadamlarını bu konuda işbirliğine çağırdı.

Javist, aynı zamanda, Türk — Yunan dostluğu ve turistik işbirliğinin şampiyonudur. Ne var ki, bu dostluk Orta Doğu'da İsrail, Ege Denizi ve Meriç yıkılarında ise, Yunanistan yararına çalışmaktadır. Türkiye için, Siyonizm ve Hellen'zm avukatı Amerikan senatörlerini baştacı etmek büyük bir talihsizliktir.

SONORA VE BEZESTA

CHP Trabzon Milletvekili Ahmet Şener'e manmak gerekirse, tohumluk bugday işine de sagcılık — solcu luk karıştırılmış.. Sonora bugdayı, Rockefeler'in ve ABD'nin ecsi olduğu için «inatla belli bölgelere ekilmiş ve bu inat, Türkiye'yi büyük zararlara sokmuştur. Türkiye, bugday ihraç edeceğiz, denilirken bugday ithal eder hale ge tirilmiştir.»..

Şener'e göre, «Rusya'da denemeleri yapılan ve mem leketimizde de iyi sonuçlar vereceği tesbit olunan Bezesta bugdayı ise» Rus menşeli olduğu için ilgililer ta rafından kuşkuyla karşılanmıştır.

Amerikancılığı, Türkiye' nin açlığını yenmeye üstün tutan yetkililer yetiştirebildiğine göre, ABD, ne kadar övünse yeridir!..

Yani Tarım Bakanı Ertem, şimdi ortalama bir yol bulmuştur : Hem Sonora, hem Bezesta ekilecektir. Bakan, Sonora'dan vazgeçildiğinin yazılması üzerine, ide olojik bağnazlıktan kurtulamıyarak «Sonora'nın terkedildiği, yerine Rus menseli Bezesta'nın ekileceği maksatla bir haberdir» demiştir. Sahil kuşağında Meksika menşeli Amerikan tohumluğu, Trakya, Orta Anadolu ve Doğu'da Rus tohumluğu ekilecektir.

DEVEKUŞLARI

(Başı S. 1 de)

yı denemeleri, kaçınılmaz biçimde bir patlamaya yol açacaktı. Binlerce subay, ordudan atılacaktı. Bu nun tarihi, 27 Mayıs olmayabilir, 28 Haziran, ya da 29 Eylül olabilirdi, ama, 27 Mayıs mutlaka olacaktı. «Sizi ben bile kur taramam» diyen İsmet Paşa, bir gerçeği dile getirmekteydi.

Daha yakınlara gelelim: «Celâl Bayar'ınkine benzer bir zihniyetle, binlerce Harbiyeli ve yüzlerce subay ordudan uzaklaştırılmıştır. Ne değişmiştir? Ortalık yüksek makam sahiplerinin umdukları gibi süt liman olmuş mudur? Kısa bir süre sonra Hava Harp Okulu öğrencileri, **«Tüfeklerimize barut yerine devrimci düşünceyi sürmek zorundayız, tetik o zaman güvenilir olur»** sözleriyle hatırlanan bir kitap yayınlamışlardır. Deniz subayları, bir yıl arayla yüzlerce imzalı iki bildiri yayınlayarak, devrimci duygularını dile getirmişlerdir. **«Mustafa Kemal'i nasıl döndürmediler se yolundan, Türk Gençliğini, Türk Ordusunu, Türk Halkını da döndüremiyecekleridir»** demişlerdir.

Şimdi Bayar zihniyetini hatırlatan biçimde, savunmaları dahi alınmadan, Kemalist teğmenlerin ordudan ihracına gidilmektedir. Kanun maddeleri değiştirilerek, Kemalist bildirileri imzalayanların beş yıl ağır hapisle cezalandırılmaları istenmektedir.

Bütün bunlar beyhude çabalardır. Beyhudedir, çünkü Türkiye bugünkü tarihsel koşullara ters düşen bir sosyo—ekonomik düzen içindedir. Yürürlükteki geri ve ilkel yarı sömürge kapitalizmi iflâs etmiştir. Türkiye'nin sorunlarının hiç birini çözemeyen, tersine gittikçe ağırlaştıran bu düzen temellerin den sallanmaktadır.

Ağa, tefeci ve komprador gibi gerici sınıfların egemenliği ni sağlayan, Nurculuk, Süleymancılık gibi çeşitli dışı akımları beslyen bu yarı sömürge kapitalizminin, Türkiyeyi bağımsız, uygar ve kalkınmış bir ülke yapamayacağını devrimciler görmek tedirler. «Cici Demokrasi»nin aslında karşı—devriminin politik sistemi olduğunu, yarı sömürge kapitalizminin geriye ve tutucu egemen sınıflarin hegemonyasını sürdürmekten başka bir sonuç vermediğini, yirmibeş yıllık bir denemeden sonra anla maktadırlar.

İşte şimdi Türkiye, işçi ve köylünün en bilinçli unsurlarıy la, asker—sivil aydını ve gençliğiyle, çok geç kalan bu büyük uyanışın içine girmiştir.

Tarihsel kişiliğini iflâs masasına yatıran liderler, hayalci popülistler ve dar görüşlü yüksek mevki sahibi rütbeliler ile safları zenginleşen emperyalizmin hizmetindeki tutucu güçler koalisyonu ise, tarihsel gidişe aykırı düşen düzenlerini, devrim cileri sindirerek, tasfiye ederek sürdürme umudundadırlar. Bu yolda Abdülhamit'ten, Vahdettin'den ve Celâl Bayar'dan daha başarılı olamayacaklardır. Mustafa Kemal'in kurtuluş, Savaşın dan hemen sonra söylediği şu sözler, tarihten dera almak iste yenlerin kulağına küpe olmalıdır: «Devrimin kanunu mevcut ka nunların üstündedir. Bizi öldürmedikçe, bizim kafalarımızdaki cereyanı doğmadıkça başladığımız devrim bir an bile durmaya caktır. Bizim devrimizden sonra da bu böyle olacaktır.»

«Cici Demokrasi» elbet tartışılacaktır

(Başı S. 1 de)

raysından sonra, elimizde kalan ne? Yine azgelişmiş bir ülkeyiz.»

«Bugün demokrasi içinde yaşadığımız iddiasındayız... Bizim demokrasi anlayışımız şöyle: Bir yanda devrim, bir yanda karşı devrim. Bir yanda devrimin yapıcı ve sürekli eylemi, bir yanda da bu eylemleri yıkma bürriyeti. Bir yanda laik, sosyal ve demokratik 1961 Anayasası, karşısında da Cumhuriyeti yıkma hürriyeti, salt tanatçılık ve hilâtetçilik hürriyeti.

En saf bir sağduyu sahibi sorar: O halde devrim niye yapıldı?»

Prof. Tunay'a, politikacının «aşırı sol», «aşırı sağ» ya da «sol irtica», «sağ irtica» ayırımının, devrim — karşı devrim kavgasını maskeleme amacı güttüğü kanısında, Tunaya, «devrim — karşı devrim kavgasını, aşırı sağ — aşırı sol çatışması gibi göstermek, basınuza kunu sokmakla bir» diyor.

Tunaya, «aşırı solun tamamı nedir» sorusunu soruyor ve şu cevabı veriyor: «1960'tan beri somutlaşan bir akım var. Memleket meselelerini, sâdece siyasal açıdan değil, sosyal yapı araştırmalarına dayanarak çözmek... Türk devriminin bundan güzel bir eseri düşünülebilir mi ?.»

İNONU, TARİHE TERS DÜŞTU

Prof. Bahri Savcı ise, İnönü'nün son tutumları ile tarihin koşullarına iki açıdan ters düştüğünü ileri sürüyor. Prof. Savcı'ya göre, İnönü demokrasiyi, biçimin de bile yetersiz kabullenmektedir. İktidarı da, muhalefeti de tutucu, egemen çevrelerin tekelinde bir demokrasiyi benimsemekte dir. Savcı'nın sözleriyle, «İnönü ve takımı, siyasayı, ortanın sağında da, göbeğin de de, solunda da gözükse ler, nihayet geleneksel kalmakta direnen egemen kategorilerin tekelinden ötede düşünmemektedirler.» Oysa. «Türkiye, çok keç üç kâ gatçılık yolu ile siyasal seçkin durumuna gelmiş bulunanların siyasal karar alma teklifini kabul etmene evresine gelmişsin.» Tarihin koşularına ilk ters düşüş budur.

Tarihe ikinci ters düşüş, kapitalizmcilik ve burjuvacılığın «Türkiye'yi emperyalizm tarafından sömürülme ve geleneksel kuvvetler tarafından ümmetleştirilme süreci içine atmış olması», tarihsel koşuların, «şimdiye kadar verimsizliği denenmiş bulunan kapitalizmcilik ve burjuvacılık ötesine geçmeyi emretmesi» noktasında toplanmaktadır. İnönü ve takımı böyle bir evrede tarihsel akışın tersine düşmektedir. İnönü ve takımı, «Soyut demokrasin'n kritiğini yaparak demokrasimizi gerçek bir demokrasi durumuna getirmek isteyen leri mahkûm ediyor. Genel çizgileri ile kapitalizmcilik ve burjuvacılık çevresinde kalan ekonomik ve sosyal davranış üsluplarının **şimdi ve kadar önemsedikleri kalkınma problemini bundan böyle de çözmeyeceğini bilimsel analizlere dayararak göstermek isteyenleri lânet ilyor.** Yâni bir kelime ile tarihin objektif koşullarının gerisinde kalmakta davranıyor.»

«Durum böyle iken. Demirel ile birleşik bir çizgi içinde aflardan başlayıp temel haklar, TRT Kanunu, bilmem hangi uçlarla savaş kanunlarından geçecek ve kapitalizm yönü ağır basan bir ekonomik sistemde karar kılacak bir tutum göstermek ve hele hele yaptıkları ve yapmadıklarıyla bir likte Kemalizm — 27 Mayıs evrelerinin analizinden bir gerçek demokrasi ve otun sivasasını çıkarmayı amaçlayanları ürkütmelere kalkmak, tarihin koşullarına ters düşmek olur.

Şimdiye kadar kimse, tarihin koşularına uygun düşen İnönü ile hesaplaşmamış olabilir. Fakat şimdi tarihin kendisi, bu koşullara ters düşen İnönü ile bir hesaplaşma açmaktan alıkonulamaz.»

GENÇLİK

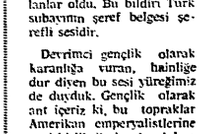

(Başı S. 2 de)

«69 Subayın şahsında silâhlı kuvvetlerimizin milli kurtuluşçu sesi emperyalistleri ve işbirlikçilerini ürkütü. 69 Subayın bildirisinden dolayı bu subaylardan atılanlar oldu. Bu bildiri Türk subayının şeref belgesi şerefli sesidir.

Devrimci gençlik olarak karanlığa vuran, hainliğe dur diyen bu sesi yüreğimiz de duyduk. Gençlik olarak ant içeriz ki, bu topraklar Amerikan emperyalistlerine ve işbirlikçilerine bırakılma yacaktır. Vermiş olduğumuz şehitler ne ilk ne de sondur. Vatanımızın bağımsızlığı, halkımızın kurtuluşu uğruna verilen kavga yurt sathında işçi — köylü — gençlik — asker dayanışmasıyla başarıya ulaşacaktır.

Vatanımızı karış karış satan hainlerin üstüne üstüne İLERİ ;

Halkımızı karanlığa boğan irticanın üstüne üstüne İLERİ;

1970 yılında devrimci başarılar kazanmak için İLERİ»

69 Deniz Subayı hakkında soruşturma açıldığının açıklanması üzerine de ODTÜ Öğrenci Birliği Başkanı Erhan Erdoğmuş Genel Kurmay Başkanı Memduh Tağmaç'a aşağıdaki telgrafı yollamıştı :

«69 Deniz Subayının yayınlamış olduğu bildiriyi politik bir davranış olarak nite lendirmenizi büyük bir üzüntü ile karşıladım. «Tam Bağımsız Türkiye» istiyen Atatürk Cumhuriyetinin bekçisi gençlerin öldürülmesine, devrimciler üzerine yapılan faşist baskılara bağımsızlık savaşımızın önderi Atatürk'ün devrimci ordusu elbette karşı çıkacaktır. Nitekim Celâl Bayar da, apaçık bir milliyetçi Kemalist tepki olan 27 Mayıs hareketi için «Bir komünizm parmağının da müessir olduğuna kanaat getirmiş değilim» diyebiliyor. Ve Bakanlar Kurulu, Bayar'a göre, «9 subay olayı» na gereken önemi vermeyiniş, 27 Mayıs önlenirmiş. Şimdi bu zihniyetin temsilcileri, «Biz Atatürkçüyüz» diye bildiri yayınlamayı 5 yıl hapisle cezalandırarak ve bir takım ihraçlara kalkışarak «aşırı sol» diye adlandırdıkları Milliyetçi Kemalist tepkiyi önleyebileceklerini umudundalar. Bayar'ın yapamadığını, Demirel başaracak .. Hem Demirel, Nurculara devlet örgütü içinde kümelendiği, bağımsızlık ve «milli» ordu özleminin bütün zinde güçlerde yaygınlaştığı bir dönemde, Atatürk devrimlerine toz kondurulmadığı iddiasında, Demirel'in Atatürk devrimleriyle ilgili görüşü şöyle: «Atatürk devrimlerinden geriye dönüş mümkün değildir Türkiye'de .. Türkiye'de Atatürk devrimlerini den geriye dönüş için ne sebep var?»

«Atatürk devrimlerinden geriye dönüş yok» diyenler'in, Milliyetçi Kemalist tepkiyi «aşırı sol» saymalarının ve tepkiyi şiddet tedbirleriyle yok edebileceklerini sanmalarının şaşılacak bir yanı yok.

MENDERES VE OĞLU

Demirel'in yayın organı Son Havadis, muhalitlerden Yüksel Menderes'e kazan kaldırdı. Son Havadis'e göre, Yüksel Menderes AP içinde kazan kaldıranların başına geçmiş. Yurt içinde dolaşacak ve AP teşkilâtını ayaklandıracakmış.

Biraz telâşlanmış gözüken Son Havadis ogullar babalarının verini tutamaz diye teselli buluyor : «Türk politikasında efsaneleşmiş bir ismin vârisi olmak, o adın seviyesinde olmak muhasına gelmez.»

«Büyüklüğün babadan ogula intikal ettiğini tarih pek kaydetmiyor. Hele beba acıyla politikanın kapılarını açmak nâdiren mümkün olabilmiştir.»

Ama yine de Demirel'in yayın organı, «İç politikada sembolleşmiş bir ismin, kazan kaldıran bir grubun emir ve hizmetine verilmesin den çok üzülüyormuş.»

Yüksel Menderes ise, Demirel'in yayın organını, «Neden bu telâşın içindedir ler» dedikten sonra, şöyle cevaplandırdı : «Menderes isminin arkasına sığınmaya kalkanlar onlardır. Adnan Menderes'in ismini hiç kimse, hatta vârisleri de dâhil olmak üzere hiç kimse, kim senin emrine veremez.»

Yüksel Menderes, babasının kendisine yüklediği mis yonu da şöyle açıkladı :

«Babam vasiyeti ile beni, bu gibi yazıları yazan veya yazdıranların (Devrim'in no tu : Yazdıranlar, Demircilerdir) **şeni menfaatlerine değil, Türk milletine hizmet te devam etmekle vazifelen dirmiştir.»**

SİYONİSTLERİN AVUKATI SENATÖR

Türkiye'nin ve Kasım Gülek'in çok yakın dostu Javits, Yahudilerin egemen bulunduğu New York'un Senatörüdür ve Siyonizmin avukatıdır. Bu Siyonizm avukatı, «parayı veren düdüğü çalar» atasözüne uygun biçimde, Ankara'da, Sunay, Demirel ve bütün devlet büyükleriyle uzun uzun görüştü. Propeller kulübünde yaptığı konuşmada da, İsrail savunuculuğu yaptı. Türkiye'yi ve Türk işadamlarını bu konuda işbirliğine çağırdı.

Javist, aynı zamanda, Türk — Yunan dostluğu ve turistik işbirliğinin şampiyonudur. Ne var ki, bu dostluk Orta Doğu'da İsrail, Ege Denizi ve Meriç yıkılarında ise, Yunanistan yararına çalışmaktadır. Türkiye için, Siyonizm ve Hellen'zm avukatı Amerikan senatörlerini baştacı etmek büyük bir talihsizliktir.

SONORA VE BEZESTA

CHP Trabzon Milletvekili Ahmet Şener'e manmak gerekirse, tohumluk bugday işine de sagcılık — solcu luk karıştırılmış.. Sonora bugdayı, Rockefeler'in ve ABD'nin ecsi olduğu için «inatla belli bölgelere ekilmiş ve bu inat, Türkiye'yi büyük zararlara sokmuştur. Türkiye, bugday ihraç edeceğiz, denilirken bugday ithal eder hale ge tirilmiştir.»..

Şener'e göre, «Rusya'da denemeleri yapılan ve mem leketimizde de iyi sonuçlar vereceği tesbit olunan Bezesta bugdayı ise» Rus menşeli olduğu için ilgililer ta rafından kuşkuyla karşılanmıştır.

Amerikancılığı, Türkiye' nin açlığını yenmeye üstün tutan yetkililer yetiştirebildiğine göre, ABD, ne kadar övünse yeridir!..

Yani Tarım Bakanı Ertem, şimdi ortalama bir yol bulmuştur : Hem Sonora, hem Bezesta ekilecektir. Bakan, Sonora'dan vazgeçildiğinin yazılması üzerine, ide olojik bağnazlıktan kurtulamıyarak «Sonora'nın terkedildiği, yerine Rus menseli Bezesta'nın ekileceği maksatla bir haberdir» demiştir. Sahil kuşağında Meksika menşeli Amerikan tohumluğu, Trakya, Orta Anadolu ve Doğu'da Rus tohumluğu ekilecektir.

BELGE

(Başı S. 1 de)

AP iktidarının hasaratlı etiği bu ibret belkesinin önemli kısımlarını yayınlıyoruz. Gizli mektubunda şöyle diyor. 80 yaşındaki Diyanet İşleri Başkanı Hakses :

«İbrahim Elmalı, Yaşar Tunagür'ün ne tuynette bir insan olduğunu anlaması üzerine bütün vazifelerini ve imza selâhiyetlerini elinden almış ve odasında muattal bırakmıştır.»

«Bu durum muvacehesinde komitacı ve tezviratçı bir ruha sahip olan Yaşar Tunagür, Elmalı aleyhindeki şahıslarla işbirliği yaparak neşriyatı Elmalı aleyhinde kışkırtmış ve sinemaların da üniversite öğrencilerine tanıdıkları tenzilatı kaldırmak için körük lenmeleri bu yolda bir adım dır. Öğrencilerin Belediye pasolarını almaları için bü yük çaba harcanmaktadır. Ankara Üniversitesi Rektörünün Cumhurbaşkanına, Hükümete, Meclis Başkanlıklarına ve Belediyeye yolladığı, bu tertipleri açıkla van mektuplarının olumlu bir sonuç vermesi beklenme melidir. Danıştay yolunu da önümüzdeki günlerde denevecek olan öğrenciler, bütün engellere rağmen, haklarını korumasını bileceklerdir.

neticede emekliye sevkettirmiştir.»

Hakses, Başkanlıkta nasıl kukla durumunda bırakıldığını, emirlerinin dinlenmediğini de anlatmaktadır. Hakses, bir genelge yayınlayıp tâyin ve nakillerde «benim imzam olmayan evrak muteber değil dir» demiştir. Genelge dinlen memiş, Hakseş ikinci bir genelge yayınlamıştır. Buna da aldırış edilmeyince, Başkan Hakses «Tunagür'ün imza yet kisi yoktur» diye üçüncü bir genelge çıkartmıştır. Buna da aldırış eden olmayınca, Devlet Bakanına söz konusu mektubu yazmış ve sormuştur :

«Nerede görülmüştür ki, dairenin idaresinden mes'ul olan bir reis veya umum müdürün kanun ve nizama uygun olan emirleri ifa edilmesin?»

Hakses, mektubunda Tunagür'ün Başkanlıktaki görevinden dengelanmasını istemiştir. AP iktidarı ise, Tunagür'ü yerin de tutup Hakses'e mecburi izin vermiş ve sonra onu emekliye sevketmiştir.

Tunagür konusunda, AP Grubu ortalığı yaygınlaştırmak amacıyla, Senato Araştırması açılmasına rıza göstermiştir. Ama Devlet Bakanı Tunagür'ü savunmuştur. Cidden dinci tutumu Tunagür'un derhal görevinden uzaklaştırılması ve Hükümetin soruşturma açtırmasıydı.

DEMİREL DE DUYSUN!

(Başı S. 1 de)

se, Müsteşar, Başbakan Demirel'in gazabına uğrayacaktır. Bu nedenle, Teknik Üniversiteden başka bir profesörün adına, helikopter imaliyle ilgili bir proje 200 bin lira karşılığı verilmiştir. Erbakan, seçim kampanyasında bu 200 bin liranın bir kısmından yararlanmıştır. Hatta Erbakan'ın Planlama'dan döviz alarak, bu iş için bir Avrupa gezisine çıktığı ileri sürülmektedir.

Tabii ki, bu yakınlarda Demirel'le arası şekerrenk olan Müsteşar Özal, takunyalı biraderi uğruna yaptığı bu maiyeti, Demirel'in gazabına uğrama korkusuyla, inkâra çalışacaktır. 200 bin liralık helikopter ve küçük uçak imal projesinin Prof. Kudret Mavitan'a verildiğini söyleyecektir. Bu, işin resmî tarafı dır. Ama Demirel isterse, kendisine kazan kaldıran Erbakan'ın delvet fonlarıyla Konya Milletvekili seçildiğini öğrenebilir.

—o—

İLLER BANKASI'NIN AÇIKLAMASI

Elektrik kablosu ihalesiyle ilgili olarak İller Bankasından bir düzeltme yazısı aldık. Teknik olanaklar yüzünden bu sayıya yetişmeyen açıklamayı gelecek sayıda yayınlayacağız.

TÜRK HALKINA

(Başı S. 1 de)

riz ve devam ediyoruz kavgamıza kaldığımız yerden. Devrimcinin her yerde ve her zaman devrimci olduğunu bilerek ve söyleyerek devrimci anlamızı ve uygun adım yürüyecek halkımızla birlik, devam ediyoruz kavgamıza kaldığımız yerden.

Ve başkaları, devam edecekler kavgalarına Yani savaş arkadaşlarımız, yani kavgadaşlarımız. 68 değil, yüzlerce, binlerce devrimci kardeşimiz. Halk olan halktan olan ve onun bağımsızlık ve demokrasi kavgasına, insancıl yaşam savaşına arka çıkan devrimci arkadaşlar devam edecekler kavgalarına. Hem de hiçbir kişisel çıkar gözetmeden, hem de halktan kopuk ihtirasların izlerini içlerinde taşımadan, hem de her şeyin gerçek sahibinin herşeyin gerçek üreticisi emekçi halkımız ve yoksul yığınlar olduğunu bilerek devam edecekler kavgalarına. Buna inancımız tamdır. Çünkü **dünü kadar biz de onlardan biriydik. Farkımız yoktu 69'lardan, yüzlerden binlerden. 68'lar, yüzler, binler bir avuç başıboşuk, beş solcu hayta biçiminde ufalayıp küçültmenin hesabına emekli olduk.** Ama neyi değiştirecektir bu, devrimci kardeşlerimizin savaşma azmine gem mi vuracaktır, devrimci dayanışmayı mı kıracaktır, bağımsızlık kavgasını mı durduracaktır. Korku mu salacaktır yüreklere durumuz. Bilmezlermi ki biz kişisel çıkarlar peşinde değiliz. Bilmezler mi ki biz kendimizi devrime adamışız. Ve bilmezlermi ki bizim kavgamız onlarla değildir. **Biz başta emperyalizmle, onun yerli uşaklarıyla savaşıyoruz.** Savaşa katılan herkes dostumuz, karşı çıkan herkes düşmanımızdır. Bizim onlarz söyliyecek başka sözümüz yok. Bizim artık boşa söylecek sözümüz de yok. Artık kavgamın tam göbeğindeyiz. Demokratik halk iktidarı için yola çıktık. Görevimiz, devrimciler olarak halkımızla organik bağlar kurmak, savaşı onun içinde, onunla omuz omuza sürdürmektir artık. Bu görev yalnız bizim değil bütün devrimcilerindir. **Emperyalizmin ve işbirlikçilerinin bir takım oyunlarla çelişkileri giderneye çalıştığı bir ortamda ayrılıklar ve tarbsema ler sona ermeli ve eylem için birlik sağlanmalıdır.**

Biz beş devrimci olarak **ünliformalı ya da ünliformasız bütün devrimcilere bu çağrıda bulunuyoruz:** Bizi daha fazla bölmeden düşman, **gelin kavgada birlik olalım;** birbirimizi «hain» diye damgalamadan, fabrikaya, tarlaya dostça dolalım.

Artık boşa söylenecek sözümüz yok. Kederli de değiliz aslında kerlikten ayrılışımıza. Billiyoruz ki bu bir ünliforma değişmidir. Bundan sonra üniformamız köylünün tarlada. işçinin fabrikada giydiği, kışlamız tüm Anadoludur. Yüreğimiz devrime İnançla doludur.

SELÂM OLSUN HALKIMIZA

Ordudan çıkarılan beş devrimci Teğmen :

Sarp Koray — Doğan Önsalan —Okan Esmen — Emin Kabakuş — Ahmet Çoker

THY YOLSUZLUK DOSYASINI AÇIYORUZ

TÜRKİYE'DE JETLER SAVAŞI

MİLYARLIK BİR PROJE

Hikâye, daha gerilere gitmekle birlikte, esas itibariyle, 1967 yılında Devlet Planlama Teşkilâtının Türk Hava Yollarının jet projesini kabuliyle başladı. Projeye göre iç hatlar için beş ve dış hatlar için iki olmak üzere, her biri 110 yolcu taşıyan yedi jet uçağı alınacaktı. Amaç, teknik bakımdan üstün ve en yüksek kâr getiri ci uçakların seçilmesiydi. Daha önce, eski THY Genel Müdürü Agasi Şen ve Douglas uçakları nın Türkiye mümessili işadamı Kudsi Beğdeş'in dikkat çekici çabalarıyla iki DC—9—30 alınmış tı. Daha iki adet uçak için de 100 bin dolar pey yatırılmışta. Fakat geniş bir jet projesine giri şilirken, DC—9 programıyla bağlı kalınmaktan kaçınılması öngörülmüştü.

İlgililer, yedi jet uçağı alınması işini uzun vadede milyarlık bir proje olarak görmekteydi ler. Uçakların bedellerinin dışında, yer teçhiza tı, eğitim, yedek parça, bakım işleri ve işin de eamiyeti hesaba katılınca, milyar rakamı fazla mübalağalı bulunmamaktaydı.

KUDRETLİ YABANCI FİRMA MÜMESSİLLERİ

Jet uçakları satıcısı büyük Batı firmaları nın her birinin Türkiye'de mümessilleri vardı. Bunlar, satıştan komisyon alacaklardı. Uzun vâdede milyarlık bir işten en asgarî hesapla yüzde 3,5 komisyon alınsa, bu, 35 milyon lira demekti. Büyük rakamlar, dev firmalar ve kud retli komisyoncularının şiddetle çarpışacakla rı anlamına gelmekteydi. Sosyete sütunlarının çapkın bekâr biraderlerinden Kudsi Beğdeş, THY'ye DC—9 uçakları satmak için seferber olmuştu. Emekli Kara Paşası Sadi Atlkan'ın ön plânda göründüğü Pankürt firması, Boeing uçakları satma çabasındaydı. İngiliz BAC firması Selahattin Beyazıt ve Feyzi Kale, Fransız Caravelle de Celâl Sahir Sılan eliyle Türk paza rını ele geçirmeyi denemekteydi.

TANSEL İŞE KARIŞIYOR..

Bu devler çarpışmasında, çıkarlarımıza en uygun düşecek biçimde bir jet filosunun kurul masını sağlamak için 1968 Martında bir Jet Değerlendirme Komisyonu kuruldu. Komisyo na, THY ve bakanlıklar personelinin dışında, İs tanbul Teknik Üniversitesi profesörleri ve Türk Hava Kuvvetleri temsilcileri çağırıldı. Devlet Planlama Teşkilâtı, 27 Aralık 1965 tarih li ve Müsteşar Memduh Aytür imzalı bir yazıy la, «Türkiye'ye girecek her hava vasıtası hakkında nihaî karar verilmeden önce, Türk Hava Kuvvetleri'nin görüşünün alınacağını» belirt mişti. Gerçekten ABD ve Sovyetler Birliği gibi süper devletlerin dışında, sivil hava kuvvetleri, askeri kuvvetlerin bir tamamlayıcısı rolü oyna maktaydı. Bu sebepten sivil uçakların askeri ta şıma gücüne güvenilmekteydi. Örneğin Yunan Hava Kuvvetleri, Türkiye'nin derinliklerine bir seferde yarım tümen civarında asker indirebilecek biçimde düzenlenmişti. Türkiye'nin indir me kapasitesi, Yunan gücünün dörtte biri civarında kalmaktaydı. Kıbrıs olayları, mevcut du rumun sakıncalarını açıkça göstermişti. Bu ne denle, sivil ihtiyaçların askeri amaçları da göz önünde tutacak biçimde karşılanmasına önem verilmekteydi.

Bu amaçla, THY ve bakanlık temsilcileri nin yanı sıra, Türk Hava Kuvvetlerinden Pilot Binbaşı Cahit Toksoy ile Yüksek Mühendis Binbaşı Muammer Tamer'in, İstanbul Teknik Üni versitesinden de Prof. Kudret Mavitan ile Prof. Zeyyat Hatipoğlu'nun katıldığı bir Jet Değerlen dirme Komisyonu kurulmuştu. Komisyon, 3 Mart 1968 günü çalışmalarına başladı. Komisyon, teknik ve malî yönden aylar boyu süren çalışmalar yaptı. 19 Temmuz 1968 tarihinde, ge rekli teknik ve malî bütün bilgi toplanmış ve sonucun hazırlanacak bir tabloda gösterilip i lân edilmesi kalmıştı. İşte bu noktada pürüzler ortaya çıkmaya başladı. Komisyon çalışması, THY yöneticilerinin arzu etmedikleri bir firma nın uçaklarının alınması sonucunu vereceğe benziyordu. THY yöneticileri, komisyonu, önce den verilmiş kararlarını meşruiaştırma heyeti biçiminde algılanmış olmalıydılar. Fakat iş ler umdukları gibi gitmemişti. Bunun üzerine THY Yönetim Kurulu, Genel Müdür ara cılığıyla, Komisyona «Raporumuzu ya zın, ama sakın uçaklar arası bir sıralan dırma yapmayın, alınması en uygun şu uçak tır, demeyin» mealinde bir uyarmada bulundu. Komisyon, alınması en uygun uçağı tesbit etme amacıyla toplanmıştı ama, «şu uçak en uygun dur» diyemiyecekti. Bu yetki, THY Yönetim Kuruluna aitti. Ne var ki, komisyondaki Üniver site profesörleri ile Türk Hava Kuvvetleri, bu görüşü paylaşmıyorlardı. O tarihlerdeki Hava Kuvvetleri Komutanı İrfan Tansel, «Komisyo nun uçaklar arası bir sıralama yaparak rapor vermesini» ve raporun ilgili bakanlıklara ve Ha va Kuvvetleri'ne gönderilmesini» istemekteydi.

Jet Komisyonu, THY Yönetim Kurul'unun görüşüne uyarak, uçaklar arasında bir sıralama yapmadan 3 Ağustos 1968 günü raporunu ver miştir. Fakat sıralama olmamakla birlikte, çe şitli yönlerden uçakların incelenmesi, Boeing — 732 — 200'ün DC—9—30'a üstünlüğünü açık ça göstermekteydi. Boeing'in koltuk sayısı da ha fazla, fiyatı daha düşüktü. Teslim şartları daha elverişli, eğitim ve bakım merkezi için sağ layacağı olanaklar daha genişti. Prof. Zeyyat Hatipoğlu'nun geliştirdiği hesaplara göre, işlet me maliyeti en ucuz uçak Boeing idi. Mevcut yolcuların taşınabilmesi için, bir günlük direkt maliyet hesabı, DC—9—30 için 51 bin 83 dolar, Boeing için 46 bin 342 dolar idi.

HAVA KUVVETLERİNE VERİLEN RAPOR

THY Yönetim Kuruluna, uçaklar arasında bir sıralandırma yapmadan rapor verilirken, Jet Komisyonu Başkanı uçak uzmanı Prof. Kudret Mavitan, Hava Kuvvetleri temsilcisi Bnb. Cahit Toksoy ile birlikte Hava kuvvetleri kumandanlığına, uçaklar arasında sıralandırma yapan özel bir rapor sundu. Raporda, Jet Komisyonu çalışmaları sonucunda Boeing'in ö teki uçaklardan çok üstün olduğunun kesinlik le anlaşıldığı şu sözlerle belirtilmekteydi:

«Hassas ve teferruatlı bir kıymetlendirme neticesinde, THY için en uygun, en ekonomik, çeşitli hatlardaki yolcu trafiğine göre, en elas tiki, meydan durumlarımıza, işletme imkân ve kabiliyetlerimize göre en emin, rakiplerine gö re en modern tayyarenin, Boeing firmasının teklif ettiği 737 — 200 tayyaresi olduğu açık ola rak belirmiştir. Ayrıca Boeing 737 — 200 tayya resi, aynı kategoriye dahil diğer bütün tayyare ler arasında askeri imkân ve kabiliyeti en fazla olan bir tayyaredir.»

Raporda, Boeing'in 125, DC—9—80'un 105 yolcu taşıdığı, Boeing'in fren sistemi büyük bu lunu için yılda 9 kez uçuştan alınması gerekir ken, bu rakamın DC—9 için 47 olduğu, Boeing' in kalkış mesafesinin 6600 ayak ile en kısa bu lunduğu, Türkiye'de pist uzunlukları göz önün de tutulunca bunun önem taşıdığı belirtilmek teydi. Ayrıca Boeing'in motörünün kanat altın da, öteki uçakların ise kuyrukta bulunması, Boeing açısından büyük bir teknik üstünlük ya ratmaktaydı. Kuyruktan motörü uçakların, kal kış ve inişlerde, kuyruğuna yere vurmamak i çin ilâve bir sisteme ihtiyacı vardı, ayrıca iniş takımlarının fırlatacağı toz, toprak, taş, buz gibi yabancı maddeler kuyruktaki motöre za rar verebilmekteydi. Kanat altında motör, bü tün bu sakıncaları kaldırmaktaydı. Yolcu taşı ma kapasitesi göz önünde tutulunca, Boeing en ucuz fiyatlı uçaktı. Tâli sanşlardan alınacak parça ve teçhizat bakımından ana firmaya ödenecek servis ücreti Boeing'te yüzde 8, DC—9'da yüzde 15 idi. Aradaki fark bir kartı ve Boeing' in tâli satıcıları, DC—9'a nazaran çok azdı. Bu nun yanında Boeing, askeri açıdan avantajlıydı. Öteki uçaklar kuyruktan motörü oldukları i çin, paraşütçü arma olanağından yoksundu. Bo eing ise, kuyruktaki sağa sollu iki kapısından çok seri olarak 119 paraşütçü atabilmekteydi. Yalnız Boeing, 4 bin kiloya yakın ağırlıkta bir Jeep'i kaldırabilecek kapasitede bir otomatik platforma sahipti. Elektronik karıştırma ola nakları (ECM)) ve tanker uçağı olma kabiliyeti bakımından yalnız Boeing'te bu işin mühendis liği yapılmış ve teçhizatı hazırlanmış idi. Tek nik açıdan Boeing 737 — 200, DC — 9 — 30'a gö re 500 bin dolar bir üstünlüğe sahipti.

Jet Komisyonu Başkanının raporu, şu sı ralamayla son bulmaktaydı: «Yukarıdaki fak törlere göre bâriz farklar gösteren Boeing 737 — 200 tayaresinden sonra ikinci sırayı Caravel Super B, üçüncü sırayı BAC one — eleven ve beşinci sırayı da DC — 9 — 30 tayyaresi işgal etmektedir.»

THY yöneticilerinin almaya teşne gözük tükleri DC — 9 — 30, bu sıralandırmada en so nuncu gelmekteydi!.

HAVA KUVVETLERİ BOEING'İ SEÇTİ.

O zamanki Hava Kuvvetleri Komutanı İr fan Tansel, Jet Komisyonun teknik ve malî ça lışmaları sonucu ortaya çıkan bu rapora daya narak konuyu 1968 yazında Millî Güvenlik Ku ruluna götürdü. THY'nın Boeing almaktaki is teksizliğini eleştirdi, Güvenlik Kuruluna Boe ing 737 — 200 satın alınmasının uygun olacağı fikrini kabul ettirdi.

Bunun yanı sıra, Hava Kuvvetleri kararga hında görevli bütün generallere geniş bilgi ve rildi. Kırmay Başkanı, Hava Kuvvetleri Komu tanlığı görüşünün meydana çıkması için, Baş kanlıkların ayrı ayrı projeyi etüd etmelerini emretti. Hava Kuvvetleri P.P. Başkanlığı Özel Etüdler Şubesi, bu amaçla bir Andiş hazırlaya rak başkanlıklara gönderdi. Bütün başkanlık lar, ayrı ayrı yaptıkları etüdler sonucunda Boe ing 737 — 200 uçağını öteklere nazaran daha uygun bulduklarını bildirdiler. Hava Kuvvetle ri Komutanlığı, Eylül 1968'de yapılan bu çalış malarda, Boeing üzerinde birleşmekteydi.

Temmuzdaki Güvenlik Kurulu toplantısın da ise, Tansel'in savunduğu Boeing görüşü ağır basmıştı. Fakat bir hafta sonra Tansel görevin den ayrıldı, THY Yönetim Kurulu bu fırsattan yararlanarak, «Çalışmalar bitmedi, devam ediyor» diyerek bir karar alınmasını engelledi.

THY'DEKİ DOUGLAS HİZBİ

THY'de başta İdare Meclisi ve Genel Mü dür olmak üzere, geniş bir hizip DC—9 uçakları nın âdeta avukatlığını yapmaktaydılar. Agasi Şen gitmiş, ama Douglas'çılık kalmıştı. Doug las'ın Türkiye temsilcisi güzellik kraliçesi Gün seli Başar'ın ilk kocası ünlü playboy'lardan Kudsi Beğdeş, büyük bir alkna kabiliyeti» gös tererek, THY yöneticilerini DC—9'un faziletleri ne iman ettirmişti! THY Genel Müdürü Hüse yin Yeğin dâvâya kazanılmıştı. Yönetim Kuru lunun Yassıada'dan gelme eski DP Milletvekille ri olan Muharrem Tuncay, Nuri Togay, Tevfik Tığ gibi üyeleri de imanlı DC—9'cu kesilmiş lerdi. THY personelinden komisyon üyesi Er tuğrul Alper, Emel Dilmen, Melâhat Karaca gi bi kişiler, kararı DC—9'cuydılar. Bunlar, Komis yonun 3 Ağustos 1968 raporuna şiddetle itiraz etmişlerdi. Fakat böyle bir rapor ortadayken DC — 9 almak kolay değildi. THY yöneticileri, bu durumda bir THY spefikasyonu icat ettiler. Firmalardan bu spefikasyona göre malî teklif ler vermelerini istediler. Ne var ki, aylardan sonra çıkan bu spefikasyonda, adı verilmeden DC — 9 — 30 uçağının kaşı, gözü, boyu, posu, tarif edilmekteydi. Böylece Komisyona «Bizim istediğimiz uçağı seçin» denilmekteydi. THY Genel Müdürü Hüseyin Yeğin, «Bu spefikasyo nun tesbiti benim tasarrufumdur. Huzurunuza getirilen bu THY spefikasyonu mlinakışa dahi kabul etmez, olduğu gibi bu spefikasyonu ka bul edeceksiniz» diye Komisyona baskı yap maktaydı. Ayrıca Prof. Hatipoğlu'nun hazırladığı malî rapor da, Boeing'e üstünlük tanıdığın dan hoşa gitmemişti. Rapor reddedildi ve THY mensupları arasında seçilen işletme iktisadiyla ilgisiz beş kişilik bir gruba, «sadre şifa» yeni bir rapor hazırlatıldı.

Douglas'çı THY hizbinin, haklı olabileceği tek nokta, evvelce alınmış iki DC—9—30 uçağı nın bulunmasıydı. Standardizasyon açısından, aynı uçaklara yönelmenin uygun düşeceği öne sürülebilirdi. Ama öteki firmalar, bu itirazı yenmişlerdi. Kendi uçakları alındığı takdirde, geçer fiyattan iki uçağı geri almayı ve geniş bir eğitim sistemi kurmayı kabul etmekteydi ler. Boeing, daha iki DC—9 almak için yatırılan 200 bin dolar pey akçesini ödemeyi de kabulen mekteydi. Bu şartlarda THY hizbinin makul bir itiraz nedeni kalmıyordu. Ama Douglas'cı hizip, projelerini gerçekleştirmede kararlıydı. Ulaştırma Bakanı Saadettin Bilgiç ise, iki taraf tan gelen baskılar arasında, uçak alımı işini so nuçlandıramıyordu. THY hizbi, Bilgiç'i de oya lıyordu. Bakan Bilgiç, 28 Ağustos 1968'de firma lar arasında sıralandırma yapılıp işin sonuç landırılmasını mektupla istediği halde, THY Genel Müdürlüğü sun pazarlık teklifini dikkate almıyor, ünlü spefikasyonunu ileri sürüyordu.

BİLGİÇ'E MEKTUPLAR

Artık DC—9 kavgası açıkça ortaya çıkmış tı. Jet Komisyonu Başkanı ve İstanbul Teknik Üniversitesi Uçak Şubesi Profesörü Kudret Mavitan, 5 Eylül 1968 tarihinde Bilgiç'e yazdığı bir mektupta, THY hizbini tarafgirlikle suçla maktaydı. Mavitan'ın mektubunda şunlar yazı lıydı: «28.8.1968 tarihli mektubunuz ile THY ye verdiğiniz direktif, bana da şahsen izah et mek lütfunda bulunduğunuz gibi, firmalar ara sında son bir pazarlık yapılmak suretiyle Dev letin bir kaç daha yararlanmasını temin etmek suretiyle karar safhasına geçmektir.

Mektubunuzda firmalardan sorulmasını is tediğiniz hususlar, evvelce Jet Komitesince so rulan suallerin aynıdır.

Hal böyle iken, THY Umum Müdürlüğü mektubunuzdaki son pazarlık teklifini dikkate almamış, firmalara bildirmemiş, yeniden THY spefikasyonu adı altında bir liste hazırlayarak, istediği uçağı, yani Douglas uçağını belirterek firmalara göndermiştir.

Bu yoldaı ısrar edildiği veya kararda geçildiği takdirde, THY kanaliyle Devletimiz büyük zararlara sokulacaktır.»

Ne var ki, THY hizbi bu uyarmalara rağ men, DC—9'ı tanımlayan spefikasyona göre, tir malarla konuşmuş ve 5 Ekim 1968 tarihli yeni bir Komisyon Raporu hazırlatmıştı. Rapor, Türk Hava Kuvvetleri temsilcisi ile iki Teknik Universite profesörünün şiddetli itirazları ve muhalefet şerhleriyle karşılandı. Prof. Mavitan «ek tavzih» adını verdiği muhalefet şerhinde şöyle yazmaktaydı: «3 Ağustosta verilen tablo da netice açık olarak görülmüş, yeniden bir THY spefikasyonu adı ile listeler verilmesi ve bilhassa bu spefikasyonun âşikâr olarak DC— 9—30 uçağının teçhizat ve tertibatına göre ha zırlanmış olması ve bu hususta jet komisyonu na hiç bir mütalâa hakkı tanınmaması, bugüne kadar bulunduğum uçak alım usullerine uyma maktadır. Bu nevi alımlar da bir firma imalâ tının özellikleri değil, her firma imalâtından istenen vasıflar şart koşulur ve en iyisi değer lendirilir... 3 Ağustos tarihli tablodaki fiyatlar THY şartlarına göre verilmiştir. Ve bütün üye ler tarafından imzalarıyla kesbi kat'iyet etmiş tir. Yâni alım şartları teklif alındıktan sonra değiştirilip, yeniden teklif almak teamüle uygun değildir.»

BAKANA YANLIŞ BİLGİ VERİLİYOR..

Prof. Mavitan, aynı zamanda Jet Komisyo nu Başkan Yardımcısı Prof. Zeyyat Hatiboğlu nun işletme hesaplarına itibar edilmeyişinden yakınmaktaydı. Mavitan, işletme ekonomisi he sapları üzerinde titizlikle durulduğunu, hesap sonuçları belli olduktan sonra, iktisat profesö rünün dışarıda bırakılarak beş kişilik bir ko misyona yeniden hesap yaptırılmasını eleştir mekteydi. Prof. Zeyyat Hatiboğlu da muhalefet şerhinde, «Jet projesi gibi devâsa bir projede ekonomik hesapların iyi bir metodoloji ile ya pılmasının çok ehemmiyetli olduğunu ve ihtisa sım bulunan bu konuda ikinci komisyon tara fından bana danışma için herhangi bir müra caat yapılmadığını saygılarımla arzederim» de mekteydi.

Hava Kuvvetleri temsilcisi Hv. Kur. Kd Bnb. Cahit Toksoy'un muhalefet şerhi ise, çok sert bir dille yazılmıştı. Toksoy, spefikasyon hi kâyesi için «uydurmadır, diktc edilmiştir, ek siktir ve yanlıştır, kasıtlıdır, memleketin zara rınadır» demekteydi.

Ne var ki, THY hizbi, bu muhalefet şerhle rini Bakan Bilgiç'ten gizledi. Genel Müdür, Ba kana, muhalefet şerhlerini işine geldiği biçim de sözlü olarak anlattı. Bu durumu öğrenen Prof. Mavitan, 17 Kasım 1968'de «gizli ve zâta mahsus» bir mektupla muhalefet şerhlerini du yurdu ve THY hizbinin tutumunu açıkladı: «Tavzih yazımla, Prof. Zeyyat Hatiboğlu ve Kurmay Binbaşı Cahit Toksoy'un muhalefet şerhleri size intikal etmemiş, ancak Umum Mü dür tarafından şifahen anlatılmıştır.

Muhalefet şerhleri, Umum Müdürün Ko misyonun çalışmasından çıkan neticeyi beğen memesi dolayısiyle ihdas ettiği acayip formül lerine cevap olduğundan size verdiği cevabın aslına uygun olmaması mümkündür.»

«Hayretle izlenmesi gerekir ki, THY men suplarının büyük kısmı çok çekinmekle bera ber, Umum Müdürün aldığı tutumun zararları nı müdrik bulunmaktadır. Dertlerini dökmek için zemin ve zaman beklemektedirler. Ufak bir kısmı da vaadedilen mükâfatın peşindedir ler.»

«Umum Müdürün, alâkalıların gözü önünde yaptığı zikzaklı hareketler hepimizi ve öncelik le THY'nın umumî efkâr karşısında kötü duru ma düşürdü.»

Bu muhalefet karşısında dahi, THY hizbi, plânlarından vazgeçmedi. Yönetim Kurulu, Ge nel Müdürün sözleriyle, o güne kadar yapılan Komisyon çalışmalarını «keenlemeyken» saydı ve uslu bir komisyon seçerek arzuladığı rapo ru sekiz gün içinde hazırlattı.

Bu özel raporla, Ekim ayından itibaren 3—4 kez DC—9—30 uçağı almak için teşebbüse geçti. Fakat öteki firmaların, ilgili makamları uyarmalarıyla, bu teşebbüsler başarısızlıkla so nuçlandı. Satın alma çabaları devam ederken, İngiliz BAC firmasının fiyat ve kredi şartları öteki firmalardan üstün yeni bir teklifi geçişsiz rildi. Bu arada komik olaylar da oldu. 1968 son baharında, Boeing, Caravelle ve BAC firmaları, tanıtmak üzere uçaklarını Türkiye'ye getirdiler. Fakat hiçbir THY yetkilisi uçakların uçuş ve tanıtılmasında bulunmadı! THY hizbi için DC — 9—30'dan başka uçak yeryüzünde mevcut de ğildi.

FETVACI PROFESÖRLER

Boeing temsilcisi 1968 Aralık ayında Bil giç'e 33 maddelik bir ihbar mektubu ulaştırdı. Usulen bir tahkikat komisyonu kuruldu. Fa kat bu komisyon ciddi bir çalışma yapmadı. THY hizbi, profesörlerin muhalefet ettiği özel raporlarına bilimsel bir hava verebilmek için iki profesör buldu ve Fahri Terzioğlu ile Muam mer Aksen'a beşer bin lira ücret karşılığı, ra poru, 17 Şubat 1969 tarihli Yönetim Kurulu ka rarı uyarınca inceletip imzalattılar.

Faaliyetler, iki DC — 9 uçağı satın almak ve kiralamak biçiminde yürütüldü. Kiralama i şi, 1969 Ağustos ayının sonlarında Cumhuriyet gazetesinin kampanyasıyla kamuoyuna duyuruldu. Bilgiç'ten sonraki Bakan Mehmet İzmen, ya yın üzerine, kiralama ve satın alma dosyalarına el koydu. Cumhuriyet'in yayınına göre, 22 Tem muz 1969 günü, Ulaştırma Bakanlığı, iki DC—9 kiralamak üzere, Percell Johns adlı ikinci elden uçak kiralayan bir Amerikan firmasıyla muka vele yapmıştı. Ve mukavelenin imzasından bir gün sonra, iki uçağın aylık kira bedeli olan 100 bin dolar transfer edilmişti. Hemen ardından kiralık uçakları almak üzere 6 pilot ve 7 teknik personelden kurulu bir ekip Amerika'ya ulaş tırılmıştı. Fakat Perceil Johns'un elinde kirala yacak uçak yoktu! O sırada Genel Müdür ve Yö netim Kurulu Başkanı da Amerikadaydılar. THY ekibini Las Vegas'ta bir otele yerleştirdi ler. Cumhuriyet gazetesinin açıklamasına göre THY'nin «kiralık uçakları getirmeye giden tek nik personeli», «satın alma işi tamamlanan iki DC—9 uçağını getirmek üzere ABD'de bekletildi.»

TÜRKİYE BÜYÜK ZARARA GİRDİ

Kiralama komedisinin ötesindeki gerçek, THY hizbinin, DC—9 uçakları almaktan vazgeç meyişidir. Oysa bu uçakların imalâtçısı firma, sarsıntı geçiren bir firmadır. 1967 yılında iflâs eşiğine gelmesi üzerine, başka bir firmayla birleşerek, McDonnel Douglas adını alan fir ma, 1970 yılından itibaren DC—8 uçaklarının i maline son vereceğini açıklamıştır. Trident ve DC—10 uçaklarının imalâtını şimdiden durdur muş. Bu şartlarda, THY, jetleştirmeye devam etmiş takdirde, kısa bir süre sonra, Batı uçağı ahırsa, Boeing'e yönelme durumunda kalacak tır. Douglas'tan Boeing'e geçişin standardizas yon bakımından külfeti çok yüksek olacaktır. Nitekim Batı havayolları ve Orta Doğu bölgesin deki havayolları çoktan Boeing'e yönelmişler dir. Bu bakımdan İngiltere'nin durumu ilginç tir: İrlanda Havayolları ve İngiltere'de bulu nan Britannia Havayolları, Yeni Zeland Hava yolları uçak ihtiyaçlarını İngiliz BAC—1—11 ile değil, Boeing — 737 uçaklarıyla karşılamışlar dır. Hükümetin kontrolündeki BEA İngiliz Ha vayolları Boeing 727 ve 737 uçakları satın alma ya karar vermişken, İngiliz Hükûmetinin baskı sı üzerine, BAC—1—11 satın almış, ancak İngi liz uçakları Boeing'ler gibi kâr sağlayamıyaca ğından, İngiliz Hükûmeti, kâr mahrumiyetine karşılık sekiz yıllık bir dönem için BEA'ya 89 milyon dolar tazminat ödemeyi yüklenmiştir. Boeing firması, 10 uçaklık bir Boeing — 737 fi losunun 12 yıl içinde 116 milyon dolar, DC—9 —10 filosunun ise 58 milyon dolar kâr sağlaya cağını iddia etmektedir. Ama THY'nin başında ki hizip, Jet Komisyonu raporuna ve Türk Ha va Kuvvetleri uyarılarına aldırmadan, Türkiye' nin yüz milyonlarca lira kaybına yol açacak bi çimde, Douglas uçaklarına yönelmiştir. Bu so rumsuz tutumun hesabı, herhalde verilecek tir.

Bu arada, Rus TU—134 uçakları üzerinde durulmuş, Jet Komisyonundan bir grup Sov yetler Birliğine giderek TU—134'leri incelemiş tir. TU—134'lerin dikkat çekici özelliği, son de rece ucuz oluşudur. Amerikan uçaklarının sa tış bedeli 4,5 milyon lira civarındayken, TU— 134'ler, 1,5 milyon lira bedelle teklif edilmiştir. Aradaki fark çok büyüktür. Fakat Komisyon, Rus uçağını konforsuz ve kullanışsız bulmuş tur. Türkiye gibi fakir bir ülkenin konforsuz, fakat ucuz fiyatlı uçaklar alması, belki de daha isabetli bir tutumdu. Fakat konforlu, lüks jet uçaklarına yönelince, Boeing yerine matla Douglas'ın seçilmesi, Türkiye için zararlı olmuştur.

Jet komisyonu raporuna rağmen alınmayan Boeing uçaklardan biri

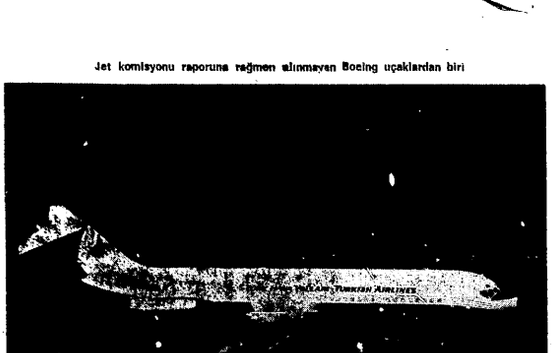

THY, hizbi, yukarıda görülen DC — 9'ların alınmasında ısrar gösterdi.